

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KAHRAMAN ÇAYIRLI

MASALLARIN BİNBİR YÜZÜ

ISSN 2146-2127

9 772146 212005

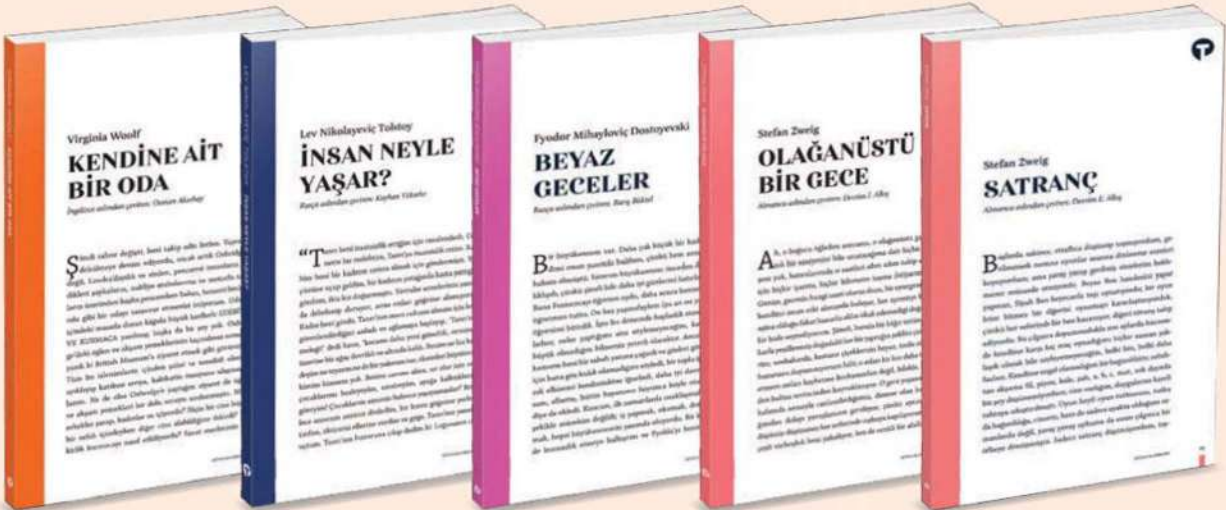
03

Yine, Yeni, Yeniden K L A S İ K L E R

YERLİ

YABANCI

sabitfikir

Yayın Türü: Aylık Yayın Süreli Yayın
Sayı: 97 - Mart 2019
ISSN: 2146-2127

Sahibi:
Türkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür
Yasemin Gebeş

Genel Yayın Yönetmeni
Mustafa Akar

Editor
Melike Yıldırım

Görsel Yönetmen
Mehtap Tunçel

Katkıda Bulunan
Raşit Ulaş
Yunus Arslan

Kapak Tasarımı
Eren Erkalkan, Şerif Ali Ünal

Sayfa Tasarımı
Myra (Deniz Kurşunlu)

Kapak İllustrasyonu
Teyo.art

Reklam
Nalan Demircioğlu Yavuz
(0212) 997 00 00 / 1022
ndemircioglu@dr.com.tr

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Şefik Çalık

Basım Yeri
Türkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Akıncılar Mah. Hasan Basri Cad. No:4, Sancaktepe - İSTANBUL
Tel: (0216) 585 90 00
Matbaa Sertifika No: 12815

Sabitfikir, İdefix'in yayımıdır.

Yönetim Yeri:
Türkuvaz Dergi Grubu
Barbaros Bulvarı, Cam Han, 153, 34349 Beşiktaş, İstanbul
Telefon : (0212) 354 30 00

**SABİTFİKİR'E
NASIL ULAŞIRSINIZ?**

Tüm D&R'lardan 5 TL karşılığında

Bizi takip edin!

www.facebook.com/sabitfikircom
www.twitter.com/Sabitfikir

Ne düşündüğünüzü bilmek istiyoruz,
editor@sabitfikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltma hakları Türkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

“NE KADAR KONUŞURSAK O KADAR BİR SESSİZLİK OLUR”

Masalların hayallerden beslenen, gerçeklerin dünyasından ayrılan garip bir zemini var. Gerçeklerin dünyasından ayrılrsa da, her masal kendi gerçekliğini, daha önce duymayıp, görmediğimiz bir hakikati bize fısıldar. Hakikatin bambaşka yollardan geçebileceğine inandırır; zengin hayaller peşinde, sınırsız âlemlere yolculuk etmenin anahtarlarını sunar bize.

Masalların kendi içinde bir ahlak bilgisi vardır. Olamayacak şeyleri olduran gücü sayesinde, gündelik hayatın üstüne çıkmamızı sağlarlar. Yalnız çocuklar için midir masallar, hiç olur mu, aslında düpedüz büyükleri ilgilendirirler. Tam da bu yüzden, mesel ve kısas kelimesiyle akrabadır her masal. Masallarda anlatılan mesellerden çıkarılacak kıssalar vardır çünkü.

Anadolu bir masallar evrenidir. Ermişlerin masallarıyla dolu, cinlerin, perilerin gezindiği güzel ırmaklar beldesidir. Taş ve toprak birbiriyle konuşur, ağaçlar yürüebilir, gökyüzünden birden uçan halılar sökün edebilir. Dünyayı tanımak için nice belalar atlatmış bir er kişiye, Korkut Ata yepyeni bir isim takabilir. Böylesi bir kara parçasının üzerinde kendi kelimelerimizden ve masallarımızdan gitgide uzaklaşmaktayız.

“Okumak” kelimesinin anlamını bilir misiniz?

Eski Türklerde bir hükümdar başka bir hükümdarı kendi beldesine davet edeceği zaman ona bir ok gönderirmiş, bu okun çevresine sarılmış bazen de mektup. Hatta eskiden köy köy, iklim iklim Anadolu'yu dolaşan “okuyucu”lar varmış. Bizde okumak bile bu anlamda sözlü kültürle yakından ilgilidir. En derin meselelerin anlatıldığı mesnevilerde masal unsuru bir form olarak kullanılır. Yani eski âlimler girift meseleleri anlatırken insanla metin arasındaki mesafeyi kaldırmak için masallardan ve mesellerden yardım alırlar. Mesela Feridüddin Attar'ın meşhur eseri *Mantıku't Tayr*'ında Simurg'u arayan o kuşlardan biri de bizizdir. Yalnız bir farkla ki, Attar bize masal anlatmaz, kendi hayatımızın nasıl da “basit bir masal” olduğunu hissettirir. Sanki yalnız bizim için yazılmıştır o kitap.

Masalları diğer edebi türlerden ayıran en güzel, en özel tarafı; onların yalnız bizim için söylenip, bizim için yazıldıklarını hissettirmeleridir. Ve her masalın sonunda: “Ne kadar konuşursak, o kadar bir sessizlik olur.”

Mustafa Akar
editor@sabitfikir.com

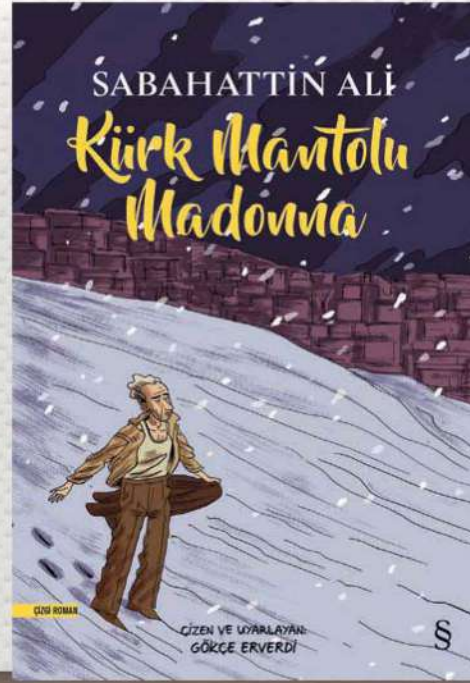
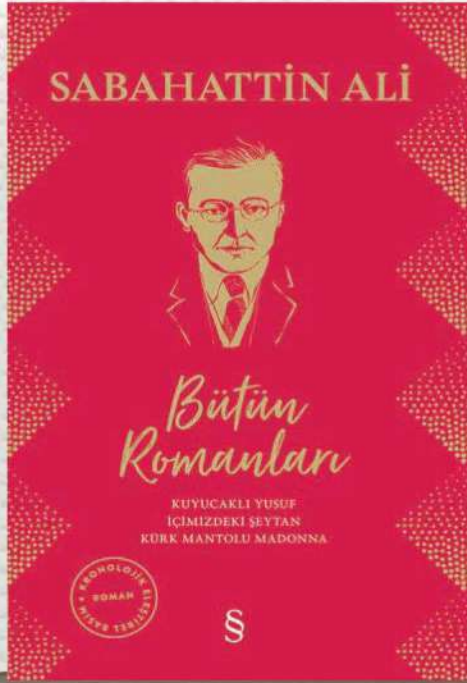

HABERLER	06
VİTRİNDEKİLER	10
PORTRE / KAAN MURAT YANIK	12
Savaşların Palyaçosu; Heinrich Böll	
GÜNCEL / ZEYNEP ŞEN	14
Edebiyat Dünyasından Yeni Haberler	
GÜNCEL / DOĞUKAN İŞLER	16
Tarık Buğra'nın Unutulmayacak Öyküleri, Yeniden	
BURAYA DİKKAT! / HAŞMET BABAOĞLU	18
Kitabın Adından Kaybedenler!	
GÜNCEL / BURCU BAYER	20
Yetimlik, Güçsüzlük ve Hıncı Hakkında	
DOSYA / KAHRAMAN ÇAYIRLI	24
Masalların Bınbır Yüzü	
KARARSIZ OKUR	32
EGOİST OKUR	34
"Ağaç İnsanlığın Çocukluğudur"	
DÜNYA ÖYKÜSÜ KİTAPLIĞI / NECİP TOSUN	36
Arthur Schnitzler / Ölüler Susar	
MÜMKÜN EVRENLER / MURAT MURAT	38
Süper Kahramanlardan Vasat Kahramanlara: The Umbrella Academy	
ÖZEL KÜTÜPHANELER	40
85 Bin Kitap, Nadir Eser ve Tez: İrcica Kütüphanesi	
KİPAT / H. SALİH ZENGİN	46
Zıtlıklar Zenginliktir	
SORUŞTURMA / MELİKE YILDIRIM	48
Çevirmenin Ajandası	
ELEŞTİRİ / RAŞİT ULAŞ	52
Fazilet Hanım'ın Tımarhanesinde Sekizinci Senfoni	
GÜNCEL / CEM TUNÇER	54
Deneyimden Kurmacaya: Asimetri	
RÖPORTAJ / ABBAS BOZKURT	56
Ahmet Saadavi: "Edebiyat Ruhu ve Hafızayı Korur"	
ŞİİR RAFİ / AHMET EDİP BAŞARAN	58
Bakışlarımızdaki Boşlukları Neyle Doldurduk?	
GÜNCEL / MUSTAFA UÇURUM	60
Edebiyat Dünyasına İnce Göndermeler	
GÜNCEL / SUAVİ KEMAL YAZGIÇ	62
Edebiyatın Dört Boyutu	

ZEBERCET SENDROMU DEĞİL WEYSEL PARADOKSU

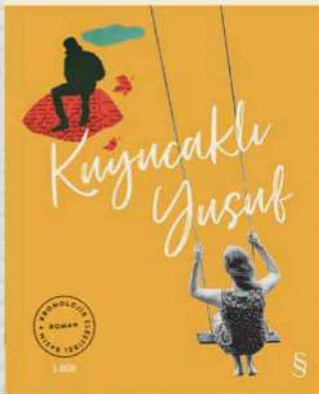

Sabahattin Ali külliyatı genişliyor...

3. BASKI

SABAHATTİN ALİ

3. BASKI

SABAHATTİN ALİ

5. BASKI

SABAHATTİN ALİ

HEYECAN VERİCİ BİR KİTAP KASABASI: JIMBOCHO

Hem bir edebiyat tutkunu hem de gerçek bir seyahat severseniz dünyanın farklı köşelerindeki kitap kasabalarından haberdarsınız demektir. Bu konuda öncülüğü İngiltere yaptı; dünyanın bilinen en eski kitap kasabası, 1961 yılında başkent Londra'ya üç saat uzaklıktaki Hay-on-Wye'de kuruldu. Kasaba bugün dünyanın en büyük edebiyat festivallerinden birine de ev sahipliği yapıyor. Book town'ların en bilinenleri arasında İtalya-Montereaggio, Portekiz- Óbidos, Güney Kore-Paju, Danimarka - Torup, Hindistan- Kalküta, Amerika-Kaliforniya geliyor. Edebi seyahatler listesine henüz giremese de bilinmesi gereken, çok değerli bir kitap kasabası da Tokyo - Jimbocho'da yer alıyor. Burası kitap kasabalarının en büyüğü ya da en eskisi değil ama sayıları 200'ü bulan kitapçılarındaki yer alan eserler öyle değerli ki en iyilerinden biri kabul ediliyor. İkinci el kitaplar, eski haritalar ve geleneksel Japon sanatının az bulunan örnekleri bu kasabanın ününü pekiştirirken, İngilizce kitap koleksiyonu da Avrupa ülkeleriyle yarışır durumda. Sanat, tasarım ve moda alanında profesyonellere hitap edebilecek denli geniş ve zengin bir içerik koleksiyonu ile Monet, Van Gogh gibi ressamlara ilham veren geleneksel Japon resimleri ukiyo-e'ler, Çin kaligrafisi ürünleri de önemli bir yer teşkil ediyor. Yalnızca manga konusunda uzmanlaşan kitapçılar da hayli fazla. Yüzün üzerinde kitapçının olduğu bu mahalle, kitapçıları kadar çevredeki sanat galerileri, müzeler, yayınevleri ve kafeleriyle de ilgi çekiyor.

Not: Bu kasaba origami meraklıları için de bir cennet, kağıt katlama sanatı için ideal olan Japon kağıdı washi buradan edinilebilir.

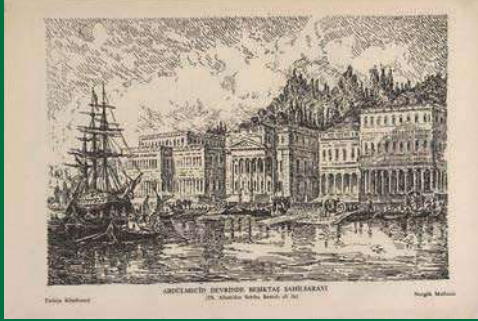
AKM'NİN TEMELİ ATILDI

İstanbul'un en önemli kültür-sanat merkezlerinden biri olan Atatürk Kültür Merkezi'nin yenileme çalışmaları geçtiğimiz ay başlatıldı. Dev bir opera binasına dönüştürülecek olan AKM'nin temeli Başkan Recep Tayyip Erdoğan tarafından atıldı. 95 bin 600 metrekare kapalı alana sahip 5 ayrı bloktan oluşacak bina opera, konser ve tiyatro salonlarına, kütüphaneye, kafe ve restoranlara ev sahipliği yaparken gençlerin buluşma noktası olarak tasarlanacak.

J.R.R. TOLKIEN BİYOGRAFİSİNDE SONA DOĞRU

Fantastik edebiyatın en önemli isimlerinden büyük yazar J.R.R.Tolkien'in kendi adını taşıması planlanan biyografisinde, yazarın hayatını Nicholas Hoult canlandıracak. Son olarak *The Favourite* filminde izlediğimiz Altın Küre ödüllü Hoult, kişisel Instagram hesabından *Tolkien* filminden ilk kareleri "Filmin vizyona girmesi için sabırsızım" notuyla paylaştı. Filmde Tolkien'in *Hobbit* ile *Yüzüklerin Efendisi* üçlemesini nasıl yazdığı, Orta Dünya'yı yaratma süreci, ilham kaynakları, eşi Edith Bratt'la olan romantik ilişkisi işleniyor. Kendi hayatından, ilişkilerinden ve tecrübelerinden aldığı ilhamla eserlerini yaratan sanatçının biyografisi bu nedenle de okurlarını ayrıca heyecanlandırıyor.

İSTASYON PROGRAMLARI SÜRÜYOR

İstasyon Programları mart ayında Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nde öğretim üyesi ve Collège de France'ta Uluslararası Türk ve Osmanlı Tarihi Kürsüsü sahibi Edhem Eldem ile sürüyor. "Tarihçi Gözüyle Reşad Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisi" başlıklı konuşmada Eldem, son fasikülünün basılmasının üzerinden neredeyse yarım yüzyıl geçmiş olan bu garip, eksik, inişli çıkışlı ve kendine özgü yayının, popüler ve anekdotik anlatımların ötesinde ne denli güvenilir ve faydalı bir kaynak oluşturduğunu irdelenecek. Etkinlik 9 Mart Cumartesi günü saat 15.00'te, SALT Beyoğlu'nda.

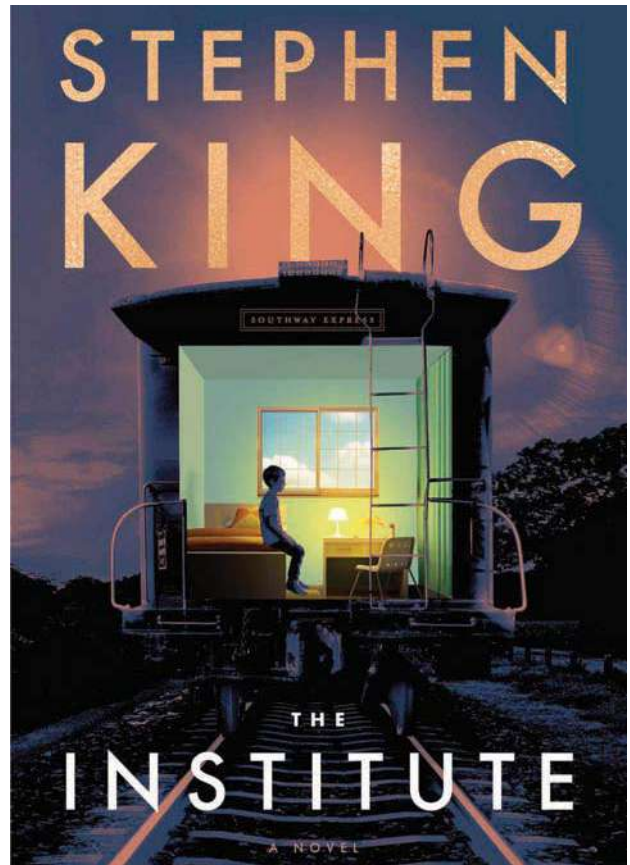
ULUSLARARASI İSTANBUL HİKÂYE ANLATICILIĞI FESTİVALİ

İlki 2014 yılında gerçekleşen Uluslararası İstanbul Hikâye Anlatıcılığı Festivali Istanbulimpro ve Muzip Masal Cini'nin ortak organizasyonu ile yeniden hayat buluyor. 20-23 Mart tarihleri arasında gerçekleşecek festival, Türkiye ve Avrupa'dan 20'den fazla masalcıyı konuk edecek. 4 gün boyunca; Türkiye ve Avrupa'nın farklı ülkelerinden hikâye anlatıcıları, 20 anlatı, 6 panel ve 2 atölye ile izleyicisine doyumsuz bir hikaye anlatıcılığı keyfi yaşatmayı hedefliyor. Sözü'n büyüsü ile hayal aleminin uçsuz bucaksız evreninin kapılarını benzersiz bir anlatı ve hikâye deneyimi ile aralayacak olan festival, 20 Mart Çarşamba akşamı Istanbulimpro Sahne'de seyirciyle buluşacak ve 23 Mart Cumartesi akşamı son bulacak.

STEPHEN KING'DEN KARANLIK BİR KAÇIŞ ÖYKÜSÜ

Korku-gerilim edebiyatının en çok satan yazarlarından Stephen King, 2019'un Eylül ayında yayımlanacak ve şimdiden Amazon üzerinden ön satışının başladığı yeni romanı *The Institute*'ye dair ipuçları paylaştı. Bir bölümü Entertainment Weekly sitesinde yayımlanan kitap, yazarın iki başyapıtı "O" (*It*) ve "Tepki" (*Firestarter*) romanlarının karanlığını taşıyor. *The Institute*, telekinezi ve telepati gibi özel yetenekleri olan çocukların bir arada olduğu bir merkezdir. Romanın kahramanı Luke Ellis, anne-babası öldürüldükten sonra bu merkeze kaçırılmış ve diğer yetenekli çocuklarla birlikte hapsedilmiştir. Luke Ellis'in tek amacı vardır: Enstitüden kaçmak!

AHMET ÖZEL'İN 'İÇ GÜNEŞ' SERGİSİ GALERİ DİANI'DE

Galeri Diani, 16 Mart - 6 Nisan tarihleri arasında sanatçı Ahmet Özel'in "İç Güneş" adlı sergisine ev sahipliği yapıyor. Ahmet Özel, kişisel sergisinin açılışından bahsederken, özellikle kendi derinliklerinde onu saran Kafkas mitolojisinin söylemi üzerinde duruyor. Yaşamın tüm somut gerçekliğinin soyut bir şekilde izleyiciye aktarıldığı sergide, sanatçı gerçek yaşam enerjisini temsil eden iç güneş'i plastik bir form haline dönüştürüyor. Zamansız mekanlar, belli belirsiz gölgeler bir anlamda sanatçının kendi iç var oluşunun tezahürleri.

İSTANBUL DON KİŞOT ROTASINA GİRDİ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi iştiraki Kültür AŞ ve Cervantes Enstitüsü işbirliği ile 22-23 Şubat 2019 tarihlerinde Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda, Modern Avrupa'nın ilk romanı olarak kabul edilen Don Kişot'un yazarı Cervantes ile ilgili bir dizi etkinlik gerçekleştirildi. Bu etkinlikle İstanbul "Don Kişot Rotası"nda yer alan şehirler arasına resmen girmiş oldu. "Cervantes Türkiye'de" etkinliği dünyaca ünlü yazar Miguel de Cervantes'in hayatında ve eserlerinde İstanbul'un ve Türklerin izlerini sürerken, İstanbul'un kültürel tarihi açısından yabancı kaynaklardan en iyi şekilde yararlanmanın da yolunu açıyor.

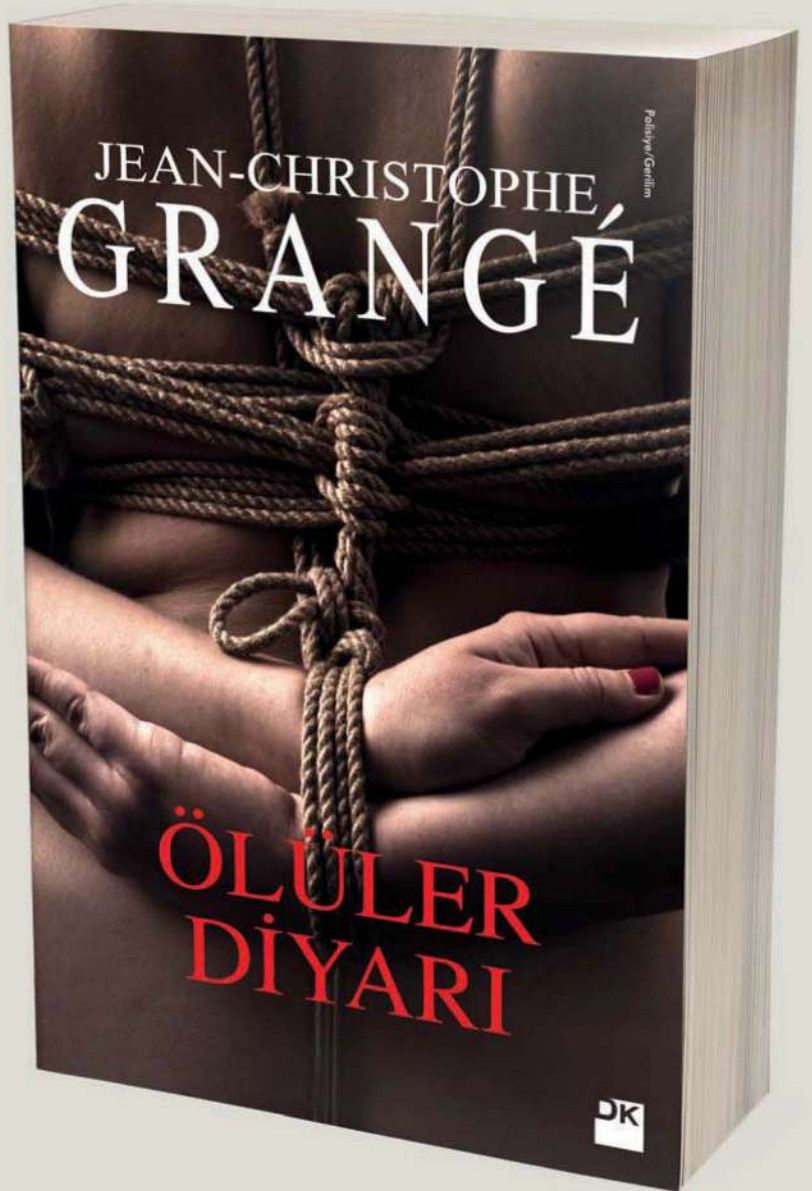
ÜÇ TEKERLEKLİ KÜTÜPHANE

İtalya'nın güney eyaletlerinden Basilicata'da yaşayan emekli öğretmen Antonio La Cava, üç tekerlekli kamyonetini seyyar bir kütüphaneye çevirerek ülkenin ulaşılması zor coğrafyalarını geziyor. Haftada 500 kilometrelik bir alanı ziyaret eden seyyar kütüphane bini aşkın kitaba da ev sahipliği yapabiliyor. "Kitap okuyucusunun olmadığı bir ülkede yaşanmaktan endişe ediyorum," diyen La Cava için edebiyatın büyüğü dünyasını keşfetmek her çocuğun hakkı.

Paris'in karanlığında
genç kadınlar
öldürülüyor...
Vahşice...
Akıl almaz biçimde...

**Gerilimin efendisi
Grangé sırlarla dolu
bir dünyanın kapısını
aralıyor...**

Afrika edebiyatının son dönemde öne çıkan yazarlarından Nijeryalı Adichie, yine Can Yayınları tarafından yayımlanan *Amerikana'nın* ardından Türkçedeki ikinci kitabında, yersiz yurtsuz olma deneyimiyle gelen derin hüsrân duygusuna, "sıradan" insanların kültür farkını aşma ve sevgiyi yeniden kazanma çabasına ışık tutuyor. National Book Critics Circle ödüllü yazar, toplam 12 öykünün yer aldığı kitapta, erkekler ve kadınlar, ebeveynler ve çocuklar, sürgündekiler ve geride kalanlar ve hepsini birbirine bağlayan bağları irdeliyor.

BOYNUNUN ETRAFINDAKİ ŞEY

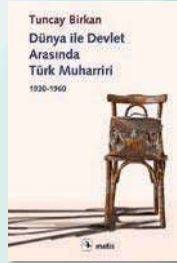
Chimamanda Ngozi Adichie
ÇEV: Sibel Sakacı
CAN YAYINLARI

Tuncay Birkan büyük bir emeğin ürünü olan kitabında 1930-1960 yılları arası çıkan gazete ve dergileri tarayarak, Cumhuriyetin erken dönemlerinde -Refik Halid, Peyami Safa, Halide Edip, Necip Fazıl, Nurullah Ataç gibi- yazarların devlet ve piyasa karşısındaki tutumlarını ortaya koyuyor. Birkan, "geçmişe bakışımızı taştılaştıran, orada sadece yeknesak bir çoraklık, devasa bir çöl gören toptancı perspektiflerin hegemonyasını sarsmayı", "yeni kuşak okurlarda, kendi acılı ve kasvetli tarihimizden işlenebilecek bir mirasın tohumlarını bulma arzusunu kıskırtmayı" hedefliyor.

DÜNYA İLE DEVLET ARASINDA TÜRK MUHARRİRİ

Tuncay Birkan
METİS YAYINLARI

KAMÇATKA

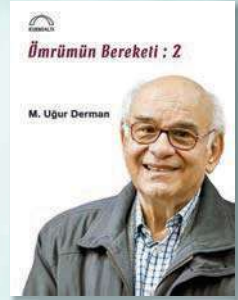
Samed Karagöz
PROFİL KİTAP

Sanat eleştirmeni ve yazar Samed Karagöz, ilk kitabı *Kamçatka'nın* önsözünde bu kitabı niçin yazdığını şu cümlelerle özetliyor: "Yeni yetmelik dönemlerinden başlamak üzere sergileri imkan buldukça gezmeye çalıştım. Sanata dair küçümseme ve anlamamaktan kaynaklı düşmanlıkları görünce bu alanda daha çok çalışmak gibi bir derdim oldu. Sanatı anlamaya ve anlatmaya dair çabalarımın hala tam olarak anlaşıldığını düşünmüyorum. Belki ileride anlaşılır diye yazmaya ve anlatmaya devam ediyorum. Bu kitap da o çabanın küçük bir neticesi."

ÖMRÜMÜN BEREKETİ: 2

M. Uğur Derman
KUBBEALTI NESRİYATI

Hat ve kitap sanatları başta olmak üzere gelenekli sanatlarda ülkemizde ve uluslararası sahada otorite kabul edilen, 2010 UNESCO Yaşayan Kültür Hazinesi ödülünün sahibi M. Uğur Derman, *Ömrümün Bereketi* serisinin ikinci kitabı *Ömrümün Bereketi* 2'de çeşitli kitap ve dergilerde yayımlanmış makalelerini bir araya getirmeye devam ediyor. Kitapta kalem, mürekkep, kağıt gibi hayli geniş tutulmuş bölümlerle birlikte toplam 36 makale yer alıyor.

Norveçli Roy Jacobsen, doğanın neredeyse baş kahraman olduğu birbirini tamamlayan *Görülmeyenler* ve hemen ardından yayımlanan *Beyaz Deniz* kitaplarında ülkenin kuzeyindeki küçük bir adada yaşayan bir ailenin üç nesil süren hayatta kalma mücadelesini ele alıyor. Arka fonda denizin ve rüzgarın sesinin hiç dinmediği iki kitap da hayatın akışı içerisinde tam manasıyla görülmeyenleri, doğa ve insanın şaşırtıcı uyumunu gözler önüne seriyor.

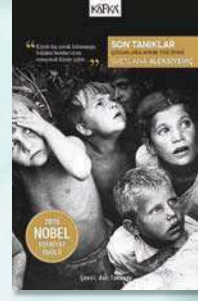

BEYAZ DENİZ

Roy Jacobsen
ÇEV: Deniz Canefe
YAPI KREDİ YAYINLARI

SON TANIKLAR / ÇOCUKLUĞA AYKIRI YÜZ ÖYKÜ

Svetlana Aleksiyeviç
ÇEV: Aslı Takanay
KAFKA KİTAP

Svetlana Aleksiyeviç, "yepyeni bir edebi tür" olarak tanımlanan, uzun bireysel monologları farklı seslerin duyulduğu bir kolaja dönüştüren özgün dokümanter tarzıyla 2015 Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülmüştü. Yazar, kendilerine nadiren konuşma fırsatı verilen, yaşantıları da çoğu zaman ülkenin resmi tarihine karışarak yitip giden sokaktaki insanların hikâyelerini kayıt altına alıyor. *Son Tanıklar*, 1941 Haziran'ında başlayan Nazi işgalini çocuk olarak yaşamış insanların öykülerine odaklanan etkileyici bir sözlü tarih çalışması...

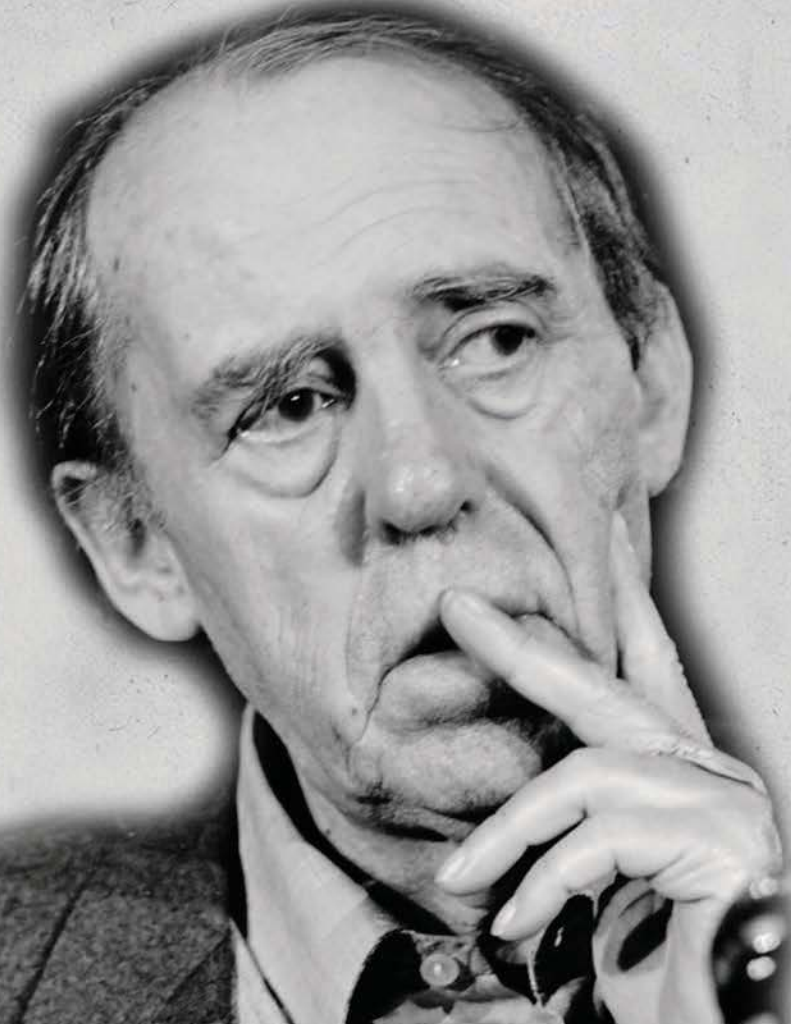
SAVAŞLARIN PALYAÇOSU; HEINRICH BÖLL

“ Böll, her ne kadar muhalifleri tarafından ABD’nin başını çektiği müttefiklere yaranma iddiası ile meşhur romanının isminden mülhem ‘Palyaço’ olarak suçlansa da, Alman kapitalist demokrasisini ve ABD’yi çok sert cümlelerle eleştirmiştir.

Heinrich Böll, ismi modern Alman Edebiyatı’nın duvarlarına kalın harflerle kazınmış bir yazar. 1972 yılında layık görüldüğü Nobel Edebiyat ödülünün ve eserlerinde işlediği konuların evrensel boyutu sayesinde, saygın bir kimlik kazandı. Çağdaşlarını ve kendisinden sonra gelen birçok yazarı etkisi altına alıp ortaya koyduğu tarzı ile kült bir yazar haline gelen Heinrich Böll ölümünün üstünden otuz dört yıl geçmesine rağmen nefes alıp vermeyi sürdürüyor.

Heinrich Böll, dünyada devasa krizlerin birbirinin üstüne yığıldığı 1917 yılında Köln’de dünyaya geldi. Koyu Katolik bir ailede büyümesi, evlerinin yasa dışı Katolik örgütlerin düzenli toplantılarına kapılarını açması neticesinde Böll, katolisizmin bir neferi olarak yetişir. Hitler’e başından beri karşı olan ailesinin teşvikiyle Nazilere sesini yükselten gruplarla siyasi ve entelektüel ilişkiler içinde bulunur. Üniversiteye girdiği yıl, kerhen askere alınır ve çeşitli cephelere gönderilir. İkinci Dünya Savaşı’nın en hararetli zamanlarında asker olarak görev yapması Böll’ün bundan sonraki hayatını şekillendirmiştir. Böll, bu vesileyle savaş ve lirizm kavramlarını birleştirerek ortaya yeni bir terkip koymuştur. Cepheden ailesine ve sevdiği kadına yazdığı mektuplarda da bu hal görünür. 1945 yılında Nazi Almanyası’nın korkunç bir yenilgi almasıyla sonuçlanan savaşın ardından Böll, Köln’e döner ve babasından kalan marangozhanede çalışmaya başlar. Aynı zamanda ilk romanını bu süreçte tamam eder. Böll’ün heybesinde savaşla dair binlerce anı ve bir o kadar duygu birikmiştir. Zira savaşa dair yazdıkları, birinci eldendir.

1972 yılında Nobel Edebiyat Ödülü’nü alana dek çeşitli üniversitelerde ve kurumlarda dersler veren Böll, beri yandan siyasi faaliyetlerini de sürdürür. Özellikle Almanyası’nın Doğu- Batı olarak bir duvarla ikiye ayrılması meselesi üzerinde durur ve duvarı simgesel boyutuyla işler. Dünyanın dört bir yanında cereyan eden siyasi yönü ağır basan olaylara kendisiyle birlikte hareket eden bir grup yazarla müdahil olmaya ve dünya barışını mümkün kılma ütopyasını somutlaştırmaya çalışmıştır. Temel insan hakları, demokrasi, ayrımcılık gibi konularda ateşli konuşmalar yapar ve uzun bildiriler kaleme alır. Eserlerinin onlarca dile çevrilip, eleştirmenlerin ‘bir deha’ övgülerine mazhar olduğu yıllarda evi taranır ve sayısı kez ölüm tehdidi alır. Yıllardır bir parçası olmaktan büyük haz duyduğunu her

fırsatta dillendirdiği Katolik Kilisesi'nden çıkar. 1985 yılında dünyadan göçtüğünde ardında onlarca eser ve çınlamaları halen duyulan bir ses bırakır.

“YIKINTI EDEBİYATI”

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kökten değişen dünya düzeninin edebiyata yansması neticesinde budaklanan “Yıkıntı Edebiyatı” (Trümmerliteratur) bilhassa Alman romancılar üzerinde oldukça etkili olmuştur. Savaşın ardından toplumu kuşatan kolektif travma kültürü uzun yıllar sürdü. Heinrich Böll, toplumun belleğini bu cepheden müşahede etmiştir. Ortaya, yayınlandığı günlerde büyük tartışmalar meydana getiren tezler ve çözüm önerileri koydu. Böll'ün tercih ettiği muhtevaların neredeyse tamamı savaş ve onun yörüngesinde dönen parçalardır. Aşk, yalnızlık, yoksulluk, çaresizlik, aile ilişkileri, belirsizlik, umut, korku gibi evrensel duyguları yerel sorunlarla perçinleyerek anlatmıştır.

Böll, ne galibiyetin peşinde koşan, ne mağlubiyetten korkan yalnızca sakın bir hayat sürmek isteyen insanların seslerini duyurdu. İdeal toplum arzusunu ve iç huzura duyduğu özleme yaptığı vurguları güçlü diyalogların etrafına dizdi. Böll'ü çağdaşlarından ayıran en başat tarafı, savaşın ve sonrasında yaşananların anlamsızlığına dair yaptığı tespitlerin rengi ve tonuydu. Tavrati ve varoluşçu yazarlarda görülen kriz esnasındaki bedbin hal, buhranın içinde ölümü bekleme ritüeli, karanlıktan yontulan cümleleri okuma ayini ve hayatın anlamsızlığına dair çizilen hatların Böll'ün eserlerine izdüşümü farklıdır. Böll, yitip giden bunca şeyin arasında hâlâ insanlığına inanmak istemiş ve umut denen çatal boynuzlu geyiğin peşi sıra yürümeyi yeğlemiştir. Bu yol, onun nezdinde hiç şüphesiz, Hristiyanlığın aziz külliyatında yer alan isimlerin de adımladığı türdendir. İnanç ve aşkın temel yasaları, enkaz haline dönmüş binaların üstüne serilmiş mukaddes bir örtüdür onun için.

ALMANYA'NIN RUHUNU ORTAYA KOYAN YAZAR

Dışavurumcu bir perspektifle anlattığı sahnelerde yalın bir dil kullanmıştır, Böll. Alman toplumunu köklerine kadar analiz etmiş, Almanya'nın ruhunu; kültürel kodlar üzerinden tarif etmeye çalışmıştır. Bu noktada kurmacalarının alt metinlerini Alman topraklarının ilk yerleşimcilerine kadar götürür. Doğudan gelen istilacılarla önce vurularak

ardından da karışarak bugünkü Orta Avrupa'da yerleşik hale gelen Germenler'in hafızası ile modern zamanların bilinci arasında bir münasebet kurmuştur. Germen kavminin göçebelikten, barbarlığa akabinde paganlığa ve nihayetinde Hristiyanlığa sıçrama aşamalarını bir yekun halinde ele almış, bu zaman dilimini Freudyen çerçeve içinde resmetmiş ve orta noktaya şiddeti, cinselliği ve açlığı koymuştur. Germen mitleri ile Hristiyan literatürünün tepesine modern dünya destanları eklemiştir.

Heinrich Böll, her ne kadar edebi ve siyasi muhalifleri tarafından ABD'nin başını çektiği müttefiklere yaranma iddiası ile meşhur romanının isminden mülhem 'Palyaço' olarak suçlansa da, Alman kapitalist demokrasisini ve ABD'yi çok sert cümlelerle eleştirmiştir.

Böll'ün karakterleri korku ve paranoyalarının esiri olmuş, refleksleri sese, kokuya, harekete gereğinden çok fazla tepki veren tiplerdir. Hem fiziki, hem psikolojik kalıntıların üstünde yaşamaya çabalarlar. Düşün kabusu, kabusun düşü kapsadığı çok denklemlili ve sert katmanlı rüyalar görürler ve bu süreç onların nereden geldiklerini, ne olduklarını neye dönüşeceklerini belirler. Böll'ün karakterleri çelişkileri bir nimet sayarlar. Zira her şeyin tutarsız olduğu bir yerde dengeli olmak aslında dengesizlik manasına gelir. Bu sebeple karakterler büyük bir yıkımın üstünde kurulan kanlı pistte aşkla dans edebilirler.

Heinrich Böll, deyince benim zihnimde hep bir palyaço görüntüsü canlanır. Bu palyaço savaşın tam ortasında durup hem ağlar, hem güler. ■■

EDEBİYAT DÜNYASINDAN YENİ HABERLER

“Edebiyatın ses getiren ödülleri, keşfedeceğimiz yeni yazarlar, dijital arşive aktarılan Orta Çağ edebiyatı, yaşarken “efsane” olmuş modern şairler...

SANDRA CISNEROS'A “HAYAT BOYU BAŞARI ÖDÜLÜ”

Dünyanın en büyük edebiyat organizasyonu olan PEN Amerika'nın ödül sezonu başladı. PEN bir süredir PEN/ Nabokov Uluslararası Edebiyatta Başarı Ödülü'nü kime vereceğini çözmeye çalışıyordu. Sonunda bu onura layık olabilecek tek yazarın Meksikalı-Amerikalı Sandra Cisneros olduğuna karar verdi. Hayatı boyunca birbirinden etkileyici şiirler, romanlar ve denemeler ortaya koymuş olan Cisneros 26 Şubat 2019'da düzenlenen törende 50 bin dolarlık ödülünü teslim aldı.

Çoğumuzun Mango Sokağı'ndaki Ev adlı ikonik eseriyle bildiği, başka hiçbir yapıtı Türkçeye çevrilmemiş olan Cisneros, Latin edebiyatına en büyük katkılarda bulunan yazarlardan biri kabul edilir. Eserlerinde Meksika ve Amerika kültürlerini, iki ülkeye ait olmanın beraberinde getirdiği kimlik problemlerini inceleyen yazar dünya edebiyatına katkıda bulunduğu kadar - zira kitapları çeşitli dillere çevrilmiştir - Amerika edebiyatını da genişleten bir isim kabul edilir.

PEN/Nabokov Ödülü'nün bu seneki jüri üyeleri Alexander Chee, Edwidge Danticat ve Valeria Luiselli idi. Her biri oldukça ünlü olan bu yazarlar ödülü Cisneros'a verme kararlarını şu şekilde açıkladılar: “Sandra Cisneros yazmasının sebebinin ‘yaşadığımız dünyanın yanan bir ev olması ve sevdiklerimizin yanıyor olmaları’ olduğunu söylemiştir... Cisneros bizi yanan, çarpılmış, mahvolmuş ve yeniden inşa edilmiş çeşitli ev ve ülkelerle bir araya getirmekte. Dünyamızda onun hikâyeleri ve sesi olmadan yolumuzu bulup kendi seslerimizle, dayanıklılığımızı yeniden keşfedebilmemiz mümkün olmazdı.”

MAN BOOKER SAHİPSİZ KALDI

Dünyaca bilinen Man Booker Ödülü'nün sponsorluğunu son 18 yıldır bir koruma fonu olan Man grubu yapıyordu. Ancak grup fonlarını nasıl kullandığını tekrar gözden geçirdikten sonra ödülü bundan böyle sponsor etmemeye karar verdi. Booker Ödülü böylece kısa bir süre önce hem sponsorunu hem de adındaki “Man”ı kaybetti. Man grubu, Man Booker Ödülü'nün sponsorluğunu 2002'de üstlenmişti. O zamandan beri Booker Ödülü bir hayli büyüdü. Öyle ki 2005'te bir Uluslararası Man Booker Ödülü kategorisi bile kuruldu. Lakin “Luke Ellis Paving the Way” (Yolu Açmak) adlı ırklar-arası çeşitlilik ve tolerans girişimleriyle, okur-yazarlığı destekleyen Man Hayır Kurumu'na daha büyük bir fon ayırmak zorunda oldukları için bu karara vardıklarını söyledi. Neyse ki Man grubunun sahneden çekilmiş olması Booker Ödülü'nün sahneden kalkacağı anlamına gelmiyor. Daha ziyade ödül kurulunun yeni sponsorlar aramaya başlayacağına işaret ediyor. Bu sponsorların kim olacağını, ödülün yapısını değiştirip değiştirmeyeceğini de ancak zaman gösterecek.

DİJİTAL DÜNYADA ORTA ÇAĞ EDEBİYATI

Şair William Langland'ın kim olduğunu büyük ihtimalle bilmiyorsunuzdur. Kendisinin 1368'de vefat ettiği ve şiirlerinin Türkçeye hiç çevrilmediği göz önünde bulundurulunca bu şaşırtıcı değil. Fakat bu durum Langland'ın Orta Çağ'ın en önemli edebiyatçılarından biri ve tartışmasız en önemli şairi olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Zaten *Piers Plowman* adlı şaheser kabul edilen şiirinin dijital bir arşive aktarıldığı devasa bir projenin başlamasının sebebi bu.

Tek bir şiirin dijital bir arşive konması neden devasa bir proje olsun diye merak ediyor olabilirsiniz. Bunun sebebi çok basit: Orta Çağ'dan kalma eserlerin ortada pek çok farklı versiyonu dolaşmakta. Zira bu eserler yıllar içinde bilinçli ya da bilinçsiz pek çok değişime uğramışlar. Hiçbirinin üstünde yazarların orijinal notları olmadığı için de bu değişikliklerin hangilerinin yazarların yaptığı değişiklikler olduklarını bilmek imkânsız. Dolayısıyla tek bir şiiri dijital ortama aktarmak demek şiirin tüm versiyonlarını bu ortama aktarmak demek. Bu da epey zaman ve emek isteyen bir iş.

Langland'ın *Piers Plowman*'ının neden önemli olduğuna gelince... Şiirin yazarı hakkında pek bir şey bilinmese de ortada Orta Çağ'dan kalma, ona rakip olabilecek tek bir yapıt var. O da *Canterbury Masalları* ki bu bir şiir değil, roman. *Piers Plowman* muazzam bir edebi eser olmanın yanı sıra tarihi bir değer olan da bir çalışma. Zira 15. ve 16. yüzyılda yaşamış pek çok reformcu şiirin İngiltere'de gerçekleşecek olan Aydınlanma'yı öngördüğü ve hatta hızlandırdığını düşünüyor. Bu da *Piers Plowman*'ın hem edebiyatçılar hem de tarihçiler tarafından incelenmesi gerektiğine işaret eden bir gerçek. Hal böyle olunca söz konusu dijital arşive onunla başlanmasının şaşırtıcı bir yanı yok.

Arşivin bununla başlamış olması onunla biteceği anlamına elbette gelmiyor. Araştırmacılar *Piers Plowman*'ın tüm versiyonlarını aktarmayı bitirdiklerinde hangi eserlere odaklanacaklarını şimdiden düşünmekteler. Elleri birkaç aday var. Bunlardan ilki az önce de bahsettiğimiz, Chaucer'in yazdığı ve Türkçeye çevrilmiş olan *Canterbury Masalları*. Bir diğeriye büyük ihtimalle pek azımızın bildiği *Kudüs'ün Kuşatması* adlı efsanevi bir şiir.

EFSANEVİ BİR ŞAİRİN ÖLÜMÜ

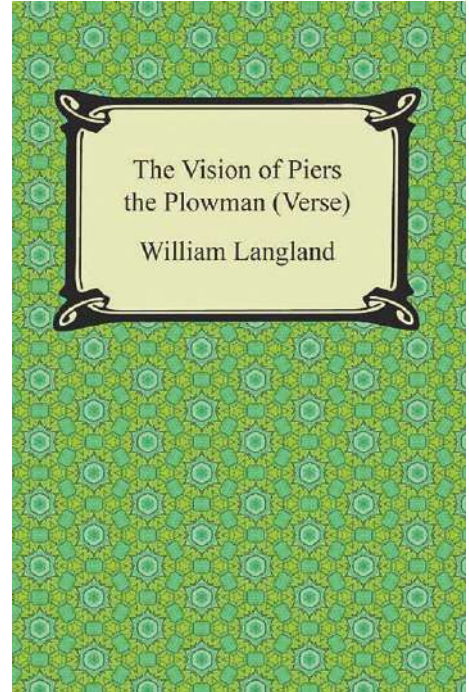
Modern şairler arasında "efsane" olarak tanımlayabileceğimiz sayılı insan var. Amerikalı şair Mary Oliver bunlardan biriydi. Pulitzer ödüllü şair 17 Ocak 2019'da 83 yaşında hayatını kaybetti. Oliver uzun zamandır lenfomayla mücadele etmekteydi. Ne yazık ki böylece verdiği savaşı kaybetmiş oldu.

Mary Oliver 1935'te Ohio'da doğmuştu. Gerçekten de korkutucu denecek kadar zorlu bir çocukluğu oldu. Zira babasından cinsel taciz görmekteydi ve annesi bunu görmezden gelmekteydi. Oliver'ın iki sığınağı vardı: şiir ve doğa. Bu iki sığınak onu geleceğe taşıyan, kendisini özgürleştirmesini, kendisine yeni bir yol açmasını sağlayan seçimlere dönüştüler. Oliver çektiği acıları şiirlerine yansıtmakla kalmadı. Aynı zamanda kendini, geçimini kalemiyle kazanıp bulunduğu ortamdan kurtulabilecek kadar geliştirdi.

Oliver ilk şiir kitabını 1963'te bastı. O zamandan bu yana on beşten fazla şiir ve deneme kitabı kaleme aldı. 1984'te *American Primitive* (Amerikalı İlkel) adlı şiir kitabıyla Pulitzer Ödülü'nü kazandı. 1993'teyse *New and Selected Poems* (Yeni ve Seçili

Şiirler) kitabıyla Ulusal Kitap Ödülü'ne layık görüldü. En son yazdığı kitap 2016'da çıkan *Upstream: Selected Essays* (Nehirden Yukarı: Seçili Denemeler) adlı deneme kitabıydı. Ancak 2017'de *Devotion* (Bağlılık) adlı bir antolojide eserlerinin yer almasına da izin verdi.

Mary Oliver şiirin sade olması gerektiğini savunurdu: "Şiirin anlaşılması için açık olması gerek," derdi. "...Süslü bir şey olamaz." Yani bir şiirin içinde ancak en gerekli şeylerin olması lazımdı. Bu, tüm şiirlerinde uyduğu bir ilke oldu. Zaten şiirlerinin bu kadar yalın olmalarına karşın etkileyici olmasının sebebi tam olarak buydu. Kendinden sonra gelen pek çok genç şair ve yazara ilham veren Oliver, Florida'daki evinde hayata veda etti.

“ Romancı olmak hevesiyle yanıp tutuşan genç Tarık Buğra için öykü yazmak, dünyanın en basit işlerinden biri olarak görünmektedir. Kendi tabiriyle, bir iki saat içinde bir “şaheser yumurtlar” ve hocasının yanına koşar. Mehmet Kaplan ise öyküsünü okur ve “Senden hikâyeci olmaz!” der...

Onur Aşkın

**TARIK BUĞRA'NIN
UNUTULMAYACAK
ÖYKÜLERİ, YENİDEN**

Yazdığı romanlar ya da şiirlerle ün kazanmış birçok yazarın, biri kadim diğeri modern bu iki tür arasında sıkışıp kalmış ve bir türlü hak ettiği yeri tam olarak bulamamış olan öykü türünde de eserler verdiğini biliyoruz. Fakat, eğer bir yazar sadece öykü türünde eserler vermemişse, çoğu zaman öyküleriyle anılmaz. Anton Çehov için bu durum bir istisnadır diyebiliriz mesela, ama öykü türünün ustalarından biri olan Çehov bile çoğu kez tiyatro metinleriyle gelir gündeme. Bu, bir edebi tür olarak öykünün kıymetinin bir türlü bilinmemiş olmasındandır diyebiliriz.

Gerçi son yıllarda ülkemizde ve dünyada öykü türünün yeniden yükselişte olması, öykünün okur gözünde tekrar kıymet bulmasını sağladı. Öykünün tartışılır, konuşulur, önemsenir bir tür olarak yeniden işlerlik kazanmaya başladığı bir gerçek. Fakat “unutulan öyküler” ve “unutulan öykücüler” mezarlığı da halen çok kalabalık... Çok önemli öyküler yazmış olan Metin Eloğlu, Orhan Veli, Ülkü Tamer gibi şairlerin yanı sıra, romanlarıyla edebi kamudaki hak ettiği yeri kazanmış olan Bahaeddin Özkış, Oğuz Atay gibi “unutulan öykücüler”imiz oldukça fazla. Tarık Buğra da ikinci durumdaki, yani daha çok romanlarıyla tanındığımız ama öykülerini pek de bilmediğimiz kıymetli yazarlarımızdan biri.

“SENDEN HİKÂYESİ OLMAZ”

Tarık Buğra’nın bir “unutulan öyküler” müellifi olmasının nedenlerinden biri de belki, aynı dönemde eser vermesine rağmen, 1950-60 kuşağı öykücülerıyla birlikte anılmamasından dolayıdır. Türk öykücülüğünde oldukça farklı, radikal dönüşümlere imza atan bu kuşağın öykücüler (Ferit Edgü, Onat Kutlar, Orhan Duru vs.) farklı bakış açıları, işledikleri varoluşsal temalar ve yeni olanın peşinden gitmeleriyle göze çarparlar. Tarık Buğra ise bu isimlerin oluşturduğu tartışmaların, yenilik arayışlarının uzağında kalmayı tercih etmiş ve kendi yolunu kendisi belirlemiştir.

Tarık Buğra, ilk öyküsünü üniversite yıllarında, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenciyken kaleme alır. Hocası Mehmet Kaplan, kendisinin de yöneticiliğini üstlendiği *Zeytin Dalı* dergisi için bir öykü ister Buğra’dan. Romancı olmak hevesiyle yanıp tutuşan genç Tarık Buğra için öykü yazmak, dünyanın en basit işlerinden bir olarak görünmektedir. Kendi tabiriyle, bir iki saat içinde bir “şaheser yumurtlar” ve hocasının yanına koşar. Mehmet Kaplan ise öyküsünü okur ve “Senden hikâyesi olmaz!” der. Belki de Tarık Buğra için öykü dünyasının kapıları gerçek anlamda o zaman açılmış olur. Çünkü

Buğra, hocasının bu tavrı karşısında hayal kırıklığı yaşamak yerine hırslanmış ve pek de ciddiye almadığı öykü yazmak işine dört elle sarılmıştır.

Başarısız olan ilk öyküsünün hemen sonrasında kaleme aldığı ve ilk öykü kitabına da ismini veren *Oğlumuz*, 1948 yılında *Cumhuriyet* gazetesinin düzenlediği yarışmada ikinci olur. Böylece, daha yazdığı ilk öykülerle büyük bir ses getirmeyi başarmıştır. Öyle ki Yusuf Ziya Ortaç, Çınaraltı dergisi için her hafta bir öykü ister Tarık Buğra’dan. Hem de 15 lira telif ücreti teklif eder. Sait Faik’in bile *Varlık* dergisinden öykü başına 7,5 lira aldığı bir zamanda, her ne kadar gözü roman yazmakta olsa da Buğra’nın, bu teklifi geri çeviremez. İlk öykü kitabı *Oğlumuz* 1949, *Yarın Diye Bir Şey Yoktur* 1952, *İki Uykü Arasında* 1954 yıllarında yayımlanır. Tabii sonrasında isteğine de kavuşur ve kendisine asıl ünü sağlayacak olan romanlarına imza atmaya başlar...

SIRADAN İNSANI KUCAKLAYAN DİL

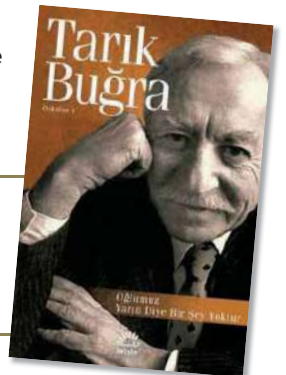
Tarık Buğra’nın öykülerinin göze çarpan ilk özelliği, yazarın kullandığı duru Türkçedir. Jale Parla’nın, İletişim Yayınları’nın Buğra’nın toplu öykülerini bir araya getirdiği bu ilk ciltte yer alan önsüzünde de belirttiği üzere, “Gösterişli olmadan etkileyici, imgelemi zengin, ‘sigarayı dumanlamak’ gibi kendine özgü katkıları da olan bir dildir Buğra’nınki.”

Tek bir anın, bir durumun, adeta bir fotoğraf karesinin anlatımını yapar Buğra öykülerinde. Zamanın içinde sıkışmış, çoğu zaman hapsolmuş insanları anlatır. İnsanlara olan derin sevgisiyle harmanladığı “hüzün ve tevekkül” duygularıyla yapar bunu da. Sıradan insanı, yine olabildiğince sıradanlığıyla kucaklar. Bu bağlamlardan yola çıkarak, Sait Faik ile Ahmet Hamdi Tanpınar arasında bir yerdedir diyebiliriz Tarık Buğra’nın öyküleri için.

Umarız ki Tarık Buğra’nın öyküleriyle henüz tanışmamış olan okur, yeniden yayımlanan toplu öyküleri sayesinde, “unutulan öyküler” başlığından çıkmasını sağlar bu kıymetli öykülerin. Tarık Buğra’yı yeniden hatırlamış ve Türkçenin eşsiz tadını, her cümlesiyle başlı başına usta işi olan bu öyküler ile yeniden almış olur. ■

OĞLUMUZ-YARIN DİYE BİR ŞEY YOKTUR-ÖYKÜLER 1

Tarık Buğra
İLETİŞİM YAYINLARI 2019

KİTABIN ADINDAN KAYBEDENLER!

“Bazı kitapların adları yazarları ve okurlarını öyle bir damgalıyor ki, yarattıkları etki bir daha silinmiyor.

“Dışarıdan geçen her uçağa gözüm takılıyor. Şimdi ayaklarımın altına bir Boeing çakılsa... Yerden yükselen kara duman, duvarları eriten sıcak, patlayan pencereler, havasızlıktan boğulmak, panik, intiharlar, alevler içindeki merdivenlere doğru koşmak, gözyaşları ve çığlıklar, umutsuz telefon konuşmaları neymiş öğrenirdim. Oysa oldu bu. Bu olay oldu ve olanı anlatmak mümkün değil...”

Yazarımız böyle diyor ama sonra “imkânsız” neredeyse başarıyor!

Anlatıyor. Yani 11 Eylül’ü içeriden, Dünya Ticaret Merkezi Kuzey Kulesi’nden (hiç ucuzlaşmadan, tersine çok nitelikli bir biçimde) anlatmayı beceriyor.

Şurada anlaşalım... Bu iş öyle her babayığidin altından kalkabileceği bir şey değil!

KİM O?

Frederic Beigbeder.

Tanıyanların yüzünde şu an müstehzi bir gülümseme belirdiğine eminim. Aralarında beni aşağılayanları dahi vardır. Şu adama bak, diyorlardır içlerinden, 90’larda çok satmış, reklamcılıktan gelme hergele bir şöret budalasını bize “yazar” diye iteleyecek...

Tamam! Baştan söyleyeyim...

Yıllar önce *Aşkın Ömrü Üç Yıldır* romanıyla (90’ların sonuydu) tanıdığım dan beri Frederic Beigbeder benim için davetkar bir yazardır. Bu yüzden zamanında hangi kitabı çıktıysa okudum.

Ama *Kuzey Kulesi 107. Kat*’ı atlamışım. (İlk 2003’te yayımlanan kitabın Türkçesi bizde 2004’te çıkmış.) Geçenlerde bir tesadüf eseri sahaftan edindim

ve yutar gibi okuyup bitirdim.

Özgün adı *Windows Of The World* olan bu kitabın yazarı Beigbeder, bana sorarsanız biraz daha farklı bir yazar. Daha açıkçası, bu Beigbeder çok iyi bir yazar.

11 Eylül 2001 günü Kuzey Kulesi’nin tepesindeki restoranda iki küçük oğluyla kahvaltı yapmaya giden bir babanın kulenin 94-98. katlarına American Airlines uçağının daldığı saatle kulenin yıkılması arasındaki bir saat kırk dakikalık süre boyunca yaşadıklarını yazan Frederic Beigbeder’den söz ediyorum.

BAZI KİTAP ADLARI YAZARLARINI DAMGALAR!

Fakat burada asıl konu etmek istediğim şey başka...

Bazı kitapların adları yazarları ve okurlarını öyle bir damgalıyor ki, yarattıkları etki bir daha silinmiyor.

Beigbeder’i ünlendiren kitabı hatırlayın: *Aşkın Ömrü Üç Yıldır*. Çok satması için müthiş bir tercihti elbette bu ad. Ama aynı anda yazarını damgalayıp bitirdi.

İyi edebiyat okuru için böyle bir kitap adının “hemen oradan uzaklaş!” mesajı verdiğini kabul etmek gerek.

Geçmiş zaman...

Karaköy’de Asude diye bir mekan vardı. Orada toplanırdık. Hemen her masada siyaset en gözde konuydu ama Ahmet Kekeç’le bir araya geldik mi, tatlı tatlı romanlardan, hikayelerden söz ederdik.

Bir keresinde Ahmet “Hiç anlamıyorum, neden Beigbeder küçümsenir, adam bal gibi edebiyatçı!” demişti de, edebiyat sevgisine güvendiğim ve benim gibi düşünen birinin daha olduğunu bilmek çok hoşuma gitmişti.

Tabii en ünlü kitabının adı yüzünden haksız yere fena etiketlenen yazarlar listesi yapsam, en başa Susanna Tamaro’yu koyarım.

Sen kalk kitabına *Yüreğinin Götürdüğü Yere Git* adını ver, sonra da “kişisel gelişim edebiyatçısı” damgasından kurtul? Mümkün mü? Hayır.

Kitap adları vitrin gibi. Gören giriyor. Ama aynı nedenle bir daha içeri asla ayak basmayanlar da var.

Oysa çok iyi bir yazar Tamaro.

Gel gör ki, buna tutkulu okurları bile pek dikkat etmiyor! Derin edebiyat bilgisi ve satırlarına aktardığı sezgi gücüyle çok değerli bir yazar olduğuna kimi inandırabilirim?

SON SÖZ: Tamam, yüzünüzü buruşturup durmayın. Söz, sonraki yazımda Nabokov, Cortazar, Perek gibi yazarları konu edeceğim! ■

Edebiyatın bedeli...

Malum Romain Gary, Fransa'da her yazara sadece bir kez verilen Goncourt ödülünü bir kez kendi, bir kez de takma adıyla kazanmıştı.

Bakın, Emile Ajar olarak yazdığı *Yalan-Roman*'da kendini nasıl anlatıyor?

“İyi dim. Kitabımı bitirmiş, daktiloya çekmiş ve yayıncıya vermişim. Yayıncım, var olduğumun kanıtlarını sunmamı istemeseydi, daha da iyi olabilirdim. Editörüm Michel Cournot'yla iki ay önce Cenevre'de tanışmıştım. Bana çok kibar davrandı. Yalnız bir keresinde, ‘Bu, Hölderlin’in dev bir şair olmasını engellemedi’ demişti. ‘Bu’ derken neyi kastettiğini bilmiyorum. Bütün bildiğim, Hölderlin’in otuz yıla yakın bir süre deli olduğu ve edebiyatın bedeli olarak bunun çok pahalıya patladığıydı.”

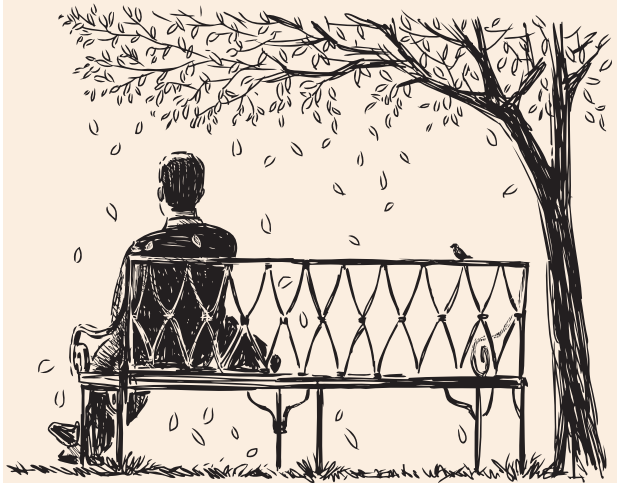

En iyi nerede okunur?

Biliyorsunuzdur, kitap ve okur blogları ara ara “kitap en iyi nerede okunur?” anketleri yapıp, listeler çıkartmayı severler.

İşte o listelere göre aşağıya kendi değerlendirmelerimi kısaca not düşmek istedim...

- **Kütüphaneler...** Kütüphaneler özellikle kurgu-dışı kitaplar için çok uygun ortamlar, kabul! Kendine özgü bir okuma disiplini oluşturduklarını da söylemeliyim. Fakat son yıllarda kütüphanelerde “ders çalışma” ve fısıldayarak da olsa arkadaşlarla “laflama” tercihi yükseliyor, sırf kitap okumak için kütüphaneye gelenler azalıyor.
- **Toplu ulaşım...** Batıdaki anketlerde metrolar ve uzun tramvay yolculukları kitap okumak için gözde yerler olarak üst sıralarda yer alıyor. Tabii ellerindeki kitaplara bakarsanız, polisiyelerin ve kişisel gelişim kitaplarının çoğunluğu oluşturduğu dikkatinizi çekecektir. Bizim pek “Batıcılar”ımızın sandığının aksine, kimse metroda Dostoyevski, Tolstoy falan okumuyor! Bizde toplu ulaşım da kulaklıktan müzik dinleyerek kendini etraftan tecrit etmek daha yaygın, onu da vurgulayayım.
- **Plaj...** Bunu hiç anlamıyorum. Herkesin listesinde “plaj” var. Doğrusu, şu uzun ömrümde, plaja kitap götüreni çok gördüm de, doğru düzgün ve odaklanarak kitap okuyana pek az rastladım. Kitaplar plaja gide gele tuz ve yosun kokmaya başlar, sayfalarının arası kumlanır ama bir türlü bitirilemez.
- **Hamak...** İşin artistliğinde miyiz? Belki. Bazen okurların bu anketleri cevaplarırken “heves ve hayalleri”ni dile getirdiklerini, gerçekleri sakladıklarını düşünüyorum. Neyse, kendi tecrübemi söyleyeyim: Bir ara Asos yakınlarında bir tatil köyünde zeytin ağaçları arasına kurulmuş hamaklarda kitap okuma keyfi için ısrar etmiştik. Arkadaş grubumuzun tamamı on beş dakika içinde uykuya dalmıştı.

YETİMLİK, GÜÇSÜZLÜK VE HINÇ HAKKINDA

“*Yetim*, yalnızca yetim bir çocuğun hayatından bir kesiti değil; dünyadaki duruşu, duyuşu yetim kalmış, incinmiş ve aşağılanmış, kenara itilmiş ve sevilmemişlerin ve bu sevgisizliğin hınca ve haklılığa dönüşümünün hikâyesini anlatıyor.

Yıllar önce Hatice Meryem'in *İnsan Kısım Kısım Yer Damar Damar*'ını okuduğumda bir hazineyle karşılaştığımın farkındaydım. Bu romanda "Sıradan Bir Eteğin Harikulade Geçmişi" başlıklı kısacık bir bölüm vardır. Bir eteğin satın alınışından toz bezine dönüşene değin geçirdiği sergüzeşti anlatır. Bir etek üzerinden, bir etekçik üzerinden alt sınıfları, alt sınıfların eşyayla ilişkisini, elti-gelin, gelin-kaynana ve dahi komşu kadın ilişkilerini açık eder. Tüm roman, esasında alt sınıfların dünyayla, gündelik hayat eşyalarıyla ve birbirleriyle kurdukları ilişkilerin, ilişki kurma biçimlerinin ortaya serildiği bir belgesel niteliğindedir. Türk evinde salona, vitrine, borcama yüklenen anlamları, alt gelirli sınıfın yaşamla başa çıkma becerilerini bize öğreten harika bir romandır bu.

O zamandan beri Hatice Meryem'in yazdıklarını yakından takip ettim. Meryem'in müthiş bir gözlem gücü var. Gündelik hayatın içine sıkışmış, üzeri örtülmüş, bir imayla belki bir bakışla geçirilmiş, söylemlerin ya da ideolojilerin arkasına gizlenmiş ne varsa onu bulup çıkarmayı, tozlarını alıp parlatmayı ve abartısız, kırıp dökmeyen bir dille ifade etmeyi çok iyi beceriyor. Bazı yazarlar öyledir, çok sıradan, alelade bir şeyi anlatıyor gibi yaparlar ama sizi sonsuza kadar değiştirmeyi başarırlar. Hatice Meryem de onlardan biri.

BİR RUH HALİ OLARAK YETİMLİK

İnsan Kısım Kısım'da alt gelirli sınıfların dünyayla başka çıkma biçimlerini özellikle de eşyayla ve birbirleriyle kurdukları ilişkiler üzerinden okumuştuk.

Sinek Kadar Kocam Olsun'da kadının kendiliğini ancak bir başkası- kocası- üzerinden kurabildiğini, varlığının ancak başka bir şeye bitişik olması halinde anlamlı olduğunu görmüştük.

Aklımdaki Yılan ise anneliğin girdiği hallerin farklı sosyo-ekonomik düzlemlerde nasıl tezahür ettiğini, gelenek ve modernlik ayrımında kimin ana kimin anne olduğunu bizlere sezdiriyordu.

Beyefendi ise ironisi, alayı ve eleştirisiyle erkekliğe bir methiye adı altında onu yeri ve mensur bir şiir olmasıyla okuru hızlı, ritmik ve keyifli bir yolculuğa çıkarıyordu.

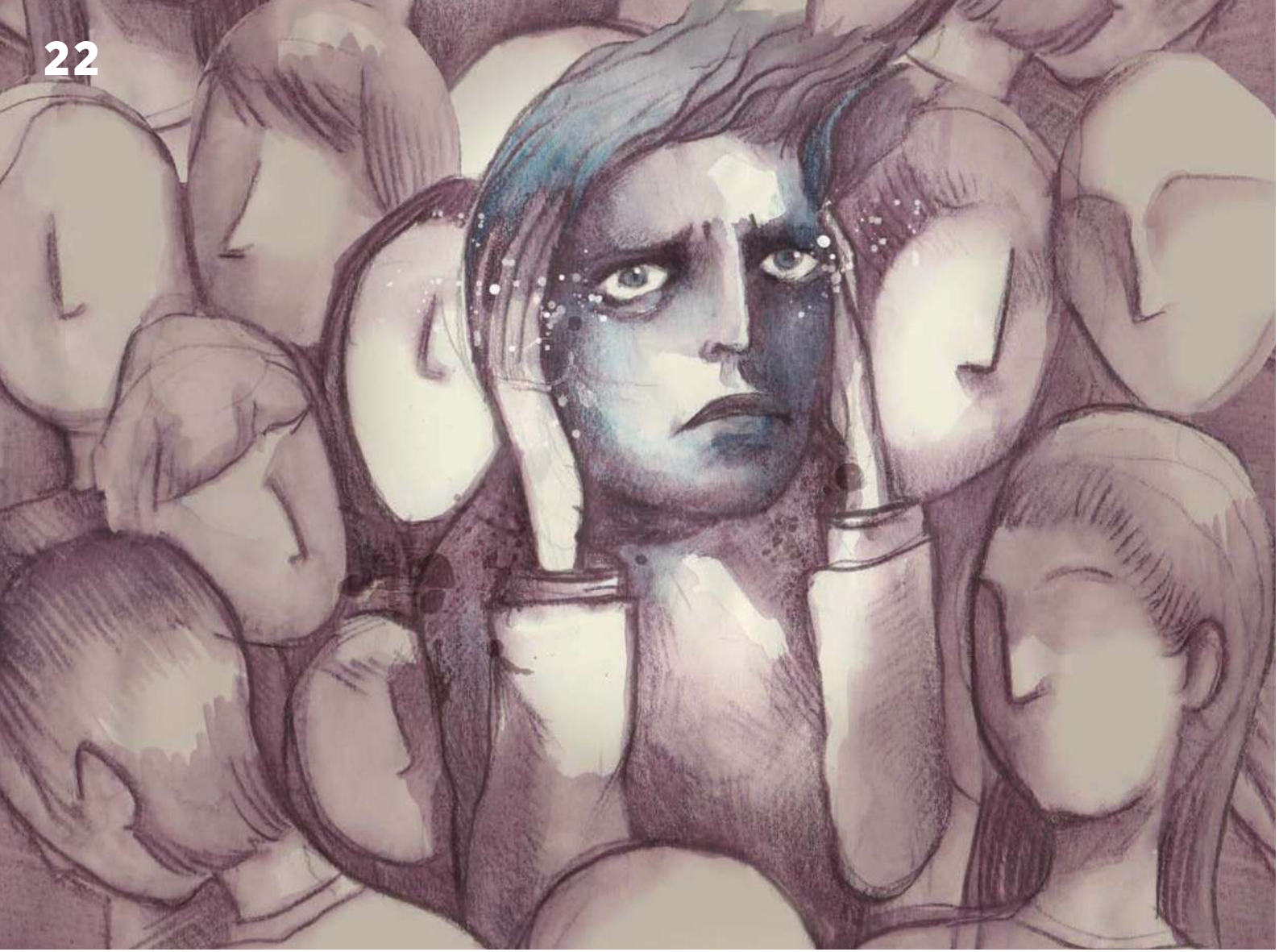
Bu yolculuğun şimdiki durağında ise Meryem'in yeni romanı *Yetim* ile karşı karşıyayız. Bu roman yalnız yetim bir çocuğun hayatından bir kesiti değil; dünyadaki duruşu, duyuşu yetim kalmış, incinmiş ve aşağılanmış, kenara itilmiş ve sevilmemişlerin ve bu sevgisizliğin hınca ve haklılığa dönüşümünün hikâyesini anlatıyor.

Hatice Meryem için yetimlik yalnız bir babasızlık ya da ebeveynsizlik halinin adı değil. Daha geniş bir perspektifle, sevilmemiş, korunmamış, kendini olduğu yere ait hissedememiş, ezilmiş ve örselenmişlik hallerini de kapsayan bir kavram yetimlik. Romanın akışında da bunu görebiliyoruz zaten.

Kısaca bahsedelim, hikaye zaten tanıdık gelecektir: Ailesi tarafından onaylanmayan bir evlilik yapan kadın, şarapçı koca, oradan oraya sürüklenen, hiçbir yere sığdırılamayıp sonunda yatılı okula yollanan bir kız çocuğu. Zengin çocuklarının gittiği bu yatılı okulda kendini ezik hissetmesin diye en pahalı kıyafetlerin, en iyi çikolataların alınmasına rağmen asla onlardan olamayan kız çocuğu. Hafta sonları annesiyle annesinin akrabalarında kalan, gittiği bu varoş evlerinde de garipsenen, hiçbir yere sığdırılamayan bir kız çocuğu. Annenin resimden ayrılmasıyla emanet bir eşya gibi babaanneye bırakılan bir kız çocuğu. Romanda bu kızın yatılı okulda hayatta kalma mücadelesi ile babaanne yanındaki fakir mahalle günlerinde var olma mücadelesini okuyoruz. Okuduğumuz bir hikaye değil, bir psikanaliz esasında: yetimliğin psikanalizi.

HAYATLA BAŞA ÇIKMA METODU OLARAK HAKLILIK

Hatice Meryem'in bu kız çocuğu üzerinden çizdiği portre hem biz Türk toplumu için tanıdık hem de evrenselleştirebileceğimiz bir insanlık halinin karşılığı veriyor. Sevilmeye, sarılmaya, güvende hissetmeye ihtiyaç duymaktan güçsüz düşen, gardı inen, yaşlılarının zulmüne, ailesinin ilgisizliğine maruz kalmış bir çocukla karşı karşıyayız. Sevilmemekten kaynaklanan bu güçsüzlükle mücadele etmek için kendince yollar aramaya başlıyor kızımız. Derslerinde en iyi olmayı, elbisesini temiz, tırnaklarını kısa tutmayı, asla

yaramazlık yapmayıp uslu durmayı yani kurallara en iyi şekilde uymakla kendine bir meşruiyet alanı, haklı olduğu bu nedenle de kendini güçlü hissettiği bir dünya kuruyor kendine. Sevgisiz bu disiplinden bir haklılık alanı inşa ediyor. Kızımız şimdi hep haklı, hep güçlü ama bu haklılık onun sevilip olduğu yere dahil edilmesine, içinde bulunduğu ortam tarafından kabul edilmesine yaramıyor. Bilakis, babaannesinin yaşadığı mahalledeki 'fakir' çocuklar arasında daha da sevilmeyen birine dönüşmesine neden oluyor.

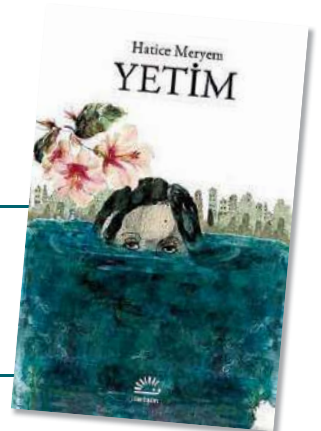
Hatice Meryem kız çocuğunun bu yetimlik halinden nasıl bir disiplin devşirdiğini, hayatla başa çıkmak için merhamete değil rasyonaliteye yaslanmasını, sevgisizliğin nasıl olup da hınca dönüştüğünü kızın yatılı okul arkadaşları, fakir mahallesinde yaşadıkları ve özellikle de babaannesi üzerinden okura anlatıyor.

Metindeki tüm unsurlar ve olay akışı ustalıkla kotarıldığından, masum bir çocuğun bir hıncın makinesine dönüşümünün adım adım görebiliyoruz. Aynı zamanda, yetişkinlerin perspektifinden sevgi ve ilgi alameti olarak gösterilen tavır ve davranışların nasıl olup da o kız çocuğunun hıncını ve öfkesini beslediğini de. Bu bakımdan metin farklı sesleri ve perspektifleri de bize

duyurmayı başarıyor. Meryem'in başarılarından biri de, az sözle, gündelik dilin sınırları içinde, sıradan bir anlatımla da olsa farklı sesleri, bakışları ve duyuları anlatmakta usta olması. Ufak bir sahneyle dramatik bir an kurulabiliyor, bir cümleyle bir travmanın örtüsü kaldırılabilir. Bu da Meryem'in gözlemci gözünün başarısı olmalı.

Yine de bizi kör kuyularda merdivensiz bırakmıyor Hatice Meryem, o çocuğu sağaltacak, yetimlik halini üzerinden alacak bir çözüm de öneriyor. Ebeveynlerin el birliği edip çocuklara farklarında olsunlar ya da olmasınlar zulüm etmemeleri için çocuğun ağzından bir kompozisyon yazıyor. Sade ama çarpıcı bir metin. Kötülüğün iyiliğe galebe çalmaması için o metni hepimiz okumalıyız sanıyorum. ■

YETİM
Hatice Meryem
İLETİŞİM YAYINLARI 2019

Hangi yaşta, hangi konumda olursanız olun, bazen hayata sormanız gereken soruları soramayabilir ya da aldığınız cevabın ne olduğunu göremeyebilirsiniz.

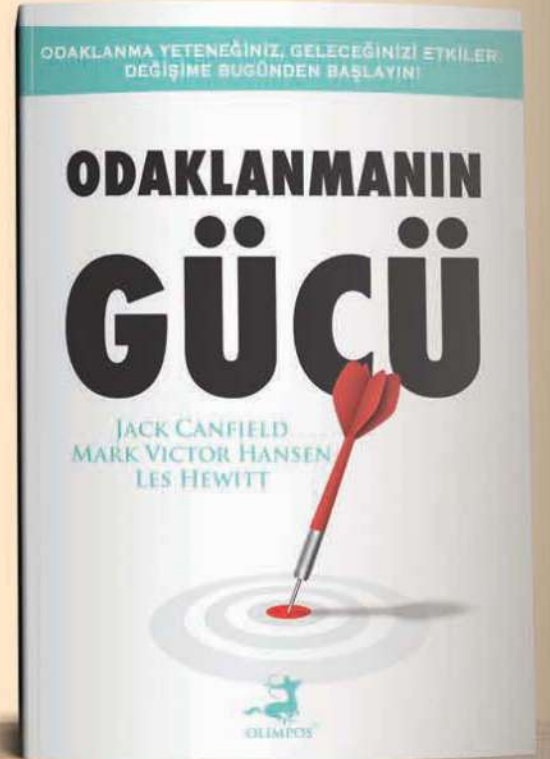
Sorun, bulunduğunuz yerdir genellikle. Baktığı yer kör noktaysa, ne görebilir ki gözler? Çözüm basittir: Uçup yükselmek ve bakış açınızı değiştirmek... Uzaklaştıkça keskinleşir çünkü yüreklerin gözleri. Bilinenin aksine, gerçekler “görünmez” oldukça, görünür “hakikatler”. Tıpkı doğru yerden, doğru hedefe, doğru zamanda uçmayı bilmenin uçmaktan daha önemli olması gibi... O hâlde zaman kaybetmeyin, bu uçağın tek kaptan pilotunun siz olduğunuzu kabul edin ve Rötarsız Kariyer nasıl yapılır, öğrenin.

İnsanları elde etmek istediği şeylerden alıkoyan 1 numaralı sebebi biliyor musunuz?

Odaklanma Eksikliği. İşte bu kitapta, dünyanın en başarılı iş adamları ve kadınlarının kullandıkları belirli odaklanma stratejilerini keşfedeceksiniz. Ne derseniz dileyin, *Odaklanmanın Gücü* sizlere başarıya ulaşmanızda yardımcı olacak.

- Dalgalanan ekonomide işinizi nasıl büyüteceksiniz?
- Bugünün dünyasında size özgürlük ve huzur sağlayacak, kanıtlanmış finansal stratejiler nelerdir?
- Elinizden gelenin en iyisini yapmaya ve elinizden gelmeyi serbest bırakmaya nasıl odaklanacaksınız?

Ayrıca, yazarlardan hayatınızın her alanında refaha ulaşabilmeniz için ipuçları da bulacaksınız.

[/olimosyayinlari](https://www.instagram.com/olimosyayinlari)

[/olimosyayinlari](https://www.twitter.com/olimosyayinlari)

[/olimosyayinlari](https://www.facebook.com/olimosyayinlari)

www.olimosyayinlari.com

MASALLARIN BİN BİR YÜZÜ

“Türkçenin, Türk dilinin güzelliği belki de en saf haliyle masallarda duyumsanır. Dil su gibi akıp gider, dilin bir tür dans ettiğini, Türkçenin müziğini, ritmini, şiirini belki de en çok masallarda hissederiz. Masallarda dilimiz gürüldür, çağlar. Masallar, geldikleri, doğdukları toplumların özlerini, genel ruh hallerini, değerlerini yansıtır. Zıtlıklarla, diyalektik ikiliklerle ilerleyen masallarda iyi-kötü, mert-namert gibi keskin zıt uçlar, kutuplar çarpışır. Kötüler bol bol cezalandırıldıkça, ölümlere saygı, dini değerlere saygı gibi dersler masallardan okurlarına doğru aktıkça masalların kıymeti, güzellikleri çoğalır.

KAHRAMAN ÇAYIRLI

Köklerimizi, kendi isimlerimizin yazdığı karton kahve bardaklarında aradığımız bugünlerde masallara, masallarımızı okumaya, dinlemeye her zamankinden daha çok ihtiyacımız var gibi görünüyor. Mesafenin kaybolduğu, ben ve öteki, özne ve nesne, gerçeklik ve görüntüler arasındaki sınırların tamamıyla birbirine karıştığı günümüzde, doğru yolu, kendi yolumuzu bulabilmek çok daha zor. Yanına uğramamız gereken çok fazla masal olduğu için bu kez daha hızlı yürümemiz gerekiyor.

Olağanüstü, sıra dışı durumları olağan ve olağanüstü karakterlerle ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa aktaran masallarda dürüst, ahlaklı, yardımsever, doğru olmak gibi beynelmilel erdemler, olgular işlenir. Olağan ve olağanüstülüğün bir aradılığı yer, zaman, karakterler ve olaylar açısından da geçerlidir. Biraz da insanlara nasihat verebilme maksadıyla karakterler genellikle tek yönlü inşa edilir, ya çok iyiler ya da çok kötülerdir (ya çok çalışkan ya da çok tembellerdir). İyiler neredeyse her zaman ödüllendirilirken, kötüler de her zaman cezalandırılır. Tüm masallarda doğrudan neden-sonuç ilişkisi olmayabilir ama cadıyla karşılaşınca hep kötülükler, tilkiyle rastlaşınca muhtelif kurnazlıklar, Keloğlan'la karşı karşıya isek de birazdan zekâyla (hayatta talihli, çok şanslı olmakla) yüz yüze geleceğimizi biliriz.

KELOĞLAN'DAN HOCA NASRETTİN'E...

Türkçenin, Türk dilinin güzelliği belki de en saf haliyle masallarda duyumsanır. Dil su gibi akıp gider, dilin bir tür dans ettiğini, Türkçenin müziğini, ritmini, şiirini belki de en çok masallarda hissederiz.

Masallarda dilimiz gürüldür, çağlar. Masallar, geldikleri, doğdukları toplumların özlerini, genel ruh hallerini, değerlerini yansıtır. Zıtlıklarla, diyalektik ikiliklerle ilerleyen masallarda iyi-kötü, mert-namert gibi keskin zıt uçlar, kutuplar çarpışır. Kötüler bol bol cezalandırıldıkça, ölümlere saygı, dini değerlere saygı gibi dersler masallardan okurlarına doğru aktıkça masalların kıymeti, güzellikleri çoğalır.

Türk masalları, diğer ülkelerin masallarıyla kıyaslandığında daha “gerçekçi” ve daha “sıradan, yoksul insanların masalları”dır. Osmanlı İmparatorluğu’nda Batı Avrupalı anlamda bir aristokrasi, özel mülkiyet ve burjuvaziden söz edemediğimiz için belki de en bilinen, en tanınmış Türk masal kahramanı, ihtiyar dul anası haricinde kimsesiz, “yoksul delikanlı” Keloğlan olacaktır. Kudretin, iktidarın (padişahın) karşısında halkımızı temsil eden Keloğlan; karşılaştığı sorunlarla kimi zaman gülerek, gülümseyerek baş etse de, insanımızın kıvrak zekâsını, muhtelif zorluklar karşısında yılmazlığını, kötülerin karşısında temiz kalpliliğini, mantıklı hareket etme kabiliyetini yansıtır. Çoğu masalın nihayetinde padişahın kızıyla evlenen Keloğlan’a karşısına çıkan kötülerini alt etmesi için bazen hayvanlar, bazen cinlerle periler ve büyülü nesneler yardım eder. “Sıfırdan başla”yan Keloğlan masalın nihayetinde gerçek bir kazanana dönüşür (bazı masalların sonunda “sırma saçlar” a dahi kavuşur). Zulme, kötülere isyan bayrağını açan bu Anadolu delikanlısı, asla pes etmeyecektir.

Keloğlan ile birlikte hazırcevap, bilgin, nüktedan karakteriyle tanınan Nasreddin Hoca masallarından da söz etmeliyiz. Toplumunu çok iyi tanıyan¹ Nasreddin Hoca, cemiyetteki aksaklıkları

¹Nasreddin Hoca'nın bir dönem kadılık yaptığı belirtilir.

düzeltelemeye çabalayan, insanlara doğru yolu gösteren, hataları hoş gören bir kimlik sunar.

KIRK GÜN SÜREN YOLCULUKLAR

Pertev Naili Boratav ile Wolfram Eberhad 1953 senesinde Türk masallarını 23 tipe ayırırlar: “Hayvan masalları; Hayvan ve insan; Hayvan veya bir ruh insana yardım eder; Tabiatüstü bir ruh veya hayvanla evlenme; İyi ruhla veya evlialarla yaşama; Kaderin hâkimiyeti; Rüya; Kötü ruhla yaşama; Sihirbazlar; Bir kız sevgili bulur; Bir erkek sevgili bulur; Fakir kız zenginle evlenir; Kıskançlık ve iftira; Hor görülen koca kahramandır; Zina ve baştan çıkarma; Acayip icraat ve olaylar; Acayip davalar; Realist masallar; Acayip tesadüfler; Komik hikâyeler; Aptal ve tembel erkekler ve kadınlar; Hırsız ve dedektif; Akıllı, hilekâr veya cimri erkek ve kadınlar.”

Türk masallarında mitoloji kökenli unsurlarla birlikte yasaklara, engellemelere, büyülere, ölümlere, devlere, muhtelif sınamalara, kandırmacalara, kaderin zıddına doğru hareket etmeye başlamasına sıklıkla rastlanır. Üst sınıftan padişahlar, vezirler, şehzadeler kadar köylüler, çiftçiler, ağalar ve beyler gibi halktan karakterler (burada Osmanlı İmparatorluğu’ndaki devletlû ve reayası şeklindeki ikili tabakalaşmanın bir başka somutlaşmasını görürüz); kadı ve hoca gibi din adamları ile bahçıvan, oduncu, demirci, balıkçı, değirmenci, kervancı gibi muhtelif meslek erbapları, bazen de dervişe, meleklere, peygamberlere rastlarız.

Tavşan, sincap, kaplan, aslan, ayı (ahmaklığı imler), kurt (cesur olmayı, kudreti imler), tilki vd. vahşi hayvanlar kadar kedi, ördek, kuzu, keçi, inek, eşek, at gibi evcil hayvanlara; yarasadan balıkçıla, zümrüdüankadan sakaya, kargadan serçeye, leyleğe, güvercine dek muhtelif kuşlar, çekirgeden tahtakurusuna, kelebekten karıncaya dek çeşitli böcekler, kirpiller, fareler, yılanlar gibi sürüngenler, yayın balığı, turna balığı gibi balıklar Türk masallarına misafir olur. Çayırların, çeşme başlarının, ormanların, nehirlerin, denizlerin ikametgâh olabildiği masallarımız bazen de sarayda, obada, çadırdaki veya kulübede; kahvede, dükkânda, kümeste ya da ahırda geçebilir. Kimi zaman vahşi (veya evcil) hayvanlar kendi aralarında mücadele ederken kimi zaman da vahşi hayvanlarla evcil hayvanlar; vahşi hayvanlarla insan; evcil hayvanlarla insan; vahşi ve evcil hayvanlarla birlikte insanlar karşılaşabilir.

Bir Türk masalında üvey anneyle karşılaştığımızda vicdansızlık, zalimlik; köse bir karakterle karşılaştığımızda hainlik; üvey kızkardeş (ler) masala dâhil olduğunda kıskançlık; genellikle yaşlı adamlarla

rastlaştığımızda iyilikler; ailenin en küçük kardeşi masalda önem arz ediyorsa çoğunlukla yine iyilikler ve zekâyla karşılaşacağımız anlamına gelir.

Anadolu masallarında sıklıkla karşımıza çıkan vahşi hayvanların Şamanizm kökenli olduğundan söz edebiliriz. Kuş şekline, kuşa dönüşmek isteyen masal kahramanları ve geyiklerle birlikte yürüme temasının tekrarlanması bu iddiayı güçlendirmektedir. Ayrıca kırk rakamı da (bir, üç, yedi ve dokuz rakamlarıyla birlikte) Türk masallarında önemli bir unsurdur. Kırk gün kırk gece düşünler, kırk gün süren yolculuklar, kırk kazan yemek, kırk yiğitler... vb. kırk rakamına birçok masamızda rastlarız. Yine elma, kılıç ve yüzüğün de masallarımızda önemli unsurlar olduklarını söyleyebiliriz. Avrupa menşeli masallarda Zenci kahramanların muadili Türk masallarında Arap’tır. Pek çok masal evlilikle nihayete erer. Masallarda hiçbir nitelik ortalama düzeyde değildir, “çok zeki, çok çalışkan, çok kurnaz” karakterlere rastlarız hep. Kara ormanlarda bütün düğümler birbirine karışmışken, gök yer, deniz kara ayrışamazken, mesafeler raylarından çıkmış, insanların yüzleri ayırt edilemezken masallar hepimizi hafifletir. Gölgelerle saatlerce kovalamaca oynarken, hiçbir yerde rahatça nefes alamazken, günü tüketmenin kendisi bir kara dansa dönüşmüşken masalların hafifliği, ferahlığı iyi gelir. Güneşe dair tüm renk tonları ortadan kaybolduğunda, ağaçsız, gölsüz, susuz kaldığımızda böyle hafiflemeler çok iyi gelir.

MASALLARIN ATASI, DEDEM KORKUT

Düşmanların, baba-oğulların (Dirse Han oğlu Boğaç Han; Kam Büre Beg Oğlu Bamsı Beyrek; Kazıcık Koca Oğlu Yiğenek vd.), muhtelif erkekliklerin, avların merkezi oluşturduğu, kara kanların aktığı Dede Korkut Masallarında bir diğer düzlemde de cesaret, dürüstlük, merhamet, mertlik belirginleşir. On iki hikâyeye ve bir mukaddimeden (önsöz) oluşan Dede Korkut Masalları, yarı manzum yarı mensur biçimiyle, ak otağlar, kara otağlar kurulurken; “göl gibi kımızlar”, “tepe gibi yığılan etler”, “bir ağzı dualının hayır duası” masalları çağlar. “At ayağı çabuk, ozan dili çevik olur”muş. “Her kemikli gelişir, kaburgalı büyür”müş. “Akan duru sulardan haberler geçse”dursun; “çapraz yatan ala dağ”lar, geyikler kaçışırken, “kara bağırlar sarsılır”ken, kelimeler, harfler, deyişler uçuşuyor Dede Korkut Masalları’nda. Kültürümüzdeki Anadolu kökleriyle Orta Asya mirasımızı çok hoş bileştirip aktaran bu masalların zengin kelime dağarcığı ve söyleyiş güzelliğiyle Türkçenin mükemmelliğine bir kez daha hayran olmamak elde değil. Sade ama sert; görkemli ama nasihatli bu söyleyişte insan-doğa karşılaşmalarıyla doğa-kültür karşılaşmaları da fark

ediliyor. Göçebe hayat, hayvancılık, avcılık, kuşlar, ağaç ve suya dair lezzetli detaylar ve söyleyişler, coğrafyaya dair ipuçları, samimi duyguların paylaşımı ve doğayla iç içelik Türk dili ve Türk kültürünün görkemiyle buluşuyor.

Türk masallarında sıklıkla çok zor bulunabilen, nadir rastlanan bir nesnenin aranması, kör kuyular (bazen de mağaralar) etrafında şekillenen maceralar, babalar ve oğullar arasında sonu gelmeyen mücadeleler, yasaklı, engellenen oda veya kapılar, renklerin ve rakamların bazı gizil anlamları taşımaya tanık oluruz. Psikanalitik bir bakışla da masalların toplumsal nevrozların kolektif bir dışa vurum biçimi olduğunu iddia edebiliriz. Renk ve rakam konusunu biraz daha detaylandırmak istiyorum. Örneğin Dede Korkut Masallarında siyah renk genellikle yası, ölümü, karanlıkları; beyaz renk genellikle arılığı, safiyeti, hayatı ve hatta öldükten sonra yeniden doğmayı; sarı renk genellikle altından yapılmış yüzük, küpe ve benzeri nesneleri nitelemek için kullanılır. Yine Dede Korkut Masallarında üç sayısı (Boğaç Han'ın yarısı üç kez sıvazlanır; Beyrek, Banu Çiçek'i üç kere öpecektir vb), yedi sayısı (Basat, Tepegözle savaşırken yedi çıkış kapısı açılacaktır vb); dokuz sayısı (Hanların aldığı hediyeler, dokuz sayısı ve katlarınca parçadan müteşekkildir vb).

MASALLARLA DÜNYA TURU

Masalların izinden dünyayı dolaşmak bir tür sosyoloji hatta sosyolojik düşünceler tarihi haritası çıkarmak gibi. Toplamlarının pek çok önemli unsurunu aynı doğrultuda taşıyan, aktaran masallar üzerinden kısa bir dünya turu yapmamızda fayda var:

- Kökenleri Mısır, Fars, Hint ve Mezopotamya kültürlerine uzanan Arap Masallarında, eşi benzeri görülmemiş servetler ve güzelliklerle dolu gizemli krallıklarda yaşananlara tanık oluruz. Genellikle bir şişe veya gaz lambası içine hapsedilmiş ve tüm dilekleri gerçekleştirebilen cinler, gulyabaniler, konuşan hayvanlar, yakışıklı prensler ve çekicilikleriyle büyüleyen prensesler Arap masallarını kuşatır. Avrupalı muadillerinin aksine ahlak dersleri ve dini geleneklerden ziyade Arap masalları genellikle okurunun eğlenmesini ve keyif almasını amaçlar.
- Büyüklerimize saygı, bilgeliğin gücü ve önemi, ölçülü (ılımlı) olma, verdiğimiz sözlerin değeri, hak ve haksızlık, kültürün kıymeti benzeri temaların yoğunluk gösterdiği Çin masallarındaysa insanlar gibi konuşan, mantık yürüten ve zorlu görevlerin üstesinden gelebilen hayvanlara sıklıkla rastlanır.

- En çok Andersen masallarıyla bilinen Danimarka masallarında denizciler ve deniz tüccarlarının etkisi, ihtişamlı deniz geçmişinin tortuları izlenir. Bu masallarda sık sık İskandinav tanrıları veya tanrıçalarıyla pagan ayinleri ve ritüellerine rastlanır.
- Doğurganlık, kargaşa ve ölümün ana temalar olarak belirdiği Mısır masallarında ölüp yeniden doğan Tanrı ve Tanrıçalar ile Evren'in düzenini koruyan firavunlar dikkat çeker.
- Muzip cüceler, insan yiyen devler, böcürtler, evlere musallat olup gizlice ev işleri yapan elflerle karşılaştığımız, batıl inanç bakımından da zengin olan İngiliz masallarında bol miktarda kraliyet üyesi ve büyücüye de rastlanır.
- Sihirli, karanlık ve mistik unsurlarla kaplı Fransız masallarında kurtarılmayı bekleyen, kulelere, şatolara kapatılmış kadınlar, öldükten sonra bir hayvana dönüşen kahramanlar, tutum ve davranışları kibir, kurnazlık ve zekâyla donatılmış hayvanlar dikkat çeker.
- Kahramanlara dönüşen köylüler, çok çocuklu oduncular, evlenerek sosyal statüsünü yükselten kadın karakterlerin dikkat çektiği Alman masallarında mekân olarak ormanlar dikkat çeker. İyilik ve nezaketin ödüllendirilirken, zulüm ve bencilliğin cezalandırıldığı bu masallarda, karakterlerimiz bol bol dolaşırlar, gezinirler. Aile ya da başka güçler tarafından evden kovulan veya kısmetini arayan bu karakterlerin karşısına seyahatleri esnasında yardım edecek birileri çıkar, karakterimizin ahlakı muhakkak test edilir, mutlu sona ulaşmadan önce ise atlatılması gereken muhtelif zorluklar bulunur.

DEVLER, PERİLER, CADILAR...

- Çok konuşan kaplumbağalardan kahkaha atan balıklara, zeki üçkâğıtçılardan kötü adamlar ve cesur kahramanlara Hint masalları, yoğunlukla Hinduizm'in etkilerini taşıırken, dini şahsiyetler ve ahlaki derslerle bu masallar kuvvetlenir.
- Dini inançları olan Şinto ve Budizm'den büyük ölçüde etkilenen Japon masallarında çeşit çeşit yaratıklar, ruhlar ve canavarlar, nezaket (iyilik) ve açgözlülüğe dair dersler verirler.
- Katolik Kilisesi'nin etkilerinin hissedildiği Portekiz masallarındaysa, hayranlık uyandıran devler, inançlarını koruyan esir alınmış kızlar, Meryem Ana'dan yardım dileyen karakterler dikkat çeker.

- Kökenleri özellikle Slav mitolojisinde bulunan Rus masallarında tanrıların (neredeyse her şey için farklı tanrıları vardır) ve şeytanların, kahramanlar ve cadıların yaşadıkları maceralar anlatılır.
- Gerçek dünyayla hayal dünyasının epey birbirine karıştığı İskoç masallarında yardımsever elfler, hayaletler, büyücüler, mermanlar², at şeklinde deniz perilerine rastlarız.
- Uluslararası arenada en çok Ezop Masallarıyla ön plana çıkan Yunan masallarında, epik bir kahramanlık ve büyülerin özellikle dikkat çektiğini belirtebiliriz.

Camdan [kimi araştırmacılara göre tüyden] ayakkabısı, üvey annesi ve iki üvey kız kardeşiyle cebelleşen Külkedisi'nden kırmızı kapüşonlu montuyla hastalanan büyükannesine yemek götürüyüm derken büyükannesinin evinde hain ve zalim kurtla karşılaşan, kalbi temiz küçük kızlara; üvey annesinin sevmediği, yedi cüceyle birlikte aynı evde yaşayan Pamuk Prenses'ten Bremen Mızıkacıları'na dek tüm hayatımız boyunca çocukluğumuza yaptığımız en güzel yolculuklar yine masallar sayesinde gerçekleşebiliyor.

SONU GELMEZ İNTİKAMLAR

Ruhların, şamanların ve şekil değiştirenlerin; hayvanların ve kahramanların masallarının yoğun olarak karşımıza çıktığı Kuzey'in gotik masalları yakından bakılmayı hak ediyor. Perili evler veya gizli geçitleri, saklı kapıları ve diğer gizemli mimari unsurlarıyla kaleler gibi kasvetli mekânlarda geçen; hayaletlerin, vampirlerin, zombilerin, devlerin cirit attığı doğaüstü varlık veya canavarlarla dolu, lanetler veya kehanetlerin her yeri kapladığı, genç kızların, küçük hanımların tehlikede olduğu, kurtarılmayı beklediği gotik masal dünyalarında kâbuslar, kötü adamlar, bazen de anti-kahramanlar, bol miktarda da aşk hikâyesi bir arada yürür. Viking masallarında da Tanrılar, cüceler, valkyrie³ler, ejderhalar, cadı-kraliçeler, kötü şöhretli tiranlar, zehirli yılanlar, dram yüklü intiharlar, hileler ve yüz üstü bırakılmış kalpler, efsunlu ateşler, insan gibi konuşabilen kuşlar ve pek çok hazine saklı. Tanrılar ve devler arasında asla sonu gelmeyen çatışmalar, büyülü çekiçler, imkânsız aşk üçgenleri, kan davaları, bitmeyen intikamlar, altın kanatlar, vahşi savaşçılar bu masallarda dikkat çeker. İskandinav masallarında uzun, güneşsiz kışların ağırlığı, bitimsizliği duyumsanır. Kökleri Ortaçağ'a uzanan bu masallarda, muzip cüceler, zaman zaman Tanrılar ve devler arasında gerçekleşen istenmeyen evlilikler, krallar ve ataları, güzellik uykuları, sihirli yüzükler, acımasız kaderin karşısında mertlik, yiğitlik hikâyeleri anlatılır. Dünyanın Yaradılışı, Evren

ve Kötülüğe Karşı İyilik teması üzerine aynen mitolojide olduğu gibi sık sık değişir. Cennet, yeryüzü ve yeraltının üç dünyasını birbirine ilintileyen büyük dişbudak ağacı, bu atmosferin önemli unsurlarından biridir.

TÜM AYNALAR ANİDEN KIRILIRSA...

İnsan sayısız dikenli iç-elbiseleriyle dolaşmaya çalışırken, hiçbir iyi manzara, eski-tanidik-orta vaziyetler durumu kurtarmazken, köprüsüz duvar kenarlarında ışıklardan kaçarak sonsuz bir saklambaca sürüklenirken masallar iyi gelir. Her şey bembeyazken yanlışı elmayı yemiş gibi, sonsuz, boğuntulu bir uykudayken etrafınızdaki tüm aynalar aniden kırılmış gibi, sırtta zehirler, omuzda ağırlıklarla içi boş bir dağı tırmanmış gibi hissederken masallar bir anda tüm renkleri önünüze serer. ■

KAYNAKÇA

- Az Gittik Uz Gittik / Pertev Naili Boratav / İmge Yayınları / ilk yay.1969
 Zaman Zaman İçinde / Pertev Naili Boratav / İmge Yayınları / ilk yayımlanma 1958
 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı / Pertev Naili Boratav / Gerçek Yay. / 1969
 Tekerleme: Türk Halk Masalının Tipolojik ve Stilistik İncelemesine Katkı (çev.İsmail Yerguz, eklerle yayına hazırlayan: M. Sabri Koz) / Pertev Naili Boratav / Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı / 2000
 Nasreddin Hoca / Pertev Naili Boratav / Edebiyatçılar Derneği / 1996
 Folklor ve Edebiyat / Pertev Naili Boratav / Adam Yayıncılık / 1983
 Türk Halkbilimi 2: 100 Soruda Türk Folkloru: İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar / Pertev Naili Boratav / Gerçek Yayınevi / 1973
 Kuzey-Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Masallar / Ahmet Ali Arslan / AKM Yayını / 1998
 Horasandan Masallar ve Halk Hikâyeleri / Haz. ve çev. Sultan Tulu / Ürün Yayınları / 2005
 Ziya Gökalp Külliyyatı: Şiirler ve Halk Masalları / Haz. Fevziye Abdullah Tansel / Türk Tarih Kurumu / 1989
 Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması: Metinler ve Sözlük / Esma Şimşek / Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü / 2001
 Masal Araştırmaları / Saim Sakaoğlu / Akçağ / 2012
 Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu / Saim Sakaoğlu / Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları / 1980
 Dede Korkut Hikâyeleri / Günümüz Türkçesine Uyarlayan: H. Salih Zengin / Turkuvaz Kitap / 2019
 Contes et légendes: La Mythologie grecque / Frédérick Mansot / Nathan / 2010
 Contes et légendes: L'Égypte ancienne / François Roca / Nathan/2010
 Nordische Sagen und Märchen: Von Trollen, Elfen und Eisriesen / Sybil Schönfeldt/Tulipan Verlag / 2014
 Contes et légendes d'Irlande / Plenard Marilyn/ Flies France / 2017
 Initiation et contes de fées: Une évocation des cheminements initiatiques dans les contes populaires d'Europe / Bernard Roger / Dervy / 2013
 Le Conte à visée morale et philosophique: De Fénelon à Voltaire / Magali Fourgnard / Editions Classiques Garnier / 2016
 Contes d'Orient / Jihad Darwiche / Saltimbanque Editions / 2018
 Contes et légendes des pays d'Orient / Charles Dumas / POCKET JEUNESSE / 1995
 Contes du vampire / Louis Renou / Gallimard / 1985

² Mermanlar: Deniz adamları; efsaneye göre deniz kızlarının erkek muadilleri.

³ Valkyrie: Tanrı Odin'in on iki nedimesinden her birine verilen adı.

Hiç okumadığın gibi oku

Binlerce sesli kitap telefonunda,
14 gün ücretsiz dene.

storytel

14 gün deneme süresi bitince; aboneliğiniz, mobil uygulama içinden üye olursanız 29,99 TL/ay, sitemizden üye olursanız web'e özel 24,99 TL/ay ücretle başlar.

DOSYA EKİ:

“Dede Korkut’u çocukların kahramanı yapmalıyız”

Çocuk kitapları yazarı ve Minika Çocuk Dergisi Yayın Yönetmeni H. Salih Zengin, UNESCO Somut Olmayan Kültür Mirası Listesi’ne dâhil edilen Dede Korkut Hikâyeleri’ni çocuklar için sadeleştirerek bir araya getirdi. Toplam sekiz hikâyeyi çocuklara uygun bir dille yeniden kaleme alan Zengin ile Dede Korkut hikâyelerinin önemini konuştuk.

UNESCO Somut Olmayan Kültür Mirası Listesi’ne alınan Dede Korkut Hikâyeleri hem Türkler hem dünya kültür tarihi için niçin bu kadar önemli?

12., 13. ve 14. yüzyıla ait bu hikâyeler, destan döneminden halk hikâyeciliğine geçiş döneminin en önemli edebiyat miraslarından birisidir. Destansı bir özellik taşıyan bu hikâyeler aynı zamanda Türklerin İslamiyet ile tanışma sonrası sürece denk gelir ki bu açıdan kültürel imgeleri de ziyadesiyle barındırır. Türk edebiyatının 15. yüzyılda ilk defa yazıya geçirilen metinlerinden olması nedeniyle eser, dünya kültür ve sosyal tarihi açısından öneme haizdir. İçerisindeki zengin atasözleri, Türk halk felsefesinin zengin hayat tecrübesini aktarırken aynı zamanda bunların hangi şifahi kültüre dayandığını göstermesi bakımından da önemli bir veri sunar dünya kültürüne. Şifahi kültüre ait bu hazinelerin kaybolmayıp 15. yüzyılda yazıya aktarılması ve bunun belki de hiç bilemeyeceğimiz çağlara ilişkin oldukça teferruatlı bilgiler içermesi Dede Korkut’u sadece edebiyat ve dil zenginliği yönüyle değil bilimsel yönüyle de dünya kültür

mirasına dahil eder. Göçebe bozkır hayatının geleneklerini, isim koyma ritüelini, o dönemin doğum, evlenme ve ölüm gibi toplumsal hayata dair törenlerini, müzik aletleri (kopuz gibi), ezgileri ve dönemin diliyle aktarması bakımından her biri birer tarihi vesikadır.

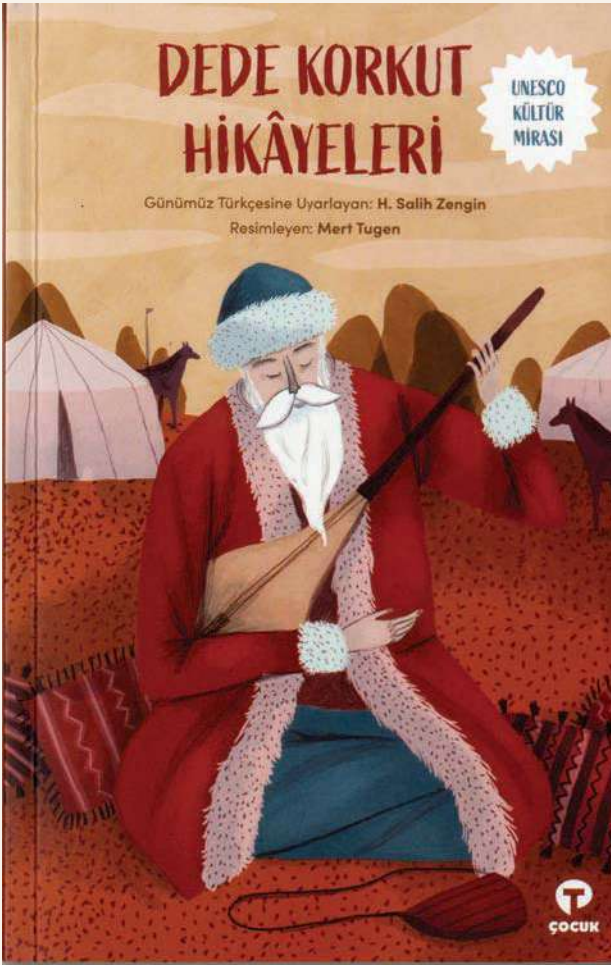
Türklerin insana, anaya, babaya, eşine, doğaya, dosta, düşmana ve Allah’a bakışının çerçevesini çizer bu hikâyeler. Oğuz Türklerinin Gürcüler, Abazalar ve Trabzon Rumları ile yaptıkları dış savaşlar ile Türk boylarının kendi iç çatışmalarını hikâye etmesi nedeniyle de dönemin diğer topluluklarının sosyal ve siyasi tarihine ışık tutarlar. Bu hikâyeleri daha da değerli kılan şey ise Oğuzların eski destanlarından kalma hatıralara da yer vermesi nedeniyle daha eski tarihleri de bünyesinde barındırmasıdır. Tabii bu kitabın Oğuz Türkçesi dil özelliklerini barındıran iki orijinal yazmasından birisinin Almanya Dresden’de, öbürünün Vatikan’da olduğunu hatırlatalım.

Dede Korkut Hikâyeleri’ni çocuklar için sadeleştirerek derlediniz; bu süreçte nasıl bir yol izlediniz? Çocuklara böylesi yerli kahramanları nasıl sevdirmeliyiz?

Kahramanları hikâye ve masal karakteri özellikleri taşısa da destan vasfı taşıdığı için destandan hikâyeye geçiş döneminin en karakteristik örnekleri arasındadır. Dede Korkut bu haliyle bir çocuk kitabı değildir, büyükler için yazılmıştır. Hatta daha çok yöneticilere seslendiğini söylemek mümkün. Haliyle bunu bugünün çocuklarının anlayacağı bir dile ve keyif alacakları metne dönüştürmek epey zorlu bir iş.

Bugün çocukların arasında var olan ve yürürlükte olan dil ile geçmişin dili arasında çok büyük farklar var. Her ne kadar Dede Korkut sade bir dil ile yazılmış olsa da günümüz çocuklarının algılarına hitap edecek şekilde kavuşturmak için epeyce sözlük karıştırdım. Latin harflerine aktarılmış ve temel kaynak teşkil edebilecek metinleri okuyup karşılaştırma yaptım. Bunun yanında dönemin çizilen atmosferini bugünün çocuğunun anlayacağı bir düzeye çekerek, günümüz şartlarında şiddet olarak algılanabilecek sahne ve dil kullanımını da yumuşatarak çocuklara sunmak gerekiyordu. Ancak bunu yaparken de orijinal metinlere sadık kalmak için en zorlu taraflarından birisiydi. Sonuçta ortaya bugünün Türkçesiyle ama o dönemin ruhunu yansıtan bir sadeleştirme çıkmış oldu. Böylesine yerli, milli ve evrensel nitelikleri de bulunan kahramanlarımızın çocuklara sevdirmesi ve tanıtılması önemli.

Çünkü tarihimizdeki kahramanlar, çocuklara bir aidiyet duygusu yanında kolektif bir gurur şuuru kazandırır. Bunu sadece kitapla yapmak mümkün

değil elbette. Dede Korkut her hikâyede ortaya çıkan bilge kişiliğiyle çocukların tam da aradığı bir kahramandır. Dede Korkut'un her hikâyesinin bir çizgi filmi yapılmalıdır. Sinemaya aktarılmalıdır. Bilgisayar oyunlarından cep telefonu oyunlarına kadar, oyuncaklardan daha küçük yaşlardaki çocuklar için tasarlanan eğitici oyuncaklara kadar her alanda bu kahramanları kullanarak çocuğu yakalamak ve çocuklara yakalanmak mümkün.

Dede Korkut Hikâyeleri'yle yalnız çocukların değil yetişkinlerin de bağı kopmuş gibi. Bu değerli mirası gündelik hayatımıza nasıl dahil edebiliriz?

Gündelik hayata dahil etmek için gündelik hayatta çocukların dahil olduğu platformlara bakmak gerekir. Evet dijital bir çağdayız ve çevrimiçi çocukluk yaşanıyor. Öyleyse çevrimdışı bir döneme ait bu yaşantı ve hikâyeleri günümüz teknolojisine uyarlamak mümkün.

Geçmiş döneme ait Batılı kahramanların bugün hem yayın hem de teknoloji dünyasında onlarca ürüne rastlıyorsunuz. Ama bizim evrensel nitelikteki kahramanlarımızı kendi çocuklarımıza anlatma

noktasında bile kafa yormadığımız aşikar. Elimizde bir hazine var doğru ama sandığın kapağını açıp bu hazineyi işleme azmimiz yok. 12 sağlam hikaye ve hikâyelerin oluşturduğu masalsı bir atmosfer var. Bunun sadece kitaptan ibaret olmaması lazım. İşlenecek bu mücevherler sinemadan animasyona, bilgisayar oyunlarından eğitici oyuncaklara kadar geniş bir alanda büyüklerin ve çocukların dünyasına dahil edilebilir. Yani Dede Korkut'un deyimiyle 'soy soylayıp boy boylamak' lazımdır. Yolumuzu şaşırmamak için bu milli kültürümüzün mirasını bugünün çocuklarına aşılamalıyız.

Dede Korkut'un bugünün dünyasında biz Türkler için önemi nedir? Nasıl bir mesaj almamız?

Her şeyden önce çok akıcı, sade ve güzel Türkçesiyle dilimiz açısından söylediği çok şey var Dede Korkut Hikâyeleri'nin. Şifahi kültürümüzde var olan edebi sanatların nasıl halk dilinde vücut bulduğunu, az kelime ile nasıl engin bir ifade kudretine sahip olduğunu göstermesi bakımından önemli bu metinler. Şiir ve düz yazının muhteşem bir uyumu var. Düz yazıyla ifade edilen kısımlarını da şiir gibi okursunuz ve Türk dilinin musikisini hissedersiniz. Öne çıkan en önemli meziyet hiç şüphesiz kahramanlık. Ki bu her çocuğun ve bu topraklarda yaşayan herkesin ortak bir mizacıdır. Aileye önem, büyüklere hürmet, kadınlara verilen değer ve çocuk eğitimine dair sayısız ipuçları ile dolu hikâyeler.

Çocukların ve gençlerin terbiyesine, nasıl bir kişilikte olmalarının gerektiğine dair sayısız terbiye kuralları içerir bu hikâyeler. Evrensel değerlerden olan doğruluk, adalet, güzellik hep yüceltilir ve örnek olarak sunulur. Zaten bunlar bugünün toplum ve devletlerinde var olan hasletler olsa dünyanın başka derdi kalmaz. Kaybetmeye başladığımız misafirperverlik ve cömertlik gibi tabiatla iç içelik gibi hususlar bugün uluslararası kurallara bağladığımız birçok beyannamenin kat be kat üstündedir. Dede Korkut bilge kişiliğiyle bir hayat nizamnamesidir.

Sizin en sevdiğiniz Dede Korkut hikâyesi hangisi?

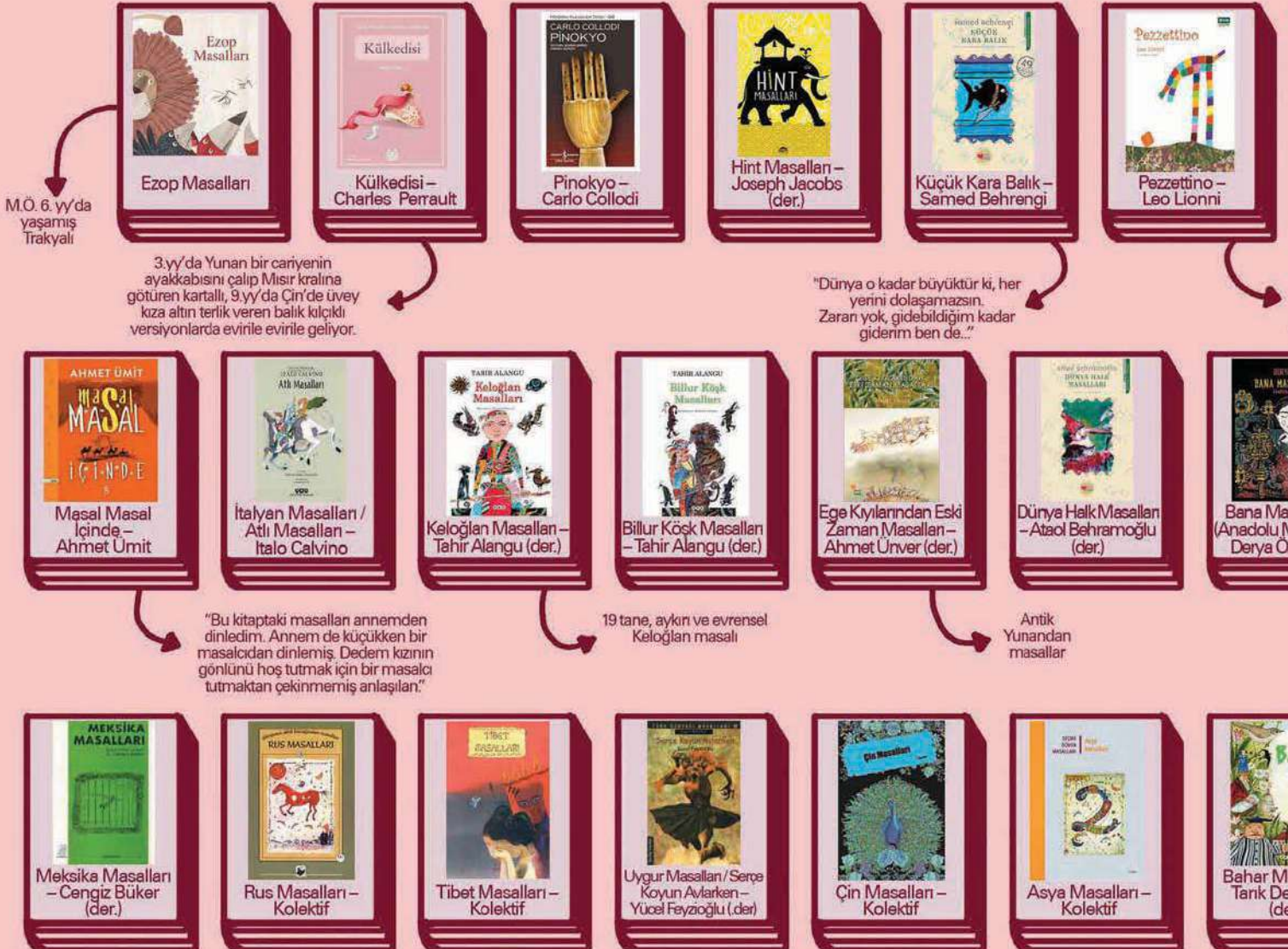
Neden?

Ben "Dirse Han Oğlu Boğaç Han" hikâyesini çok seviyorum. Sanırım bunda anlatılan kahramanın çocuk olmasının etkisi var. Bu yüzden çocuklar da bu hikâyeyi severler çünkü kendilerini özdeşleştirmeleri kolaydır. Küçük bir çocuğun bir yumruktaki boğayı devirmesi ve Dede Korkut tarafından "Boğaç Han" adının verilmesi hem kahramanlık hem de masalsı bir atmosfer sunar. Tabii son derece fantastik bir figür olan Tepegöz'ü de unutmamak lazım.

Masallar

Masallar; halkların ortak bilinçle oluşturup işlediği irfanı, okur-yazar sınıflara ihtiyaç duymaksızın biriktirilebilir kılma, tarihsel kolektif bilgeliği zamansızlaştırma araçları olarak görülebilir. Toplumun kalıcı hale getirmeyi seçtiği değerleri, istekleri ve umutları içinde taşıyan olaylar veya hikâyeler, masallaşma sürecinde zamanla yaratıcı öznelerini kaybediyorlar ve halkın ortak mülkiyetine geçiyorlar. Kültürün devamlılığına katkı sağlayan nesiller arası bir iletim kanalı olarak belirleyici işlevleri nedeniyle dünyanın dört köşesinde masallara rastlanıyor. Bir Masal; ağızdan ağıza nesiller boyu ilerledikçe sırtındakileri devamlılığına katkıda bulunduğu kültürün yavaş yavaş temeline, özüne taşıyor. Günümüz mem'leri (bulaşıcı fikir keseleri) internetin yaygınlaşmasıyla yayılım hızlarını artırdılar ve fikir-değer taşıma kapasiteleri, öznelerinden sıyrilmaları ve konak olarak zihinleri kullanmaları gibi karakteristik özellikleri itibarıyla masallara benziyorlar. Ancak masallarda aktarım dikey (eski nesilden yeniye) iken; mem'lerin yayılma örüntüsü salgın hastalıklar benzeri daha yatay gerçekleşiyor...

"Çünkü kimi zaman masal hayattır, kimi zaman da hayat masal." – Bremen Mızıkacıları, Grimm, Kardeşler Ezop. Jean de la Fontaine. H.C. Andersen gibi büyük masal vazarları da günümüz masalcıları da masallaşma sürecini tersine işleterek eserler vermişler, veriyorlar. Geleneksel masal; kültürel birikimi zaman içinde geleceğe taşıırken, modern masal zaman içinde geçmişten taşınmış birikimden kendisine bir çekirdek damıtıyor. Masal yazarları diğer edebiyatçılardan farklılar; çünkü masalın toplumsallığı onları bağlar - öznelleşemezler. Üretimlerinde masalı masal yapan kültürel birikime bağlı kalmak durumundadırlar – uzaklaşırlarsa eserleri masal olarak yaşayamaz sıradan bir hikâyeye dönüşür.

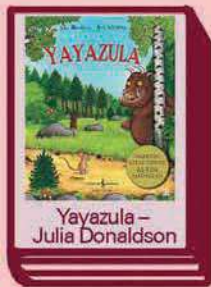

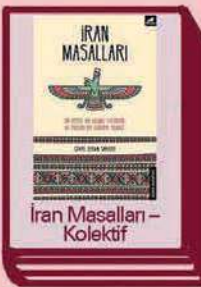
Grimm Masalları I
Grimm's Fairy Tales I
Jakob & Wilhelm Grimm

Ezop'tan çok etkilendi.
Masalcıların babası,
1668-1694 yılları arasında
iki yüzü aşkın masal yazdı.

Andersen, 1835-42 yılları arasında, zaman zaman dramatik olarak güçlü, zaman zaman hiciv ve ironi de, bazıları otobiyografik, edebi değeri yüksek 152 özgün masal yazdı

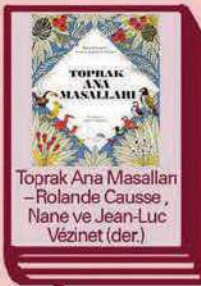
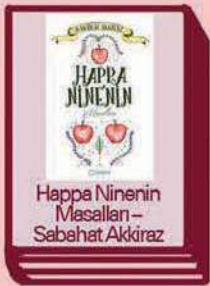

Japon Masallari –
Yei Theodora Ozaki
(der.)

Pezzettino'nun (parçacığın)
kendini anlama yolculuğunda
çocuğun yetişkinler
dünyasındaki özlemleri üzerine

Çin'den Kuzey Afrika'ya geniş bir coğrafyada anlatılan masallar 1704-17 yıllarında Fransızcaya çevrilip kitaplaştı. Fransa'dan tüm Avrupa'ya yayıldı ve Batı'nın Doğu'ya bakışını derinden etkiledi.

Amazonlardan, Hint alt-kıtasından,
Avustralya'dan dünyanın dört bir
köşesinden doğa ve dengesi üzerine
masallar

“AĞAÇ İNSANLIĞIN ÇOCUKLUĞUDUR”

“Ebru Akkas Kuseyri, *Turuncu Teyze*’nin ardından yazdığı ikinci kitapla küçük okurlarının karşısında. Ağaç alfabesi adını taşıyan ve İranlı çizer Vaghar Aghaei’nin resimlediği kitap tekerleme misali oyuncaklı manzum hikâyelerden oluşuyor. Kuseyri’ye ağaçları konuşturduğu kitabını ve ilham kaynaklarını sordum...

28 ağaçtan oluşan küçük bir orman yarattın. Yeni kitabın *Ağaç Alfabesi*’nden söz ediyorum. Nereden aklına geldi bu fikir?

Aileden gelen bir yeşil sevdam var benim. Çocukluğum bahçesinde muşmuladan Trabzon hurmasına, karaduttan fındığa kadar her tür ağacın bulunduğu bir bahçede geçti. Çocukluk yıllarımda İstanbul’da kolaylıkla bulunabilen ıhlamur ağacını ve çeşit çeşit incirleri saymıyorum bile. Ortaköy Dereboyu’ndaki bu bahçede dedemin seraları vardı. Dayım, evin önünde bir köşeyi çitlerle çevirmişti ve burada ticari amaç gütmeyen, az bulunan bitkiler ve çiçekler yetiştirdi. Hatta babamın dayıma yurtdışından tohumlar getirdiğini hatırlıyorum; çiçek ve ağaç sevgisi hayatıma doğal yollardan girdi ve gönlümdeki yerini hep korudu. Evimde, pencerenin önünde ve balkonda hep bitkilerim oldu.

Bu konuda okumayı da seviyorsun o zaman...

Elbette, yetiştirip hayranlık duymanın dışında bitki ve ağaçlarla ilgili kitaplara göz atmayı oldum olası seviyorum. Kitaplıkları da... 2015 yazında Cevat ile Gönül Çapan’ı yazlıklarında ziyarete gitmiştik. Kitaplara bakarken gözüm Tuğrul Mataracı’nın *Ağaçlar, Doğa Severler İçin Rehber Kitap, Marmara Bölgesi Doğal Egzotik Ağaç ve Çalıları* kitabına takıldı. Bu kitabın baskısı maalesef çok uzun zamandır yapılmıyor. Bulmuşken kitabı karıştırmakla kalmadım, defterimi çıkarıp notlar da almaya başladım. İçindeki kimi ağaçları tanıyor ama kimileriyle ilk defa karşılaşıyordum. Ağaçların isimlerine odaklanınca bir de yıllardır zihnim çocuk kitaplarıyla meşgul olunca bir alfabe yapabilir miyim diye düşündüm. Çocuklara ağaçları tanıtan yayınlar vardı, çoğunluğu kurgu dışı denen ve birçoğu ülkemizde olmayan ağaçlardan oluşan... Ama o anda ilk duygusu içimde boy atmaya başlayana kadar böyle bir alfabeyle rastlamamıştım. Yapraklarını dökken, dökmeyen, meyve veren, vermeyen,

simgesel özelliği olan ve memleketimizde yetişen ağaçlardan bir liste oluşturmaya karar verdim. A’dan Z’ye sayısız liste yaptıktan sonra da eleye eleye nihai haline getirdim.

İyi de bu bir alfabe olacaktıysa neden 29 ağaç değil de 28?

Türkçemizde “ğ” ile başlayan kelime yok. Ama “ğ” olmazsa ağaç da ağaç alfabesi de kendini tamam edemezdi. Öte yandan kitapta 29 ağaç var aslında. Kitabın kapağında alfabeyle oluşturan ağaçlardan biri değil de mabet ağacı (gingko biloba) yer alıyor. Manolyayla beraber en sevdiğim ağaçlardan biri... İkisinden de vazgeçemediğim için böyle bir çözüm buldum. Hem kapak görseli şiir gibi olduğu için yazıya, anlatılmaya da muhtaç değildi hem de alfabemizin asal ve asil sayısına ulaşmış oldum.

Çocuklar ağaçları neden sever? Yani tamam, ağaçları hepimiz severiz ama bana öyle geliyor ki çocukların onlarla ilişkisi daha bir sıkı fıkı. Ne var bu yakınlığın özünde?

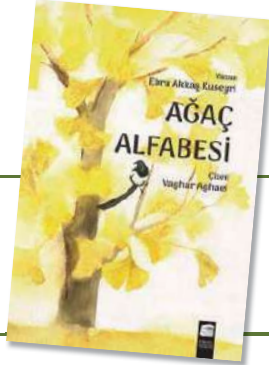
Bence bu sevgi çocukların dünyayı görme biçimleriyle alakalı. Hayvanlara da öyle yaklaşıyorlar. Eğer çevresindeki bir yetişkin aksini söylemezse çocuklar hayvanlardan pek korkmaz, bilakis onları sever. Çocuklara ağaçlarla ilgili kötü bir şey söyleneceğini sanmıyorum. Hoş sinek yapıyor diye incir ile dut ağaçlarını kestirmek isteyenler, polenleri uçuşuyor diye kavak ağaçlarına balta vuracaklarını olmadığını söyleyemeyiz. Yapraklarını döküp tekrar yapraklanması, çiçeğinin yemişe dönüşmesi çocuk gözünde mucize değil de nedir! İnsan, doğadaki doğal döngünün bir parçası olduğu için onu seyretmeyi de sever. Gecedden sonra gün, kıştan sonra bahar... Tohumdan sonra fidan, çiçekten sonra yemiş... Bu zorunlu takip çizelgesindeki derin anlamı en iyi çocukların kavrayabildiğini, büyüdükçe belirginleşen, hesaplanmış doğadan kopuş ediminin çocukları bu kavrayış zenginliğinden uzaklaştırdığını düşünüyorum. Ağaç insanlığın çocukluğudur. Her

şey onunla başlar ve güzelleşir. Tabii eğer çıkıp dallarından sallanmasına izin verilirse ağaçlar çocuğun ayağını yerden kesen oyun arkadaşlarıdır da. En fazla “İncir ağacına çıkma düşersin!” diye uyarırlar.

Çocuklar ya da yetişkinler olarak ağaçlardan öğreneceğimiz şeyler neler sence?

Kuzey Amerika’da “General Sherman” adını verilmiş bir sekoya ağacı var. 84 metre uzunluğunda ve gövdesi 11 metre genişliğinde. 2 bin yaşında olduğu tahmin ediliyor. Muhtemelen Roma İmparatorluğu zamanında bir fideydi. Osmanlı İmparatorluğu onun ömründe kuruldu ve yıkıldı, Kıta Amerikası onun ömründe keşfedildi, sonra binlerce savaş yaşandı, hatta uzaya gidildi. Tüm bunlar olurken o hep aynı yerdedi, “işini” yapmaya devam ediyordu, halen ediyor. Havayı temizliyor, kuşlara yuva oluyor, gövdesinde başka canlıları barındırıyor. “General Sherman”dan ne olursa olsun mevziimizi terk etmemeyi öğrenebiliriz. Neredeyse herkesin memleketi terk etme planları yaptığı, başka ülkelere gittiği bu dönemde olduğumuz yerde kalıp ne yapıyorsak onu en iyi şekilde yapmayı öğrenebiliriz. ■

AĞAÇ ALFABESİ
Ebru Akkuş Kuseyri
FİNAL KÜLTÜR SANAT YAY. 2018

Kaç kişi evladına Orman adını verebilir?

İranlı çizer Vaghar Aghaei ile daha önce de çalışmıştın. Bu kitapta onunla nasıl bir işbirliği içine girdiniz? Nasıl anlaştınız ve Vaghar sana nasıl ağaçlar çizdi?

Vaghar benim çok yakın dostum. İkimiz de bitkilere ve ağaçlara düşkünüz, hatta Vaghar’ın Orman diye seslendiği bir oğlu var. Kaç kişi evladına Orman adını verebilir? Bu kitabı elbette Vaghar ile yapacaktık. Vaghar çalışmaya başladığında farklı bir tarz denemek istedi. Birkaç çizim yaptı, sonra çok soyut olabileceğini düşündüğünden vazgeçti. En nihayetinde kitaptaki narin, naif ve romantik ağaçlardan bir ormanımız oldu. Şimdi o orman hem benim aklımda göğeri hem de ulaşabildiği çocukların kütüphanelerini süslüyor. Sanırım dünyada bundan büyük mutluluk azdır.

Çocuklara birkaç tavsiye

Bir Şeftali Bin Şeftali

İranlı yazar Samed Behrengi, iki yoksul çocuğun emekle ve dostlukla filizlendirdikleri bir şeftali ağacının hikâyesini anlatıyor. Minik şeftali ağacı meyve vermeye başladığında sadece o iki çocuğun değil, tüm köy halkının hayatını değiştiriyor. Reha Barış’ın müthiş güzel çizimleriyle. Turkuvaaz Kitap’tan.

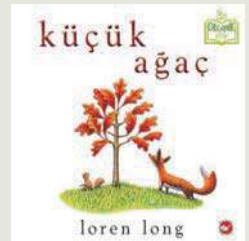
Canım Ağacım

Bir çocukla yaşlı bir meşe ağacının dostluğunun nefis hikayesi. Jacques Goldstyn’in çocuklara ölümü olabilecek en şairane şekilde anlattığı dokunaklı, yürek ısıtan bir kitap. Can Yayınları’ndan.

Küçük Ağaç

Büyümekten korkan bir ağacın başına neler gelir? Korkusunu yenip nasıl kocaman bir ağaca dönüşebilir? Loren Long’dan bir cesaret masalı. Beyaz Balina Yayınları’ndan.

Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı

Köyün en yaşlı ağacı olan dev çınar ağacı hastalanınca çocukları bir telaş sarar. Ağacın nesi vardır acaba, tansiyonu mu çıkmıştır yoksa? Hele yaşlı çınar kuruyunca olanlar olur. Mizah ustası Behiç Ak’ın kitabı. Güneşli Kitaplığı’ndan.

ARTHUR SCHNITZLER/ÖLÜLER SUSAR

“ Alman dilinin en güçlü öykücülerinden biri olan Arthur Schnitzler, erken dönemde bilinç akışı tekniğini, iç monolog anlatım imkânını ustalıkla kullanmış, derinlikli öyküler ortaya koymuştur. *Ölüler Susar*’daki öykülerini tam da insanın seçim yapmak zorunda kaldığı kritik durumlar üzerine kurar.

Arthur Schnitzler (1862-1931) ülkemizde az tanınmasına rağmen Alman dilinin en güçlü öykücülerinden biridir. Erken dönemde bilinç akışı tekniğini, iç monolog anlatım imkânını ustalıkla kullanan yazar, aşk ve ölüm üzerine derinlikli öyküler ortaya koyarken özellikle XIX. yüzyıl sonu Avrupa ve Viyana’nın çöküş dönemini belgelemiştir. O, ağır aşk yaralarını, çıkışsız travmatik duyguları, özellikle insanların düşüş ânlarını anlatmayı seçer. Hep bir parçalanmanın, dağılmanın öyküsünü, bu ayrılıkların, kopmaların arka planlarını yazar.

Schnitzler’in yaşadığı dönem, insanın iç dünyasının tıp adamlarının da artık daha çok ilgisini çektiği bir dönemdir. İnsanın iç dünyasındaki olup bitenler, gelgitler, değişimler tıp adamlarının bilimsel çalışmalarına yansımaya başlar. Çok yönlü ve değişken insanın psikolojik yapısı tıp disiplini ile çözülmeye çalışılmaktadır. Bir edebiyatçı ve doktor olan Arthur Schnitzler bu değişimden etkilenir ve insanın iç dünyasındaki değişimleri edebiyatında değerlendirir. Özellikle Freud ile dostluğunun bir yansıması olarak ruh çözümlemelerini öykülerinde ağırlıklı olarak gündeme getirir. Asıl mesleğinin doktorluk olması, ruh bilimleri ilgisi onun öykülerine yansımıştır. Kahramanların iç dünyalarını ve psikolojik durumlarını derinlikle işler. Freud, Schnitzler’e yazdığı bir mektupta, “Sizin önsezilerinizin gücü ve duygusal gözlemlerinizin güncelliği sayesinde izlenimlerim zenginleşti; bunlar diğer insanlar üzerinde yorucu çalışmalar sonucu elde edebildiğimden çok daha fazlaydı,” diye itiraf eder.

İKİ YÜZLÜ ÖYKÜLER

Ölüler Susar’daki öykülerini tam da insanın seçim yapmak zorunda kaldığı kritik durumlar üzerine kurar. İnsanın hayatında öyle anları vardır ki yaptığı bir seçim hem geçmiş hayatını ve duygularını hem

de geleceğini belirleyecektir. Schnitzler bu anlarda insanın nasıl kendini koruyan bir yaratık olduğunu örnekler. Büyük olay, büyük durum, büyük duygu olarak yüceltilen hâllerde aslında insanın nasıl zavallı, nasıl küçük ve acınası davranabildiğini hikâyeleştirir. Bu anlamda ikiye bölünmüş tüm öykülerin merkezindedir. Aşk, büyük insanlık ideali gibi yüceltmeler karşısında sınanan insanlar hep kendi çıkarlarını düşünür ve kaybederler. İnsanlar duyguların değil, gerçeklerin esiridir. Bu da onları hep ikiye bölünmüş davranmaya zorlar. İnsan yaptığı her yanışa bir teselli bir mazeret bulmakta ustadır. Bu anlamda akıl sahibidir. Akıl ve duygu çatışmasında akıl hep öne geçer. Schnitzler öykülerinde insanın karanlık ve derinlerde yatıp izah etmediği, edemediği duygularını açık yüreklilikle gözler önüne serer: “O en güzel, en yüce duygular dediğimiz şeyler, mantık keskinliği içinde temeline inmeye kalktığınızda nasıl da zavallı şeylerdir!”

Sanat ve yaratım sorunu Schnitzler’in öykülerinde işlediği ana temalardan biridir. Edebiyat, sanat ortamı, eleştirmenler, halkın ilgisi bu öykülerde gündeme getirilerek, sanat ve sanatçının dramı irdelenir. “Şahane Bir Melodi” onun sanat algısı/ yaratıcılık üzerine yazdığı emsalsiz öykülerinden biridir. Genç bir bestekâr balkonda otururken, içinden geldiği gibi kimi notaları kâğıda aktarmaktadır. Bir süre sonra bir rüzgâr o kâğıdı uçurur ve ormana doğru yol alır. Bunu bir başka genç bestekâr bulur. Eve gelip bunu piyanoda çalar ve kendisine mal eder. Bir anda dünya çapında ünlü olur. Artık sadece bu genç yetenek konuşulmaktadır. Ancak arkası gelmez. Çünkü bir başkasının eseri üzerinden meşhur olmuştur.

Bu bestenin gerçek yaratıcısı ise bir türlü bunu piyanoda çalamaz. Sonunda öğretmeninin çalmasını ister. Bu besteyi dinlerken kendinden geçer ve ancak “Harikulade bir melodi!” diyebilir. Öykü, yaratma anı ile sanatçı arasındaki mesafenin izahı ve sanatçı taklidi üzerine derin bir tespiti içerir. “Dostum Ypsilon” öyküsü, sanat ve yaratım üzerine bir başka güzel öyküdür. Yazdığı bir öykünün karakterini öldürmek zorunda kalınca intihar eden öykücünün dramatik hikâyesinde, yarattığı karakterle özdeşlenen, hayal gücünün esiri yazar gündeme getirilir. “Bir Dâhinin Öyküsü” bir kelebek üzerinden, bir dâhinin serüveni metaforik olarak anlatılır. Bir dâhi, pek çok sorunla, yoksunluklarla karşılaşır, saldırılara maruz kalır, yol açıcudur, önden gidip yol gösterir. Öyküdeki kelebek ve yaratıcı sanatçı örtüşmesi oldukça başarılıdır. “Prenses Tiyatroda” öyküsünde ise, Prensesin geldiği bir konserde bir flütçünün ölmesi üzerine konserin iptalinden korkan organizatörler bu ölümü Prensesten gizlerler. Çünkü ölen kimse önemsiz, yalnız biridir. Sanatçıya gösterilen değerbilmezlik eleştirilir.

İLK BİLİNÇ AKIŞI TEKNİĞİ

“Teğmen Gustl” öyküsü, kendisine hakaret eden ama bu hakaret karşısında fırıncıya hiçbir şey yapamayan teğmenin bunu onur sorunu yaparak intihara karar vermesini konu edinir. Teğmen Gustl, öyküde bir yandan da subayların yetiştirilme şartlarını eleştirmektedir. Schnitzler’in en bilinen öyküsü olan bu öyküde bilinç akışı tekniği kullanılır. Alman edebiyat tarihçilerine göre bu öykü birinci tekil şahıs ağzından ilk bilinç akışı tekniği ile yazılmış Almanca öykü olarak anılır. Teğmen uğradığı hakaret sonrası iç konuşmalarla ve bilincinde akan duygu ve durumlarla hikâyesini aktarır. Öykünün bir yerinde “kendi kendime bir öykü anlatıyorum sanki” denilerek öykü tekniği izah edilir. Schnitzler, bu öyküde ruhsal konumların gelgitlerini, insan onurunun insana neler yaptırabileceğini, iç monolog tekniğini kullanarak ustalıkla yansıtır.

Onun kahramanları kalabalıkların yürüyüşüne bir türlü ayak uyduramayan tipik tutunamamışlardır. Çevrelerine kırgın, kızgın ve küskündürler. Dışarıda insanın mutsuzluğunu çoğaltan bir düzenek vardır. Her şeyin farkına varmış bir insanın mutlu olması düşünülemez. Farkındalık, mutsuzluğu, yalnızlığı, hüznü getirir. Birey hep geçmişe bakar. Orada ise hep bir boşluk vardır. En derin boşluğu aşklar, evlilikler oluşturur. Çünkü aşklar hüsrarla sonuçlanmıştır. Kavuşma asla gerçekleşmemiştir. Bu kavuşamamanın adı konmuş bir nedeni de yoktur. Anlatıcı bu konularda kendisiyle yüzleşir, günah çıkarır, etrafı, çevreyi yorumlar, düşüncelerini test eder. Bu yüzleşme; ya eşyaya/ olaya ilişkin bir memnuniyetsizlik, çıkışsızlık olarak ya da bir tutkunun dışı vurumu şeklinde var olur.

Ölümler Susar’da, yaşadığı dönemin politik, toplumsal ve bireysel eleştirisini yapan Arthur Schnitzler, insan ruhunun derinliklerine inerek, uçurumun kıyısındaki insanın hesaplaşmalarını gündeme getirir. Öykülerde sosyal meselelerin insan üzerindeki etkilerini yansıtırken rahatsız edici mesaj zorlaması görülmez, küçük ayrıntılarla meselesini aktarma peşindedir. Düşünce yönü ön planda olan bir öykü evreni kurmakla birlikte, estetik yapıyı görmezlikten gelmez. ■

ÖLÜMLER SUSAR
Arthur Schnitzler
ÇEV: Süreyya Güran
CEM YAYINLARI

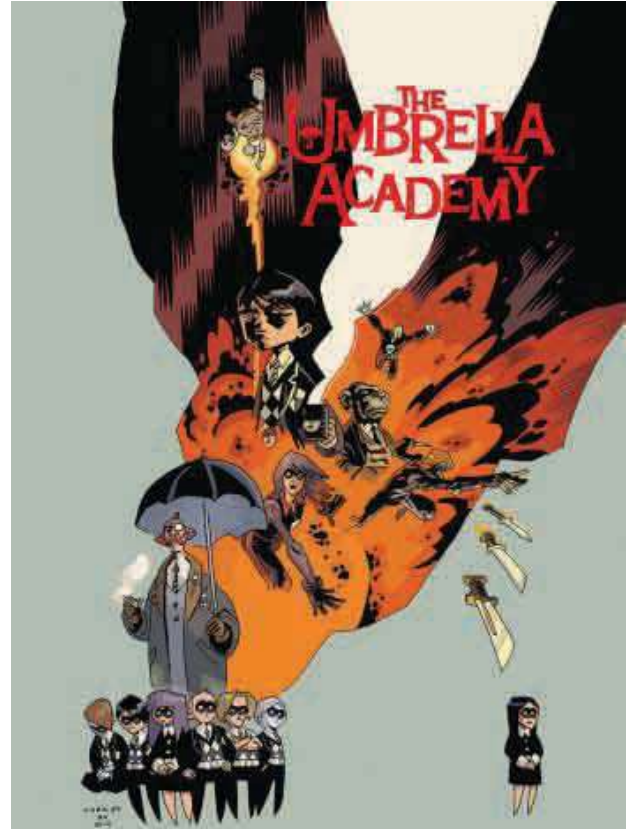

SÜPER KAHRAMANLARDAN VASAT KAHRAMANLARA: THE UMBRELLA ACADEMY

“*The Umbrella Academy* güçlerinden çok travmalarına odaklandığı kahramanları ile dengeli komedi unsurlarına sahip bir aile draması. Serinin bu haliyle Marvel ve DC’nin epik maceralarına alışık olanları memnun etmeyeceği kesin olsa da türün severlerine istisnai bir deneyim sunduğunu da inkar edemeyiz.

Geçtiğimiz günlerde ilk sezonu Netflix’te yayınlanan *The Umbrella Academy* son birkaç yıldır dizi ve filmlerde sıkça karşılaştığımız tipik süper kahraman maceralarından sıkılanlar için alışılmadık karakterleri ile dikkate değer bir alternatif olacak gibi. Steve Blackman ve Jeremy Slater imzasını taşıyan yapım müzikseverlerin My Chemical Romance grubundan tanıdığı Gerard Way’in Eisner Ödüllü çizgi romanından uyarlanmış. Aslına bakılırsa süper kahraman hikayelerinden pek hazzetmeyenler için anlatılan başka tür bir süper kahraman hikayesi diyebileceğimiz *The Umbrella Academy* güçlerinden çok travmalarına odaklandığı kahramanları ile esasen dengeli komedi unsurlarına sahip bir aile draması. Ellen Page, Tom Hopper ve Robert Sheehan gibi yıldızları kadrosunda barındıran serinin bu haliyle Marvel ve DC’nin epik maceralarına alışık olanları memnun etmeyeceği kesin olsa da türün severlerine istisnai bir deneyim sunduğunu da inkar edemeyiz.

Konu süper kahramanlar olduğunda işlerliği defalarca kanıtlanan formüllere itibar etmediği gibi kendi kurallarını da çoğu zaman anlaşılır biçimde açık etmeyen *The Umbrella Academy*’nin hikayesi 1989 yılında bir gün, hamile olmamaları dışında ortak yönleri olmayan 43 kadının mucizevi bir şekilde 43 çocuğu dünyaya getirmeleri ile başlıyor. Münzevi ve eksantrik bir milyarder olan Sir Reginald Hargreeves bu mucize çocuklardan 7’sini suçla savaşmaları için eğitmek üzere evlat edinmiştir. Potansiyellerinin açığa çıkması adına babalarının tartışmalı eğitim metotlarına maruz kalan çocuklar aradan geçen 30 yılın sonunda sayısız kahramanlık ve kayda değer bir şöhretin sıcak

hatırasının yanında, derin çocukluk travmaları ve gelişmemiş kişilikleri ile savrulup yapayalnız kalırlar. Hemen hepsinin makul nedenlerle nefret ettikleri babalarının cenazesi için *The Umbrella Academy*’e dönen kardeşler, neredeyse 20 yıldır kayıp olan kardeşleri 5’in ortaya çıkışı ile dünyanın kaderini ellerine alacaklardır.

The Umbrella Academy kendi özgün tavrını bulmak için ağırlığı ana hikayeden çok karakterlerin dönüşümüne vermeyi tercih etmiş. Şüphesiz çoğu süper kahraman anlatısının yürüdüğü güvenli yoldan çıkmanın da bir bedeli var. Zira bu tercih bir bakıma bilimkurgu ve fantazyanın, muhatabına kendinden yüce bir şey ile karşı karşıya olduğunu hissettirerek yarattığı güçlü etkinin de zayıflaması demek. Süper kahraman kavramının dikte ettiği hız ve aksiyonundan vazgeçilmesi bir yana, ana hikayeye ara verip derdini dinlediğimiz karakterlerin çokluğu dizinin temposunu iyice yavaşlatmış. Dahası hikayeye doğrudan katkısı olmayan yan karakterlerin dinamiklerine ya da kendine has, zaman zaman bir Wes Anderson filmi izlediğinizi hissettiren özgün atmosferin yaratılmasına bolca vakit harcadığından dönüşümlerine tanık olduğumuz karakterler yeterince derinlik kazanamıyor. Nihayetinde asıl anlatılan bir köken hikayesi olmasa da çoğu kişinin bir şekilde denklemin üzerine kurulduğu karakterlere empati beslemekte zorlanacağı bir gerçek.

ÇOK KATMANLI HİKAYE

Dizi türü sevenlerce bolca eleştirilmiş olsa da akademiden ümidi kesmek için henüz çok erken. Söylentiler doğruysa şimdiden dört sezonu garantileyen *The Umbrella Academy* gelecek sezonlarda karakterlerine bu kadar vakit ayırmak zorunda kalmayacaktır. Tabii ana hikayenin temposunun haddinden fazla yükselmesi veya eleştirilerin fazla ciddiye alınıp aksiyon dozunun denge gözetilmeksizin artırılması diziyi sıradan bir süper kahraman hikayesine dönüştürerek görece özgün üslubunun kaybolmasına neden olabilir. Öte yandan çoğu zaman oynayanın elinde patlayan “zaman yolculuğu” meselesi de dikkate değer bir diğer risk.

The Umbrella Academy’nin başarılı bir uyarlama olup olmadığı ya da Netflix’in hikayeye yaptığı müdahaleler tartışılabilir. Artık klişe sayılabilecek sorunlu aile teması ya da çocukluk travmasının darmadağın ettiği karakterler çok katmanlı hikayenin önüne de geçebilir. Aslına bakılırsa dizinin mevcut ağırlık dengesi türün asıl tüketicilerinin sıkıcı bulacağı bir yere konumlandırılmış durumda. Ne var ki, *The Umbrella Academy* ilgi çekici atmosferi, özgün üslubu ve ilk sezondan bazı ipuçlarını verdiği üzere pek çok yöne genişleyebilecek hikayesi ile birkaç ince ayarın ardından tipik süper kahraman maceralarından sıkılanları da bu maceraların tutkunlarını da memnun edebilecek potansiyele sahip. ■

Kült: Psikedelik Punk Bilimkurgu Romanı

Bilimkurgu ve fantastiğin nispeten geniş kitlelere ulaşabilmiş az sayıdaki yerli örneklerinden birkaçında imzası bulunun Orkun Uçar bu defa ilginç bir “psikedelik punk bilimkurgu romanı” ile karşımızda. Geçtiğimiz aylarda Dedalus Kitap etiketiyle okura ulaşan Kült’ün fantazyaya nazaran daha kısıtlı bir okur kitlesi olan yerli bilimkurguya kayda değer bir katkısının olacağı tartışılmaz. Ne var ki, romanın türün kendi sınırlı yaşam alanıyla yetinmesine neden olan önyargıları haksız çıkarma yönünde ciddi bir adım attığı söylenemez. Kurmacanın belki de en önemli unsuru olan merak duygusunu oldukça başarılı kullanan Kült, cesur fikirleri ve girift kurgusuna rağmen biçimsel olarak sınıfta kalıyor gibi. Elbette eseri bu yönüyle eleştirmek sanat, edebiyat ve estetik kavramlarını nasıl tanımladığımız ile doğrudan ilişkili. Nihayetinde bir okur olarak metin ile kurduğumuz ilişki biraz da metinden ne beklediğimize bağlı. Yine de bir edebi tür olarak romanın ihtiyaç duyduğu biçimsel işçiliğin bilimkurgu ve fantazyada da son derece elzem olduğunu düşünüyorum. Çünkü bilimkurgu biraz da bu eksiklikten ötürü sahip olduklarını özgürce sergileyemediği sentetik alana hapsediliyor. Kült’ün çok zengin bir hayal gücünün ürünü olduğu inkar edilemez. İyi kurgulanmış, çok yönlü hikayesi ve güçlü merak duygusu romanın en sağlam yönleri. Uçar, okurunu durup düşünmeye, hayal kurmaya iten bir hikaye örgüsü yaratmayı başarmış. Kurmacanın okurunda güçlü karşılıklar bulmasının, okuru karakterinden birinin yerine geçmeye ikna etmesiyle ilişkili olduğunu kabul etmek gerek. Kült’ün bu işlevi yerine getirebilecek tek karakterinin bir parça geveze olarak kurgulanması, derinliğinden gerilimine sahicilikten uzak olması okur için onun yerine geçmeyi çekici kılmıyor. Öte yandan salt dili kullanma biçiminden öte meseleyi görme, ele alma ve anlatma biçimi olarak; hikayeye, söylenmek istenene katkı sağlayan, kendinden menkul lezzetler sunan bir üsluptan bahsetmek de maalesef mümkün değil.

KÜLT
Orkun Uçar
DEDALUS KİTAP 2019

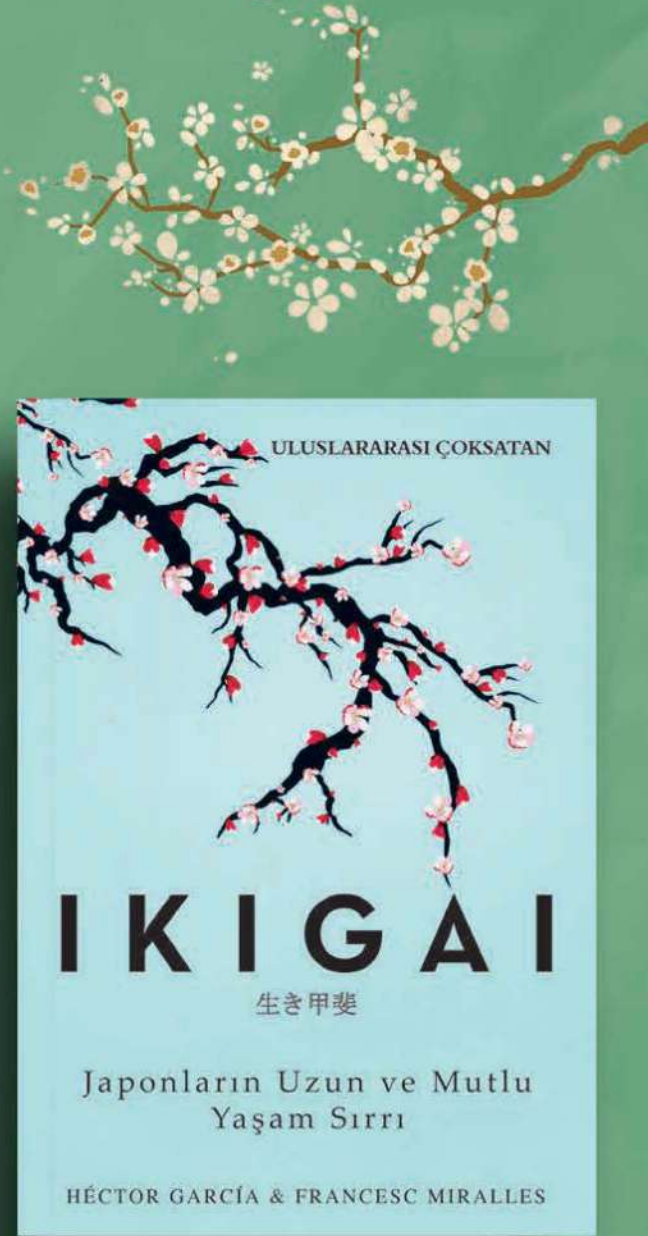
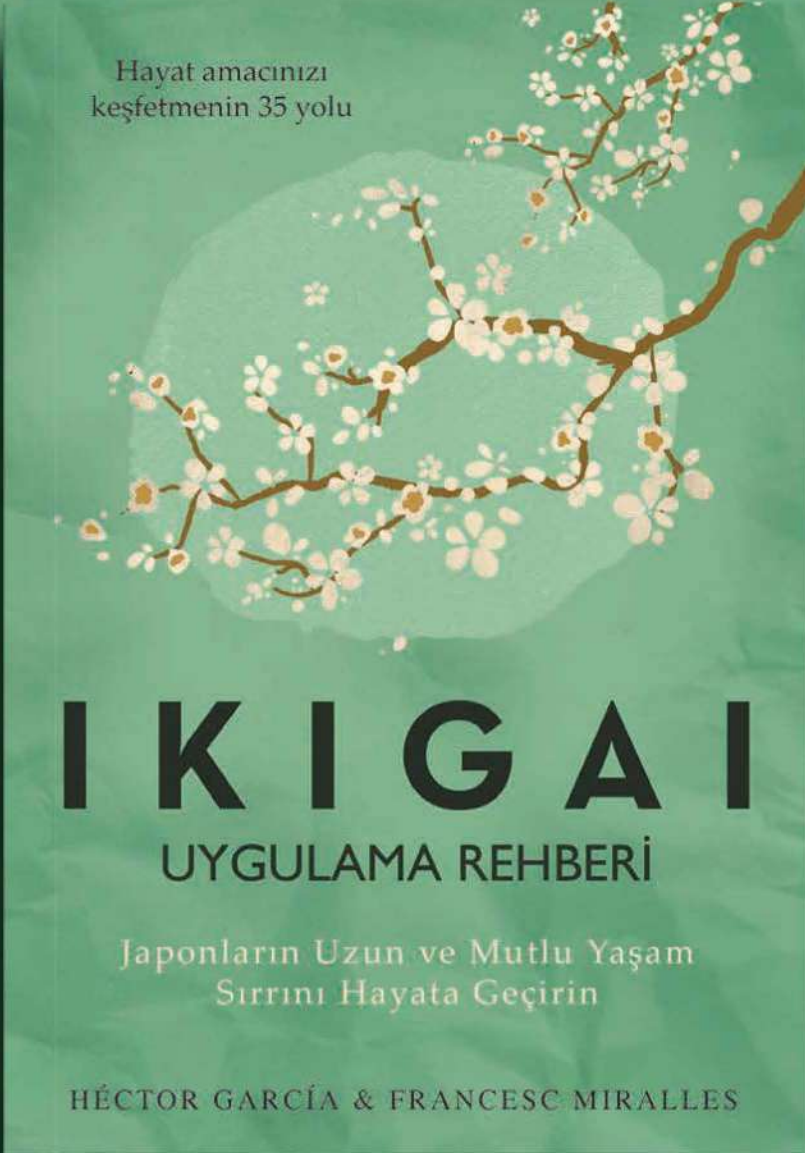

85 BİN KİTAP, NADİR ESER VE TEZ: IRCICA KÜTÜPHANESİ

“İstanbul’un tarihi semtlerinden Cağaloğlu’nda beş binadan oluşan bir komplekste çalışmalarını sürdüren İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi IRCICA’nın bünyesinde yer alan IRCICA Kütüphanesi başta İslam kültürü ve Osmanlı tarihi alanında sunduğu 143 farklı dildeki geniş koleksiyonu ve geliştirdiği sayısal kütüphane sistemiyle özellikle araştırmacılar için gerçek bir vaha niteliğinde.

Geçmişten ders çıkarın, mevcut anda yaşadığınızı hissedin ve geleceğinizi kökten değiştirin.

İlk kitaplarında Japonlara özgü ikigai felsefesini en temele inerek inceleyen Héctor García ve Francesc Miralles, okuyucuların hayattaki amaçlarını tüm yönleriyle nasıl keşfedeceklerini iki yıllık bir uğraşın sonucunda detaylı bir biçimde anlatıyor.

Hayat amacınızı keşfetmeniz için esas olan ikigai felsefesini, yaşamınızın merkezine nasıl koyacağınızı otuz beş farklı aşamayla ele alan bu kitap, geçmiş, bugünü ve geleceği bir araya getirerek kendinizi tanımanızı sağlayacak. Enso çemberinden koan bilmecelerine, haiku sanatından zen ve okçuluğa kadar birbirinden ilginç tekniklerle tanışacak, bunları günlük yaşamınıza nasıl aktaracağınızı öğreneceksiniz.

Şimdi derin bir nefes alın ve ruhunuzun kapılarını açın.
Yolculuk başlamak üzere...

indigo

IRCICA, 57 üye ülkesi bulunan İslam Konferansı Teşkilatı'nın kültür sahasındaki ilk alt kuruluşu. IRCICA kurulduğu günden beri yürütmekte olduğu çalışmalarında İslam kültür ve medeniyetiyle ilgili birçok konuda araştırmalar yaparak bulduğu tüm değerli belgeleri araştırmacıların kullanımına sunuyor. Bu konuların başında İslam dünyasında bilim ve sanat faaliyetleri ile kültürel kalkınma konuları geliyor. Teşkilat bünyesinde 1980 yılında kurulan IRCICA Kütüphanesi, İslam kültür ve medeniyeti alanında uzmanlaşmış zengin koleksiyonuyla Türkiye'de bu alanda büyük bir eksikliği dolduruyor. Tarih, coğrafya, bilim, sanat, felsefe, edebiyat gibi konularda pek çok eserin bulunduğu kütüphanenin değerli eserleri arasında Kur'an-ı Kerim'in ilk Latince tercümelemleri, İbrahim Müteferrika baskıları ve Batı dillerinde yazılmış nadir eserler bulunuyor. Kütüphaneyi değerli kılan bir diğer yön de koleksiyonunun uluslararası değerinde olması; başta İngilizce, Arapça, Fransızca ve Türkçe olmak üzere 143 farklı dilde yayın bulmak mümkün. Öyle ki az bilinen Afrika Zulu ve Swahili dillerinde bile yayın yer alıyor. Araştırmacılara din, tarih, coğrafya, bilim, sanat, mimarlık, edebiyat, felsefe alanlarında geniş bir kaynak sunan kütüphanenin arşivi satın alma, değişim ve bağış yoluyla da sürekli genişliyor.

DİJİTAL KÜTÜPHANE

IRCICA, dijital kütüphane kavramının da

hakkını veren bir teknolojik donanıma sahip. Kütüphanede yer alan İslam ülkeleri kültür ve medeniyeti alanındaki yayınlar Türkiye'nin web tabanlı ilk sayısal kütüphanesi olan IRCICA Farabi Sayısal Kütüphanesi'nde okunabilir, düzeltilebilir ve yararlanılabilir formda elektronik ortama aktarılıyor. Farabi Sayısal Kütüphanesi'nde kullanıcılar için çeşitli koleksiyonlar oluşturulmuş; örneğin Osmanlı Devleti, vilayet, kamu ve özel kurum salnameleri; Osmanlı kronikleri; Balkanlar, Türkiye, Orda Doğu, Asya ve Afrika seyahatnameleri ve hat bunlardan bazıları. Yine Osmanlı dönemine ait çok zengin askeri, topoğrafik, coğrafi harita Farabi Sayısal Kütüphane'deki yerini almış. ABD, Almanya, Yunanistan, İran, İngiltere, Mısır, Fransa başta olmak üzere 75 ülkeden araştırmacı tarafından aktif olarak kullanılan Sayısal Kütüphane'de ayrıca saray takvimleri, gazavatnameler, fetihnameler, ruzaameler, Osmanlı tarihi araştırmalarının temel kaynaklarından olan salnameler, Takvim-i Vekayi ve Servet-i Fünun gibi gazete ve dergilerin tüm sayıları okuyucuların hizmetine sunuluyor.

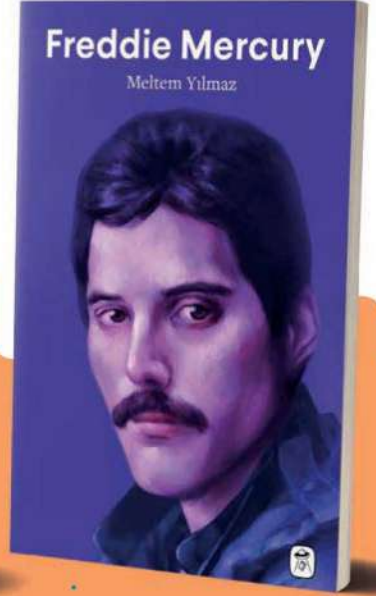
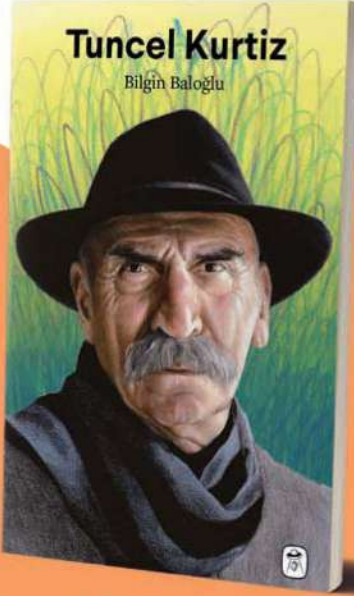
OSMANLICA ESERLERE KOLAYLIKLA ULAŞILIYOR

IRCICA sayesinde hayata geçen en önemli projelerden biri Osmanlıca OCR çalışması. ORC basılı metinleri görüntü işleme sonucunda bilgisayar ortamında anlaşılabilir metinlere çevirebilen bir teknik. Dünyada mevcut sistemler arasında Arapça ve Farsçaya yönelik bazı OCR yazılım sistemleri olsa da bu yazılımlar Osmanlıca metinlerin çözülmesine imkan vermemekteydi. Osmanlıca OCR ile 1729'da matbaanın Osmanlı İmparatorluğu'na girişinden başlayarak 1928'deki

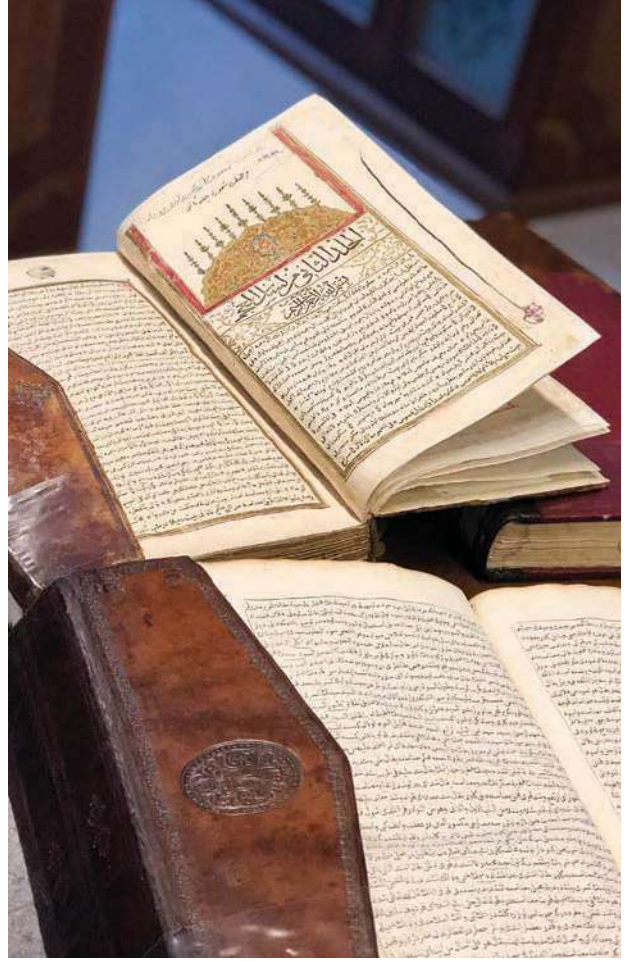
Kütüphanenin gurur tablosu

- 85 bin kitap, nadir eser ve tez
- 2250 başlıkta 120 bin süreli yayın
- 12250 gri yayın
- 4300 ayrı basım
- 1700 harita
- 1650 ses ve video kaset
- 70 bin tarihi fotoğraf
- 7000 hat levhası
- 16500 IRCICA Arşivi belgesi
- 2500 şahıs arşiv belgesi

*Edebiyata, sinemaya, müziğe, felsefeye,
bilime, spora ve tarihe yön veren
önemli kişilerin yaşam öyküleri
Gerekli Kitaplar'da!*

**GEREKLİ
KİTAPLAR**

alfabenin değişimine kadar olan dönemde kültür, tarih, sanat, bilim, medeniyet gibi çeşitli konularda, muhtelif matbaalarda, farklı fontlarda basılan Osmanlıca eserlerde metin içi arama yöntemi kullanılabilir hale geldi. Böylece araştırmacılara daha önce içeriğinden haberdar olmadıkları eserlerin tamamına eksiksiz ulaşma imkanı sağlandı.

Metin içi arama aynı zamanda sadece Türkiye'ye değil Osmanlı Devleti'nin yayıldığı tüm coğrafyaya dair araştırmalarda hız kazanılması anlamına geliyor. Farabi Dijital Kütüphanesi koleksiyonundan erişilen yayınlara istenirse tercüme ve sesli okuma yaptırılabilir.

II.ABDÜLHAMİD'İN FOTOĞRAF ARŞİVİ

IRCICA Kütüphanesi'nin fotoğraf arşivinde çeşitli ülkelerin halkları, sosyal hayatları, mimari ve sanat eserleriyle ilgili 70 bin fotoğraftan meydana gelen çeşitli koleksiyonlar dışında Türkiye'nin tarih ve kültür dünyasından kişilerin özel fotoğraf arşivlerinden oluşan 90 ayrı koleksiyon yer alıyor. Sultan II. Abdülhamid dönemine ait fotoğrafların yer aldığı Yıldız Koleksiyonu da bu arşivde. ■

Nasıl gidilir?

Kütüphane, 2017 yılından bu yana Çağaloğlu'nda IRCICA Vakfı'na tahsis edilen ve beş binadan oluşan bir kompleks içinde çalışmalarına devam ediyor. Toplam 3 kata yayılan kütüphane hafta içi sabah 9'dan akşam 6'ya kadar ziyaret edilebiliyor.

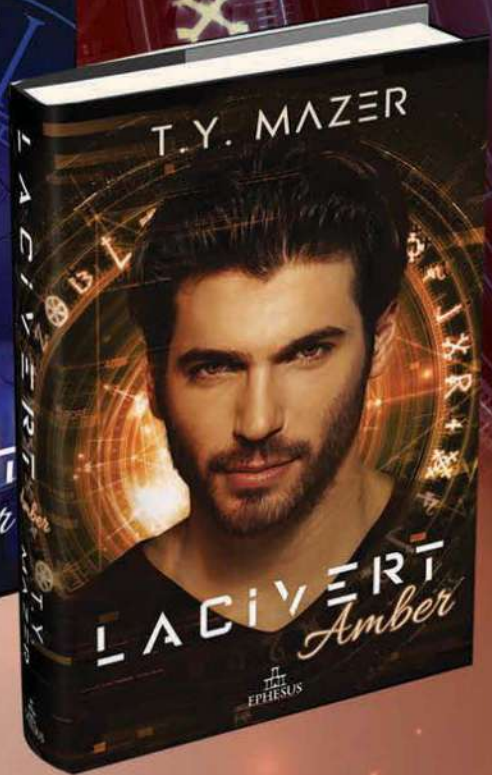
T.Y. MAZER

LACİVERT

LACİVERT SERİSİ AKSIYON VE ROMANTİZM

DOLU MÜTHİŞ FİNALİYLE

ŞİMDİ SATIŞTA!

EPHESUS

www.ephesusyayinlari.com

[f/EphesusYayinlari](https://www.facebook.com/EphesusYayinlari)

[/ephesusyayinlari](https://www.instagram.com/ephesusyayinlari)

[/EphesusYayinlar](https://www.tumblr.com/EphesusYayinlar)

[/EphesusYayinlar](https://www.youtube.com/EphesusYayinlar)

MALTEPE MAH. YEDİKULE ÇARPICI YOLU SOK. AVRUPA KONUTLARI KALE NO: 2 KAT: 4 OFİS: 20
TOPKAPI / ZEYTİNBURNU / İSTANBUL TEL: 0212 261 15 15

ZITLIKLAR ZENGİNLİKTİR

“ Kardeşliğin müthiş bir şey olduğu ana fikrine, kitabın harika çizimleri de eklenince *Kardeşler* en azından bir kardeşi olan ya da çocuğuna yeni kardeş yapmayı düşünen ailelerin imdadına yetişiyor. Hem okul öncesi döneme hem de ilk okuma dönemi çocuklarına önerebileceğimiz güzel bir kitap.

Ev yaşamında kardeşlik, vazgeçme imkânının olmadığı en uzun ilişki biçimidir. Ve evdeki iki çocuk arasında yaşanan çatışmalar birçok ebeveynin ortak sorunlarından birisidir. Bitmeyen çekişmeler, kavgalar, zıtlıklar kardeşliğin ilişki biçiminde ister istemez olur. Ancak bütün bu olumsuzluklara rağmen iki kardeş arasındaki bağ her daim görünenden çok güçlüdür ve paha biçilmezdir.

Özellikle küçük yaştaki çocuklarda belirgin olarak ortaya çıkan zıtlıkların üstesinden nasıl gelinir? Ebeveyn olarak araya girmek mi daha uygundur yoksa sözünü edeceğim kitaptaki gibi bu zıtlıkları dengeleyip bir zenginlik olarak görüleceğini çocuklara aşılama mı? İspanyol yazar ve çizer Rocio Bonilla'nın iki ayrı kitap olarak bir araya getirdiği ve kitabın ortasında buluşturduğu kardeşlerin macerası bu konuda eminim yol gösterici olacaktır.

Kardeşim Bir Şebek ve *Ablam Bir Gergedan* isimli iki muzip öykü var bu kitapta. Kitap çift kapaklı haliyle, her iki tarafından bir maceraya açılıyor ve iki macera tam ortada kesişiyor. Bir kız çocuğu ve bir erkek çocuğunun kendi ağızlarından anlatıldığı maceralardan ilkinde ablasını gergedan diye nitelendiren ufaklığın duygularını aktarıyor. Söyledikleri her evde yaşanan ve her çocuğun büyük kardeşine karşı düşündüğü duygulardan oluşuyor. Önce zıtlıkların altı çiziliyor ama sonra ablasının hayatına kattığı olumlu şeylere odaklanıyor ve iki kardeş olmanın aslında ne kadar da güzel bir şey olduğuna vurgu yapıyor. İkinci macera ise bu kez ablasının küçük erkek kardeşi hakkındaki olumsuz düşünceleri ile başlıyor. Bir baş belası olarak gördüğü erkek kardeşinin olumlu yönlerine geçtikten sonra da aslında iki kardeş olmanın hiç de kötü bir şey olmayacağı sonucuna varıyor.

Her iki macera da gerçekten sade anlatımı ve

eğlenceli diliyle ortak bir öyküde buluşuyor. Kardeşliğin müthiş bir şey olduğu ana fikrine, kitabın harika çizimleri de eklenince bu kitap en azından bir kardeşi olan ya da çocuğuna yeni kardeş yapmayı düşünen ailelerin imdadına yetişiyor. Var olan bir sevgiyi keşfetmenin gerçek macerası bu muzip öyküler. İllüstrasyonlar kitabın duygusunu tamamlayan ayrı bir değer. Günlük hayatta yaşanan sıradan olayların özgünlüğünü ve değerini de ortaya koyan *Kardeşler*, bu haliyle hem okul öncesi döneme hem de ilk okuma dönemi çocuklarına önerebileceğimiz güzel bir kitap. ■

Ben Çocuk Olsam...

- Bu kitabın ismindeki komiklik beni en başta çekti. Kitabın çift taraflı olması ve iki öykü içermesi de tercihimde rol oynadı.
- Kitabın çizimlerine bayıldım. Kısa metinlere eşlik eden ve her detayında kaybolacağım eğlenceli çizimler çok hoşuma giderdi.
- Bu kitap sayesinde kardeşimle olan ilişkiyi yeniden gözden geçirir ve birlikte yaptığımız güzel şeyleri çoğaltmak için gayret ederdim.

KARDEŞLER
Rocio Bonilla
ÇEV: Halil Türkden
GÜNEŞİĞİ KİTAPLIĞI 2019

EĞİLİRSEN BASAMAK DİK DURURSAN SĞINAK OLURSUN

“Unutma! Eğilirsen basamak, dik durursan sığınak olursun. Dön çocukluğuna, derin bir nefes al takıl peşime, başla kendi hikayeni yazmaya ve hayatını değiştirmeye.” Bu senin hikayen,
UNUTMA!”

Yazar Sevdâ Türküsev, yaşamışlıklarından hareketle kendini cesur bir şekilde ortaya koyduğu yeni kitabı Yıkılmadım Ayaktayım'da bir kadının varoluş mücadelesini bazen güldüren bazen de düşündürdüren hikayelerle anlatıyor. Yazar Türküsev; sevgi, aile, inanç, paylaşım, acılar ve kayıpları harmanladığı Yıkılmadım Ayaktayım kitabında hikayesini yeniden yazmak isteyenlere eğlenceli tavsiyeler ve formüller de veriyor: Kırıl – Değiş – Güçlen – Umursama – Gülümse...
“Kırılmalara ve üzülmelere karşı “Dik Durmak” değişimin en önemli adımıdır. Çünkü insan “KIRILDIKÇA DEĞİŞİR” ve sonrasında ayakları üzerine daha sağlam basar.

ÇEVİRMENİN AJANDASI

“Yayın dünyası oldukça hareketli bir dönem içerisinde; KDV oranlarının da düşmesiyle birlikte önümüzdeki yeni süreç hem yazarlar hem okuyucular hem de çevirmenler için daha bereketli olacak gibi görünüyor. Böylesi bir dönemin eşliğinde dilimize yepyeni yazarları, romanları, şiirleri kazandıran çevirmenlere çeviri süreçlerini ve önümüzdeki dönem ajandalarını sorduk.

Samet Köse

“ELIOT’UN ŞİİRLERİ YABANCILAŞMANIN PANZEHİRİDİR”

Son olarak T. S. Eliot’ın *Bütün Şiirleri* (1909-1962) kitabını çevirdim. Bu eserin ortaya çıkmasının üç yıla yakın süren inişli, çıkışlı, sancılı bir öyküsü var. T. S. Eliot, nihayetinde 20’nci yüzyıl şiirinin muhkem bir uğrak noktası olan bir şair. Yenilikçi olmakla beraber dil geleneğinin koruyucusu olan Eliot’un şiirleri, modern zamanlarda yaşantıladığımız yabancılaşma, kültürsüzleşme, yaşamdan kopuşların ya da yurtsuzluk adını verdiğimiz her tür anlam ve özünü kaybedişlerin bir yerde panzehiridir. T. S. Eliot, 19’uncu yüzyılın romantik akımını elinin tersiyle silip atmış, modern hayatın gündelik koşturmacasından, kentlerin yadsınan varoşlarından söz etmeyi romantik aşk ve hayallerden sözeden lirik şiire tercih etmişti. Zaman ve mekan kavramlarını, şiirlerinde tekrar tekrar dile getirmiş, geçmiş zaman ile gelecek zamanın birlikteliğinden, içinde bulunduğumuz zamanın öneminden söz etmiştir.

Eliot’un, Emerson gibi insan ruhunun ızdıraplarına söz ustalığıyla tercüman olduğunu ileri sürebiliriz. Ömer Hayyam, Dante Alighieri, Kutsal Kitap Söylenceleri, Carl Gustave Jung, Sir James Fraser, Charles Pierre Baudelaire ile Jules Laforgue, Eliot’un başlıca esin kaynaklarıdır. Eliot, Anglo-Saxon ve diğer kültürleri ruhunda harmanlayarak modern şiirin tekniğinde olsun, içeriğinde olsun devrim gerçekleştirmiş bir şairdir. Tüm şiirlerinde sarsılmaz bir ritim duygusu eşliğinde, ince işçilik, estetik anlatım ve sağlam bir kurgu söz konusudur.

Sözcüklerin, imgelerin, noktalama işaretlerinin kullanımlarını Eliot’un kendi şiir kurgusunun

verdiği tüm imkânları, sınırları zorlayarak aktarmaya özen gösterdiğimi düşünüyorum. Elbette takdir okuyucuların. Son olarak, bu eser, Anadolu’da yeterli düzeyde dil bilmeyen yetenekli birçok genç şaire esin kaynağı olacak ve onların şiirlerini, eserlerini etkileyecektir. Hem mutedeyyin/ muhafazakar, hem de diyalektik materyalist felsefeye gönül vermiş kesimce kabul görececek kalıcı bir eser olacağını öngörüyorum. Umarım öngörülerimde yanılmam.

SIRADA CUMMINGS’TEN SEÇMELER VAR

Sırada yönetim kurulunda şairlerin egemen olduğu Ketebe Yayınevi’nden bir diğer devasa şairden *E. E. Cummings: Seçilmiş Şiirler* var. Sanıyorum mart ayında basılacak. Şiirlerin Norton’dan copyrightlarının elde edilmesinden, Cummings’in fotoğraflarının, çizimlerinin Harvard’daki Houghton Library’den elde edilmesine değin Yayın Danışmanı, şair dostum Furkan Çalışkan ile senkronize çalıştık. Ardından Naomi Shihab Nye ve David Whyte gibi hayatta olan usta şairlerin eserleri var. İkisi de yakın dost ve teklifimize anında olumlu yanıt verdiler. Eserlerinin Türkiye’de bir şiir severin elinde olma imgesi dahi onları heyecanlandırıyor.

David Whyte’in insanın eşiyle, işiyle ve kendi benliğiyle olan ilişkisine dair enfes bir düzyazı eseri var, bunu da Türkçeye kazandırmayı planlıyoruz. Ülkemizde şiir, edebiyat yanı sıra nörobilim temelli eserlere de gereksinim var. Riccardo Manzotti’nin *The Spread Mind: Why Consciousness and the World Are One* adlı baş döndürücü kitabı da öncelikler listemizde ilk sıralarda. Ardından *Robert Frost: Bütün Şiirleri* ile *Ezra Pound: Bütün Şiirleri*, sonrasında da Federico Garcia Lorca ile Cesare Pavese beni heyecanlandıran projeler.

Yonca Mete Soy

"ÇEVİRİ SÜRECİNDE KİTAPLA BİRLİKTE GEZERİM"

Dedektif Sam Berger ile Molly Blom'un serüvenlerinin anlatıldığı son çevirim, Arne Dahl'ın yazdığı *Altı Çarpı İki*, hep kitap etiketiyle ocak ayında raflarda yerini aldı. *Altı Çarpı İki*, 2017'de çıkan, *Yedi Eksi Bir*'in devamı olan bir kitap. Yazar kitapta bizleri, Berger ve Blom karakterleriyle birlikte bol bol İsveç kırsalında dolaştırıyor. Kitabı çevirirken kendim de sürekli o bölgelere sanal yolculuk yaptım diyebilirim. Olaylar daha çok dış mekânlarda geçtiğinden kitapta çok fazla göl, park, kasaba, dağ ve yol isimlerine rastlıyoruz. Gerçekten İsveç'in çetin kış şartlarını iliklerinize kadar hissediyorsunuz okurken.

Çeviri sürecimde ben de aralarında gezinen, onların başlarının etini yiyen hayali, gözlemci bir karakter oldum. Serinin şu anda orijinal dilinde üç adet yayımlanmış kitabı var. Yazar şu anda dördüncüsünün üzerine de çalışmakta. Serinin diğer kitaplarını da çevirme fırsatım olursa eğer, bizzat kitapta geçen mekânlara gidip orada çevirmek gibi bir hayalim var (tabii Berger ve Blom kadar dayanabilir miyim o tempoya bilemiyorum).

Yeni teslim etmiş olduğum, hazırlık aşamasındaki Türkçe adları henüz kesinleşmemiş olan iki çevirim var; Den Ärliga Bedragaren (*The True Deceiver*), Tove Jansson, Siren Yayınları ve Min Mormor Hälsar och Säger Förlåt (*My Grandmother Asked Me to Tell You She's Sorry*) Fredrik Backman, İthaki Yayınları. Bu yıl üzerine çalıştığım çeviriler ise, Isola (*The Dying Game*), Åsa Avdic, Yabancı Yayınları, Offermossen (*In The Mire*), Susanne Jansson, Yabancı Yayınları, I Mitt Blod (*In My Blood*), Elisabeth Norebäck, Yabancı Yayınları ve Britt-Marie Var Här (*Britt-Marie Was Here*), Fredrik Backman, İthaki Yayınları.

Müge Günay

"LANETLİ AVLU'NUN ÇEVİRİ SÜRECİ KİTAP GİBİ ÇOK KATMANLIYDI"

En son Ivo Andrić'in *Lanetli Avlu* başlıklı öykü kitabını çevirdim. Andrić, *Lanetli Avlu*'da bir hapishaneyi anlatıyor; fakat aslında bu mekan Andrić'in doğup büyüdüğü Bosna'nın tarihinde olduğu gibi farklı etnisiteden insanları bir araya getirip bütün milli kimliklere eşit mesafeden yaklaşarak konuşturduğu çok sesli bir ortam; kimlik zaten zengin bir temadır, Andrić'in de tarihsel olarak içinde yaşadığı dönemin sunduğu kimlik hikayelerinden iyi yararlandığı anlaşılıyor, bu bağlamda çeviri sürecinde dönemin tarihini okuduğumda öykülerinin kendi deneyimlerinden izler taşıdığını gördüm; Andrić'in Bosna'sı da tıpkı *Lanetli Avlu* gibi Hristiyan, Müslüman ve Yahudilerin bir arada yaşadığı bir yer, daha sonra Yugoslavya'nın kuruluş sürecine de tanıklık ediyor Andrić.

Kitapta tarih, yazarın tarihi ve *Lanetli Avlu*'daki mahkûmların yaşantısı iç içe geçerek birbirine açılan ve bağlanan çok katmanlı hikâyeler sunuyor, çeviri sürecinde bu katmanları takip etmek oldukça ilginçti benim için.

Ebru Tüzel

"ÇOCUK KİTAPLARINI ÇEVİRMEK BENİ HEYECANLANDIRIYOR"

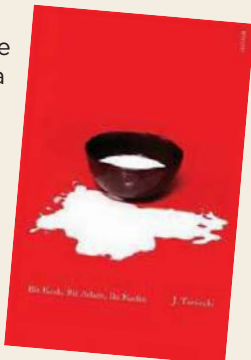
Björn Sortland ile Timo Parvela'nın ortak yazdığı bir bilim kurgu serisini Can Çocuk Yayınları için çeviriyorum. Seriden şimdiye kadar üç kitap yayımlandı. Dördüncüsü de yayım aşamasında. Bilim kurgu seven herkesin genç yaşlı fark etmeden severek okuyabileceği bu serinin çizimleri de bir o kadar ilgi çekici. Oldum olası çocuk edebiyatını çok severim. Bu sene içinde Can Çocuk için çevirmeye başlayacağım bir çocuk kitabı beni özellikle çok heyecanlandırıyor. Kitabın resimleri de ayrı ayrı sanat eseri niteliğinde. Hayatının hangi aşamasında olursa olsun kayıp duygusunu yaşamış herkesin bu kitaptan çok etkileneceğini düşünüyorum.

Sinan Ceylan

"TANIZAKI ÇEVİRİSİNE BAŞLIYORUM"

İlk çeviri için Junichiro Tanizaki gibi büyük bir yazarın kitabının (*Bir Kedi, Bir Adam, İki Kadın*) bana emanet edilmesi, üzerimde biraz baskı oluşturmamış desem yalan olur. Zaten sevdiğim, daha önce de eserlerini okuduğum bir yazardı. Çıkacağı günü dört gözle bekledim, matbaadan geldiğini duyar duymaz Jaguar'a koşturmuştum. Japonya bize hem konum hem de kültür olarak uzak bir ülke ve bu yüzden dilini ve kültürünü de Türkçeye aktarmak bazen zor olabiliyor. Mesela Batı kültürüyle, düşünce yapısıyla onlarca yıldır içli dışlıyız ve tüm önemli yazarların eserlerine ulaşmak kolay. Japonya ve diğer Uzak Doğu ülkelerine olan ilgi son yıllarda artmış görünse de bırakın çağdaş yazarları takip etmeyi, Batı'da çoktan klasik mertebesine yükselmiş önemli yazarların eserleri bile Türkçeye yeni yeni çevriliyor. Çok yakında yine Jaguar Kitap için bir başka Tanizaki eserini çevirmeye başlayacağım. Adı *Manji*. Ancak ne zamana biter, ne zamana basılır bilemiyorum elbette. Halihazırda çevirisini bitirip yayınevlerine teslim ettiğim iki çeviri daha var. Diğerisi ise, daha önce Doğan Kitap'tan çıkan *Hırsız* adlı eseriyle tanıdığımız Fuminori Nakamura'nın yine DK için çevirdiğim ve mayıs ayında basılacağını öğrendiğim *Şeytan ve Maske* (başlık değişebilir) kitabı.

Doğan Dilçun Doğan

"KEŞKE TÜRKÇEYE ÇEVİRSEM DEDİĞİM ÇOK KİTAP VAR"

En son Everest Yayınları'ndan çıkan ve Maya Angelou'nun otobiyografik roman serisinin ikinci halkası olan *Benim Adımla Toplanın* ile Lauren Elkin'in yazdığı ve Nebula Kitap tarafından basılan *Flanöz: Şehirde Yürüyen Kadınlar* isimli kitabını çevirdim. Maya Angelou'nun hayat hikayesi, hayatı yaşayış ve algılama biçimi son derece ilham verici ve zor zamanlar için bir dayanak adeta.

Flanöz ise benim çevirirken çok şey öğrendiğim ve şehirde yaşayan, aylıklık etmeyi, yürümeyi seven bir kadın olarak kendimden çok şey bulduğum bir kitaptı. Yaz ayları boyunca çok keyif alarak çeviri yaptığımı anımsıyorum. Tabii keşke Türkçeye çevrilse ve keşke ben çevirsem dediğim çok fazla kitap var; bunlar arasında şu sıralar Susan Orlean'ın Los Angeles Devlet Kütüphanesi'nde çıkan yangının ardındaki hikayeyi anlattığı *The Library Book* isimli romanı ve Ottessa Moshfegh'in önce uzuan süre merak ettiğim, sonra da büyük bir keyifle okuduğum romanı *My Year of Rest and Relaxation*'ı var. Hayranı olduğum Ursula K. LeGuin'in bir ya da birkaç kitabını çevirmeyi çok isterdim.

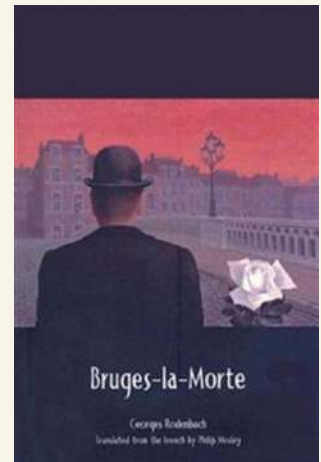

Roza Hakmen Calich

"SIRADA İKİ KİTAP VAR"

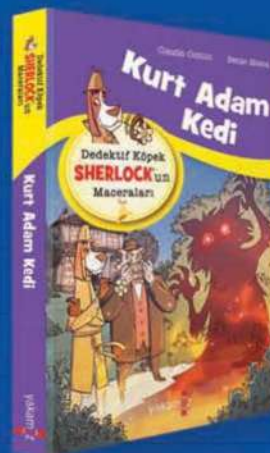
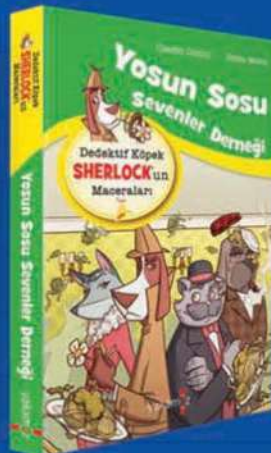
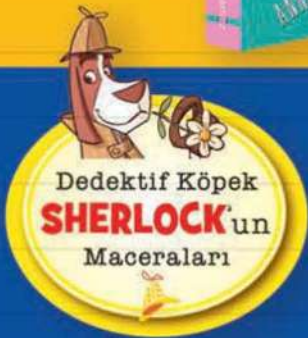
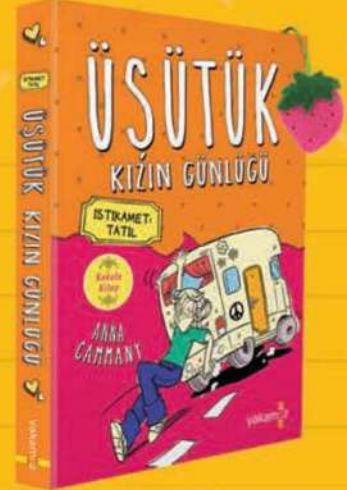
Yeni bitirdiğim, henüz yayımlanmamış çevirim Carlos Fonseca'nın *Museo Animal* adlı romanı, Metis Yayınları'ndan çıkacak. Sırada Yapı Kredi Yayınları için James Wood'un *Upstate* adlı romanı ve yeni bir yayınevi olan Adımlar Yayınevi için Georges Rodenbach'ın *Bruges-la-Morte*'u var. Hiçbirinin Türkçe adı kesinleşmediği için Türkçelerini veremiyorum.

KIZLAR ÇETESİ

ÜSÜTÜK KIZIN GÜNLÜĞÜ

FAZİLET HANIM'IN TIMARHANESİNDE SEKİZİNCİ SENFONİ

“Serkan Üstüner’in hikâyelerinin en özgün yanı diyalogların yapmacık ve kurgu unsuru olarak değil, doğrudan hayattaki gibi kurgulanmış olması.

Serkan Üstüner, *Hükmen Mağluplar* adlı ilk hikâye kitabının ardından Ötüken Neşriyat’tan çıkan ikinci kitabı *Fazilet’in Timarhanesinde Sekizinci Senfoni* ile okuruyla buluştu. *Hükmen Mağluplar* kitabında, kenar mahallenin, hayat karşısında hiç galip gelememiş ve hep bir şekilde yenilmiş, mahallesinde top oynayan, âşık olan, kavga eden hülâsa sıradan, alelaide bir hayat yaşayan çocukların hikâyelerini yazan Üstüner, *Fazilet’in Timarhanesinde Sekizinci Senfoni*’nde de bu hikâyeleri üstüne koyarak devam ettiriyor. Önce kitabın ismi üzerine bir şeyler söylemek istiyorum. Bazı kitap isimleri beni hep kendine hayran bırakmıştır, *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim*, *Yükseltin Tavan Kirişini Ustalar*, *1933 Berbat Bir Yıldız*, *Bir Süre Yere Paralel Gittikten Sonra*, bunlardan birkaçı. Serkan Üstüner’in kitabının ismini ilk duyduğumda da aynı hisse kapıldım. Keşke dedim, bu adla bir şiir yazsaydım. Uzun ve yaygın kullanılan bir iki kelimelik kitap isimlerini, aslında risk alarak yıkmaya çalışan bu tür isimler hep ilgimi çekti ve saygı duydum bunlara. Evet, kitabın isminin akılda kalıcı olması çok önemli fakat yazarın içine sinen ama aynı zamanda da daha kitabın kapağında okuru böyle selamlayan kitap isimleri oldukça etkileyici.

Kitabı konuşmadan önce değinecek olursak; kitabın ithafı, gören herkesin boğazında düğümliyor. Kitabı oğlu Yavuz Selim’e ve şehit Bedirhan bebeğe ithaf etmiş Serkan Üstüner. Oldukça etkileyici. Kitapta on bir hikâye var. Hikâye isimleri de yine kitabın ismi gibi merak uyandırıcı. “İyi de Aykut’la Songül Neden Aşağı Kattaydılar, Sevda Yüklü Kervanlar Unkapanı’ndan Geçer mi ?, Rüyardan Utanmadan Önceki Son Mucize, Havuzda Kısa Devre, Raziye Hanım’ın Vasiyetindeki Sır, Ali’nin Kaderi Belki de Küpe Çiçeğidir...”

Üstüner dilini ilk kitaba göre geliştiriyor. Olay kurguları, hikâyenin ilerleyişi ve kahramanların

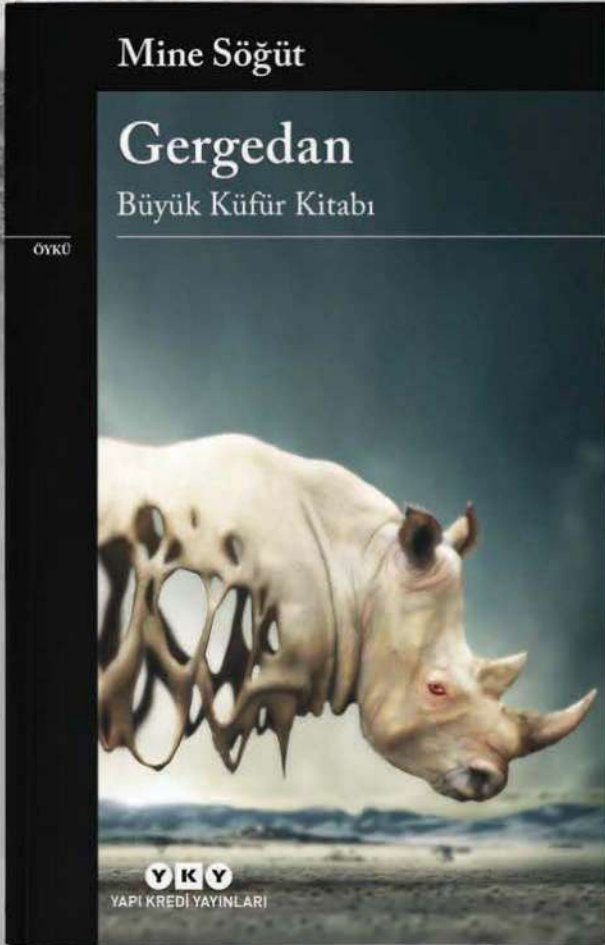
tavırları artık daha dikkatli seçilmiş. Yine kitapta ve genel olarak Serkan Üstüner’in hikâyelerinde benim üzerinde durduğum şeylerden biri, diyalogların yapmacık ve kurgu unsuru olarak değil, doğrudan hayattaki gibi kurgulanmış olması. Mesela; “İşte budur be. Budur. Biliyordum. Biliyordum bundan iyisini yazamayacaklarını biliyordum” şeklinde bir söyleyiş var. Bunu dışımızdan tekrar ettiğimizde, o duygu halini doğal olarak veriyorsunuz. Doğal olarak da hikâyeler bir kurgudan ziyade hayatın tam içinden, gerçek hikâyeler oluyor. Serkan Üstüner’in argo kullanımı da oldukça kararında. Belki biraz daha artırabilirdi diye düşündüm kitabı okurken. Üçüncü kitabında eminim bunu dikkate alacaktır kendisi.

Sıradan insanların hayatları da hep aynı şekilde değil midir zaten. Her an ümidin tükenmesi, çıkar bir yolun kalmaması, küçük sevinçler, büyük üzüntüler, umutsuzluklar, öfkeler... Kitabı okuyup bitirince şöyle hissediyor insan: “Yapacak şeyler henüz bitmedi, her an bir yol daha bulabilirim. Bir mucize olabilir.” Kendisi de bir söyleşisinde şöyle ifade ediyor durumu zaten: “Hani böyle son umudu da tüketmiş olduğunuz an var ya işte o anda elinizden tutan bir umut sizi hayata bağlar ve bambaşka bir hayata yelken açarsanız, işte bunu anlattık. Umuda dair bir şeyler olsun diye.” Umuda dair şeylere ihtiyacımız olduğu şu zamanda böyle kitapların imdadımıza yetişmesi ve bize “hayır henüz bitmedi” demesi kadar çok az güzel şey var. ■

**FAZİLET’İN TIMARHANESİNDE
SEKİZİNCİ SENFONİ**
Serkan Üstüner
ÖTÜKEN NEŞRİYAT 2019

Tanrı dünyayı altı günde yarattı. Yedinci gün utandı.

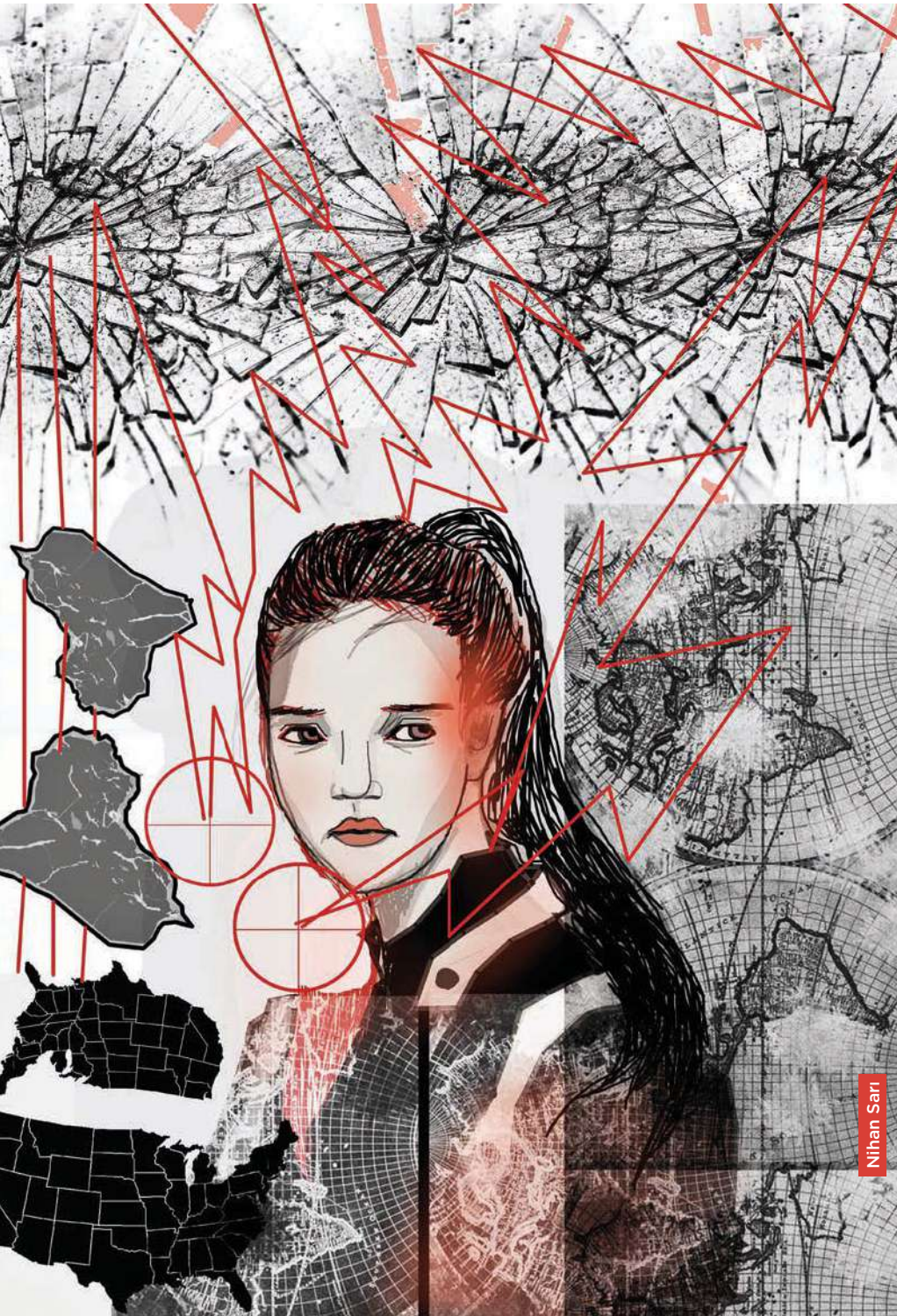

Mine Söğüt *Gergedan*'la
Deli Kadın Hikâyeleri'nin izinden gidiyor.

DENEYİMDEN KURMACAYA: ASİMETRİ

“*Asimetri* Türkiye’de yayımlanmadan çok önce, yurtdışında gördüğü ilgiyle merak uyandırmıştı. Bunun ardında, kitabın nasıl yazıldığından, kurgusundan ziyade, bir başka etken var: Philip Roth.

Asimetri Lisa Halliday’in ilk kitabı. Kitap, *Time* ve *New York Times* tarafından 2018’in en iyi on kitabı arasında gösterilirken *Elle*, *Oprah Magazine*, *Kirkus Review* gibi birçok mecrada 2018’in en dikkat çeken eserlerinden biri olarak niteliyor kitabı.

Asimetri Türkiye’de yayımlanmadan çok önce, yurtdışında gördüğü ilgiyle merak uyandırmıştı. Bunun ardında, kitabın nasıl yazıldığından, kurgusundan ziyade, bir başka etken var: Philip Roth.

Kitabın ilk bölümü, genç bir editör ve ünlü bir yazar arasındaki aşkı konu alıyor. Ezra Blazer olarak tanıdığımız karakter Philip Roth’tan ilhamla yaratılmış. Yazar çoğu kısmının bir kurmaca olduğunu söylese de, Ezra Blazer’ın Philip Roth’la benzerliği, aldığı ödüller -National Book Award- ya da alamadığı ödüllerle -Nobel-, bariz ve kıskırtıcı; ikili arasında süregelen ilişkinin nasıllığı, genç editörün kendi deneyiminden, hissettiklerinden çok az bahsetmesi ve böylelikle ilişkinin etik kısmının okur tarafından sürekli sorgulanır halde kalması da polemiğe açık ve hayli magazinsel.

Hal böyle olunca, kitabın ilk

bölümü, son dönemde daha sık rastladığımız, şahsi deneyimleri edebi bir dille anlatan kurmacalara yaklaşıyor: Lisa Halliday'ın, yazarla ilişkisinin detaylarını gizleme ya da yazarın kim olup olmadığını saklama ihtiyacı duymadığı düşünüldüğünde, kitap, Knausgaard deneyiminin daha az bariz ve kurmacaya daha yakın bir türü; insanları kızdırmaya, insanlarda merak uyandırmaya yönelik bir noktada konumlanıyor. Haliyle, yazarın anlattığı detayların hangilerinin gerçek hangilerinin kurmaca olduğuna yönelik bir bulmaca çözerken buluyoruz kendimizi "Budalalık" adlı ilk bölümde. Bu bölümde, genç editör Alice'in yazar Ezra Blazer'la nasıl tanıştığı, ilişkilerinin nasıl geliştiği anlatılıyor. Kendinden yaşça büyük yazar, Alice'in öğrenci kredisi borcunu ödüyor, ona kendi yazdığı kitaptan pasajlar okuyor, Camus'nün nasıl okunduğu dahil genç bir editöre, yalnızlığına ortak olması karşılığında, bildiği birçok şeyi öğretiyor.

Kitabın ilk bölümü o voyeristik bakışı okşasa da, ikinci bölümde yazar bambaşka bir hikâyeyi anlatmaya başlıyor. İlk bölümdeki yazar-editör ilişkisi, yazarın şahsi deneyimlerinden yola çıkan ve aslında anlatılması daha kolay olan bölüm; Halliday, "Çılgınlık" adlı ikinci bölümde, kitabı medyatik kılan ilk bölüme göre daha zor bir yol seçiyor ve Iraklı birinin deneyimlerini aktarıyor. Okura bir cevap verir gibi yazar: "Tamam, polemik yaratacağından, ilgi çekeceğinden emin olduğum ilk bölümü yazdım ama bakın, Iraklı birinin deneyimlerini yazacak kadar da bu işi biliyorum ve ilk bölümde anlattığım gibi, bu ilişkiden birçok şey öğrendim."

GÖÇMEN DENEYİMİ İYİ AKTARILIYOR

"Çılgınlık", Iraklı-Amerikan birinin, 2008 yılında, -Alice ve Ezra'nın ilişkisinden altı yıl sonra- Londra'da havaalanında tutulmasıyla, alıkonulmasıyla ilgili. Göçmen bir ailenin yaşadıklarını, Irak'ta yaşamının nasıl bir şey olduğunu anlatan, ilk bölümdeki Alice'in hikâyesiyle hiçbir ilgisi olmayan -asimetri- bir hikâye. Kendimizi bir anda Irak'ta buluyoruz, yazar göçmen deneyiminin nasıl bir şey olduğunu -ve haliyle bunu anlatabilecek edebi algıya sahip olduğunu- aktarıyor bizlere. Evet, Lisa Halliday bunu da yazabiliyor. Tek sorun, çok iyi bir anlatıcı da olsanız, Philip Roth'un aşk hayatı olduğunu farz ettiğimiz bir anlatıdan göçmen hikâyesine geçişte birtakım pürüzler çıkabiliyor... Öncelikle, kendimizi nasıl bu hikâyede bulduğumuza dair hiçbir fikrimiz yok. Genç editör, ilk bölümde yaşlı yazara bir roman yazdığından bahsediyor, ikinci bölümün onun yazdıkları olduğuna dair içimizi kemiren bir şeyler de var, fakat bunları kitabın üçüncü

bölümünde öğreneceğiz; yazar Ezra Blazer'la yapılan bir söyleşiden.

Ezra Blazer'ın *Desert Island Discs* programının dökümünden oluşan üçüncü bölümde, genç editörün, yaşlı yazardan yazınsal anlamda ne kadar etkilendiğini görebiliyoruz: *"Bir de karakterlerimi birbirlerinin hayatlarına sığdırmaya çalışıyor, konuşabilsinler diye kafe köşelerinde bir araya getiriyordum. Birbirlerine bir şeyler açıklayabilsinler diye. Ama hepsi çok zorlamaydı. Zorlama ve yorucu gerçekten çünkü bazen karakterlerinizin ne isterlerse yapmalarına, bir arada var olmalarına izin vermeniz gerekir. Yolları kesişirse, birbirlerine bir şeyler öğretebilirlerse çok iyi. Öğretemezlerse... O da ilginçtir. İlginç değilse baştan başlamanız gerekiyordur belki de. Ama en azından gerçekliğe ihanet etmemişsinizdir."*

Lisa Halliday'ın Alice karakteriyle Amar Jaafari karakterinin yolları kesişiyor denebilir, ama kesişmiyorsa da, Ezra Blazer'ın dediği gibi, bu şart değil. Romanda, karakterler arasında bir bağlantı kurmanın ne kadar şart olup olmadığı tartışmaya açık. Ezra Blazer'ın dediği gibi, konuşabilsinler diye bir kafe köşesine sığdırılması gerekmiyor karakterlerin; Amar ve Alice, bir kafe köşesinde buluşup birbirlerine bir şey anlatmıyor, *Asimetri*, her halükarda, ilhamını Ezra Blazer'den alıyor.

Asimetri, ilk kitaba göre fazla polemik içerdiğinden önyargılı okunabilir ama polemik içermesi ya da görünürlüğü'nün, bilinirliğinin belli oranda o polemiğe yaslanması, kitabın nasıl yazıldığına dair her zaman bir fikir vermeyebilir. Göçmen deneyimini iyi aktarıyor yazar; yine de, ilk bölümden sonra ikinci hikâyeye odaklanmanın zor olduğunu söylemeli. Halliday'ın sorunu, tam da "iki ülke arasında sıkışmış göçmenleri de yazabilirim!" iddiası olabilir. Birleşik Devletler'in mevcut siyasi durumu göz önüne alındığında, göçmenlik, en az ünlü bir yazarla yaşanan aşk kadar popüler. Haliyle, magazinden göçmenlik hikâyesine geçiş bizi ikna etmiyor ve Halliday'e dair soru işaretleriyle kapatıyoruz kitabı. Yine de bu her zaman kötü olmak zorunda değil; Halliday ikinci kitabı yazmadan bunu bilemeyeceğiz. ■

ASİMETRİ
Lisa Halliday
ÇEV: Begüm Kovulmaz
DOMİNGO YAYINLARI 2019

“EDEBİYAT RUHU VE HAFIZAYI KORUR”

“Ahmed Saadavi, geçtiğimiz günlerde Türkçeye çevrilen *Frankenstein Bağdat'ta* kitabıyla dikkatleri üzerine çeken bir romancı ve Irak edebiyatının uluslararası alanda en çok tanınan isimlerinden biri aynı zamanda. “Edebiyat, genel olarak tarihin bir yorumudur. Olaylar gerçekleşir, edebiyat ise bu olayları yorumlamaya çalışır. Edebiyat, ruhu ve hafızayı korur, insanlığı savunur,” yorumunu yapan yazarla son romanını merkez alarak, savaşın ortasında ayakta kalmaya çalışan edebiyat üzerine konuştuk.

Mary Shelley’in *Frankenstein*’ini günümüz Bağdat’ına uyarlama fikri nasıl ortaya çıktı?

Roman zihnimde zaten olgunlaşmıştı ama 2006’da Bağdat’ta radyo muhabiri olarak çalışırken işim gereği gittiğim adli tıp morgunda başımdan geçen bir olayla birlikte ortaya çıktı. Orada ağlayan bir gençle karşılaştım. Niçin ağladığını sorunca, bir terör saldırısında öldürülen kardeşinin cesedini aramakta olduğunu ve kardeşinin bedenini onlarca ceset arasında bulamadığını öğrendim. Morg görevlisi

delikanlıya orada, içinde patlamalara kurban gidenlerin cesetlerinin olduğu bir oda gösterdi. Genç, görevlinin işaret ettiği odaya girdi ve kardeşinin ceset parçalarını buldu. Kardeşinin diğer ceset parçalarını isteyince morg görevlisi, “Parçaları birleştirir ve

götür” şeklinde karşılık verdi. Bunun üzerine genç, kardeşinin ceset parçalarını birleştirip götürmeye mecbur kaldı. İşte bu sahne, romanın ortaya çıkışını hızlandırdı. Romanda da bu sahneye ayrıntılı bir şekilde yer verdim.

***Frankenstein Bağdat’ta*, pek çok farklı edebiyat ekolüne selam duran melez bir türe sahip. Roman için size ilham veren kitaplardan, yazarlardan bahsedebilir misiniz?**

Ben genel olarak edebiyatı, özellikle de fantastik türü severim. Aslında çizgi film sanatçısı olarak çalıştım. Kısa bir dönem de çocuk dergileri için çeşitli komik hikâyeler resimledim. H. G. Wells ve Jules Verne’i severim. Ama beni en çok etkileyen eserlerin *Binbir Gece Masalları* ve *Nine Masalları* olduğunu söyleyebilirim. Hemen hemen okuduğum bütün kitaplardan etkilendim. Okuduğum türler arasında genel olarak tarih, felsefe, din ve edebiyat yer almakta. Jorge Luis Borges ve Gabriel Garcia Márquez başta olmak üzere Latin Amerika edebiyatını da okumaktan zevk alırım.

İlk romanınız Irak’ın işgalinden bir yıl kadar sonra yayımlanmıştı. Ülkenizin savaşlarla çalkalandığı bu dönem sizin edebiyatla ilişkinize nasıl tesir etti? Irak’ın edebi temsilcisi olarak anılmak bir yük mü?

İlk romanım *el-Beledü'l-cemîl* [Güzel Ülke]’i

2001 yılında tamamlamıştım. Ama kitabın yayımlanması, savaş koşullarından dolayı 2004 yılına sarktı. 2005 yılındaysa Dubai’de ilk Arap romanı ödülüne lâyık görüldüm. Bu da tabii olarak tanınmamı sağladı. Irak’taki savaş, beklenmedik bir şekilde ya da ansızın patlak vermiş değildi. Bu, sürekli devam eden varoluşsal bir durum. Ülkedeki kargaşa, 1958 yılında devletin çöküşüyle birlikte başladı. Peş peşe gelen askeri darbeler, Irak-İran savaşı, Kuveyt’in işgal edilmesi, uluslararası katı ekonomik yaptırımlar, 2003’teki savaş ve son olarak Daeş... Gelecekte bizi hangi savaşların beklediğini tahmin edemiyorum. Edebiyat bu gerçekleri görmezden gelemez. Şahsen bütün yaşamımı savaşın gölgesinde geçirdim. Çocukluğum Irak-İran savaşının yaşandığı döneme denk geldi. 90’larda ise asker olarak Irak ordusuna katıldım.

Savaşın yarattığı zalimlikleri anlatmak için fantastik ya da gerçeküstücü denebilecek bir üslup kullanıyorsunuz kitapta. Savaşın vahşetiyle ancak böyle yüzleşebiliyoruz diyebiliriz miyiz?

Edebiyat, genel olarak tarihin bir yorumudur. Olaylar gerçekleşir, edebiyat ise bu olayları yorumlamaya çalışır. Edebiyat, ruhu ve hafızayı korur, insanlığı savunur. Ama ölümü ve zorbalığı engellemede pek de bir şey yapamaz. Edebiyat, bize ders verir. Ama siyaset, din ve toplum şiddeti bastırmada başarısız olunca insancıl edebiyat duyulmayan bir sese dönüşür.

Frankenstein Bağdat’ta aynı zamanda çok sinematografik bir roman, sinemaya uyarlama planlarınız var mı?

İngiliz bir şirketle romanı filme ya da TV dizisine uyarlaması üzerine bir anlaşma yapıldı. Şu anda senaryo ile ilgili hazırlıklar devam etmekte.

Aynı zamanda bir şairsiniz. Şiir ve roman yazarken zihniniz farklı şekillerde çalışıyor mu? Arada nasıl bir fark var?

Şair münferit bir sestir; kendini ya da insanı örnek alarak yazar. Roman yazarı ise başkası; yani kendinden farklı kişiler hakkında yazar. Bizim elbette münferit ve çoğulcu toplumsal bir sese ihtiyacımız var.

Belgesel sinemacı ve gazeteci kimlikleriniz de var. Tüm bu farklı kimliklerin ortak noktası ne sizin için? Irak’ta sesini duyuramayanlar için bir elçi görevi gördüğünüzü düşünüyor musunuz?

Gazetecilik işi bana, kuzeyden güneye bütün

Irak’ı dolaşma ve farklı farklı insanlarla buluşma fırsatı verdi. Gazetecilik aynı zamanda yazma deneyimimi geliştirdi. Ancak şüphesiz çok vakit kaybettiren bir meslek. Yeni bir romana başlayacağım zaman, romanı bitirene kadar haber yazmayı bir tarafa bırakırdım. Roman, kesinlikle sesi olmayanlar için bir ses oluyor. Roman yazarı, farklı insanlık durumlarını zihninde canlandırabilir ve toplumdaki çeşitli sorunları ifade edebilir.

Irak’taki edebiyat ve sanat ortamı sizi yeterince besliyor mu? Yurtdışına göç eden çok fazla yazar oldu mu savaş döneminde?

Irak’taki mevcut durumlar altında yazmayı sürdürmek tamamen kişisel bir rekabet. Edebiyat alanında yazmanın ve roman yayımlamanın herhangi bir maddi getirisi yok. Ben tabii ki başkalarından daha çok satıyorum ama maddi anlamda yeterli olacak kadar değil. Yeni bir roman yazmak için çoğu zaman gazetecilikten istifa etmişimdir. Ama daha sonra yeni bir işe girer sonra da yeni bir roman için yine istifa ederim. Ve bu böyle sürüp gider. Şu anda da işsizim çünkü yeni bir roman yazmaktayım.

Frankenstein Bağdat’ta geçtiğimiz sene Uluslararası Man Booker Ödülü için favori gösterilen kitaplardan biriydi. Bu sizi bir anda uluslararası medyaya taşıdı. Anlattığınız öykü Batı’nın ilgisini neden bu kadar çekti sizce?

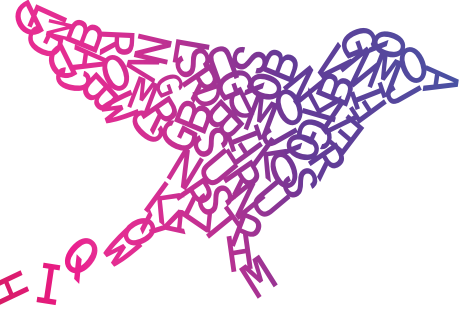
Irak edebiyatında dikkat çeken önemli birçok romanın var olduğunu söyleyebilirim. Ama hepsi Avrupa dillerine tercüme edilmiyor. Romanımın Batı’da yayıncı ve okur çevresinde dikkat çekmesi, Irak’ta ABD’nin sürdürdüğü savaşı kınamasından kaynaklanmaktadır. Bir başka sebep de, Batı edebiyatındaki Mary Shelley’in Frankenstein kitabını sembolize etmesidir. Üçüncü bir başka neden ise, ileri bir yaratıcılığa sahip olmasıdır. Bugün roman, en iyi korku ve bilimkurgu kitapları listesinde yer almaya ve farklı farklı ülkelerde ilgi çekmeye devam ediyor.

Siz hangi türde kitaplar okumayı tercih edersiniz genelde? Son günlerde masanızda duran, elinizden bırakmadığınız bir kitap var mı?

Çeşitli türlerde kitaplar okurum. Şu aralar Sümer ve Asur kültür mirasını okumaya odaklandım. Ama tekrar tekrar okuduğum kitaplar *Binbir Gece Masalları* ve *Gılgamış Destanı* diyebilirim.

BAKIŞLARIMIZDAKİ BOŞLUKLARI NEYLE DOLDURDUK?

Bakış Boşluğu, Yahya Kurtkaya'nın üçüncü şiir kitabı. *Barınma Felsefesi* ve *Azalan Kuş Nüfusu* kitaplarından sonra Kurtkaya, sözü ve şiirine taşıdığı meseleleri daha rafine söyleme derdinde

İnsan neyle doluysa onunla bakıyor hayata. Ne eksik ne de fazla. Şiir bu bakıştaki asaletin, derinliğin, çelişkilerin, hüznlerin bir toplamını verir bize. Şiirle bakmaz insan, baktığı dünyanın içindeki şiiri görür. Görmekle bakmak arasındaki o malum sarkaç bize ilk elde bunu öğretir: İnsanın insana uzaklığı. Yahya Kurtkaya, son kitabı *Bakış Boşluğu*'nda bu uzaklığın ve elbet yakınlığın sınırlarını yoklayan/sorgulayan bir dili kurmanın peşinde daha çok. *Bakış Boşluğu* terkibi, öncelikle hayatımızı çevreleyen binlerce göz ormanı içinde nereye bakmakta olduğumuzu imliyor aslında. Bakışlarımızın hemen ucunda beliren büyük boşluklar var ve biz o boşlukları neyle dolduruyoruz? *Bakış Boşluğu*'ndaki şiirler ana hatlarıyla bize bu sorunun içinde kaynayan cevapları çağrıştırıyor daha çok.

Bakış Boşluğu, Yahya Kurtkaya'nın üçüncü şiir kitabı. *Barınma Felsefesi* ve *Azalan Kuş Nüfusu* kitaplarından sonra Kurtkaya, sözü ve şiirine taşıdığı meseleleri daha rafine söyleme derdinde. Dil açısından ilk dikkatimi çeken husus bu oldu.

Barınma Felsefesi, dünyada şairâne mukim olan insanın, kendine durmaksızın korunaklar arayan insanın temel arayışları ve çelişkileri çevresinde bir hayat fotoğrafı vermişti bize: "Görüyoruz işte konuşunca barınamıyor insan / ancak susunca katlanabiliyor biri bir diğerine" (*Barınma Felsefesi*, s.25)

Azalan Kuş Nüfusu'nda ise yaşama gerekçelerini kaybeden insan için tehlike çanlarının çalmakta olduğunu ima eden sorgulayıcı bir dil hâkimdi. Azalan kuş imgesinin bize çağrıştırdığı anlam daha çok böylesi bir dünyanın görüntüleriyle iç içedir zaten: "Son kuş gelip konacak uzamış dilimizin ucuna / uzamış dilimiz hükmü düşen samurayın kılıcı" (*Azalan Kuş Nüfusu*, s.48) Kavga insanla insanın arasında değil, insanın kendi içindedir aslında. Kurtkaya, işbu gerçeğin pençesinde ayakta durmaya çalışan insanı arıyor daha çok. Aslolan hayatta kalmak değil ayakta kalmaktır çünkü: "seni alıyor işte sana verdiğini sanırken yalancı dünya" (*Kısırlaştırılmış Kedinin Hikâyesi*, s.56)

GEÇMİŞİ VE GELECEĞİ KUCAKLAYAN SES

Kurtkaya, kendiyile ve dünyayla kavgalı, rahatsız bir gönle her zaman inşirah verecek olan o kadim sesi arıyor daha çok. Geçmiş ve geleceği kucaklayan o ses bir güzelliğin inşasında kurucu bir görev üstlenecek aynı zamanda. *Bakış Boşluğu*'ndaki şiirler o kadim sesin izini sürüyor. O sesi besleyen en temel kavram merhamettir.

Kitaba başlarken ilk eleştirel duruş burada kendini gösteriyor: "Merhameti saklıyor herkes korkuyor şöyle rahîm durmaktan" (*Kayıp Mızrapla Peşrev*, s.3) Kurtkaya, umut imgesine doğrudan değil de dolaylı yoldan bir gönderme içeren bu ilk şiirde yürekleri körelmekten ve dünyanın yüklerinden koruyacak bir ruhun izini sürüyor. Dünya ömrümüzden çalmakta, hakkımızdan gelmektedir ve bunun önüne geçmek için şair bir uyarı atışı yapar: "Kerem eyle bizlere dişlerini bileyen hayvan bizi yutmadan" (*Kayıp Mızrapla Peşrev*, s.3)

Kurtkaya "bekleme" imgesini daha bir seviyor bana kalırsa. Varoluş kaygısı içinde kendini arayan insanın yegâne azığı beklemek belki de. Kendini bekleyen, umudu bekleyen, hem geçmiş hem geleceği bekleyen insan: "Benim sen böyle yağmuru beklediğimi düşün sevgilim" (*Makas Değiştiğinde*, s.27)

Kurtkaya'da geçmiş imgesi çeşitli veçheleriyle geleceğe dönüşme potansiyeli taşıyan bir ana öz gibi nerdeyse. Bir nostalji, bir yazıklanma duygusundan ziyade insanı geleceğe ve geleceğin saldırılarına karşı koruyacak bir kalkan gibi görüyor geçmiş. Burası önemli. Çünkü dozu iyi ayarlanmadığında geçmiş, şimdi'den, an'dan rahatsız olan insanın gözünde pasif bir atalet dönüşme riski taşır her zaman. Kurtkaya, şiirini duygudan ziyade düşünsel bir temele yaslama derdinde daha çok. Düşünceyi bir amaç olarak değil bir araç, meselesini anlatmada bir yöntem olarak görüyor şair. Ki aksi takdirde şiir bir felsefe metnine dönüşür ki, şiirin harcı bu değildir. Kurtkaya için geçmiş bir hatırlama membaı, bir kök ve özeleştirici çağrısıdır bir bakıma: "Söyle onlara / Tahılın tadı eskisi gibi değil / Söyle onlara suyun da" (*Kaçış Rampası*, s.44) Bu 'yaşamak yoklaması'ndan sonra söz elbet umuda da gelecektir. Kurtkaya için umut, bakışlardaki boşlukları doldurabilmek için insanın muhtaç olduğu aslî bir cevherdir. Umudu da gelecek imgesi yüklenir daha çok: "Sen geleceksin / Elin yüzün aydınlık / Kalbin bembeyaz da" (*Kaçış Rampası*, s.45)

Kurtkaya, şiirini duygudan ziyade düşünsel bir temele yaslama derdinde daha çok. Düşünceyi bir amaç olarak değil bir araç, meselesini anlatmada bir yöntem olarak görüyor şair.

HATIRALAR GEÇMİŞLE ALAKALIDIR

Kurtkaya, kitabı bölümlere ayırırken de, sanki insanın arayışına matuf bir yalınlığın ipuçlarını vermeye çalışmış. *Kayıp Mızrapla Peşrev* bölümündeki şiirler merhamete, aşka, inanca, umuda dair beklentilerin yoğunlaştığı, hayata dair sorguların alt metinde kendini derinden derine hissettirdiği bir duyarlılıkla örülmüş. *Bakış Boşluğu* bölümündeki şiirler ise çatışma ve çelişkiler arasında yaşayan insanın iç dünyasına doğru uzatılmış bir projektör gibi nerdeyse. Zaten bakışlardaki boşluğu anlamaya çalışmak, içimizde bitmeyen o çatışmalardan geçiyor. Tanımlamadan söz etmiyorum elbette, tanımlama çünkü hissiz bir aparata dönüşme riski taşır her zaman. Hâlbuki anlamaya çalışmak, insanın kendi içinde uzayıp giden o hayat yolunu daha iyi "görmesini" sağlayacaktır.

Kurtkaya, son bölümde de işbu hayat yolunun çeperlerinde dolanıyor. *Dönüş Yolu* başlıklı son bölüm, şairin yol boyunca "gördüklerinden" müteşekkil bir dünyanın ayrıntılarını sunuyor bize. Burada geçmiş ve zamana dair belirlemeler Kurtkaya'nın zamana yüklediği anlamın ipuçlarını veriyor: "Artık geçmişte kalan birer hatıradan / İbarettir dünya geçmişte kalan / Birer hatıradan geçmişte kalan." (*Dönüş Yolu*, s.77) Aynı adlı şiirin ve kitabın son dizeleri Kurtkaya'nın yola, insana ve hayata dair arayışlarının özü/ruhu olarak da alınabilir elbette: "Hisseden kıssa aldık yol boyunca / Biriktirip düşleri geri çekildik / Şimdi yeniden revân oluyoruz / Yaşamanın adına dönüş yolu dedik." (*Dönüş Yolu*, s.91) ■

BAKİŞ BOŞLUĞU
Yahya Kurtkaya
PRUVA YAYINLARI 2019

EDEBİYAT DÜNYASINA İNCE GÖNDERMELER

“Abdullah Harmancı yeni öykü kitabı *“Behçet Bey Neden Gülümsedi?”* de yirmi dört öyküyü yirmi dört saat ile bağdaştırmış mıdır bilmiyorum ama kitaptaki öyküler bize yaşadığımız yirmi dört saatlik vakitlerin geçiciliğini işaret ediyor.

Abdullah Harmancı yeni öykü kitabı *“Behçet Bey Neden Gülümsedi?”* ile okuyucularının karşısında. Günümüz öyküsü adına elbette sevinilecek bir haber bu. Öykü üzerine düşünen, mesai harcayan, hayata öykü penceresinden bakan bir yazarın yeni öyküleri ile buluşuyor olmanın tadını çıkarmak için *“Behçet Bey Neden Gülümsedi?”* kitabından notları bir araya getirmek gerekiyor.

Abdullah Harmancı'nın yazdığı her cümleyi büyük bir muhabbetle okurum yıllardır. Yazdıkları ile yaşadığı hayat çelişmeyen bir yazar Abdullah Harmancı. Samimiyeti her cümlesine yansıyor. İnsanın içine dokunan öyküleri kaleme alışı da bu samimiyetten kaynaklanıyor. Şimdi karşımıza hayata ve özellikle edebiyat dünyasına ince göndermeler yaptığı öyküleri çıktı.

“İçine dokunmak” ve “mümin olduğunu hatırlatmak”. Öyküler arasında ilerlerken bu iki kavram hiç yakamı bırakmadı. Sarsıcı bir anlatım ve sorgulayıcı bir bakış açısı öykülerin çoğunda temeli oluşturan bir öge. Sadece ibadet bağlamında değil bu mümin olma kavramı.

Edebiyat dünyasının kulağını çınlatırken de (Güvercin Kanadı) umreye gitmeyi yürekten istemenin sonunda duaların kabul olduğuna şahit olurken de (Yol Arkadaşı) aynı samimiyet çıkıyor karşımıza. İnsan olmanın bir gereği olan vicdanlı olmak ve farkında olmak gibi bir durum da kahramanların üzerine oturtulan roller olarak yer buluyor öykülerde.

ŞEKER MAHALLESİ'NDE ZAMAN

Kitabın ilk öyküsü “Yüreğime Üç Çivi”yi okurken Milan Kundera'nın *Ölümsüzlük* romanındaki sahneler aklıma geldi. Yaşadığı unutulmaz anların adeta fotoğrafını çeken Milan Kundera'nın ölümsüzleştirdiği vakitlerle nasıl yaşadığının anlatıldığı romanı hatırlamam hiç de tesadüf değil. Buradaki ölümsüzlük de unutulmasını istemediğimiz sahnelerin aklımıza kazınması. Harmancı yüreğine çakılan çiviler olarak betimliyor unutamadığı anları. “Tak! Tak! Tak!” Öyküde çaresizliğin eli kolu bağlamasına şahit oluyoruz. Aynı şahitliğimiz “Kalender” öyküsünde de çıkıyor karşımıza. Muavine yardımcı olmak isteyip de bir

şey yapamamanın kırıklığı dökülüyor cümlelere. “O vakit içim parçalanmıştı. Çizgi çizgi, nokta nokta acımıştı içim. Tıpkı muavinin derisi gibi... elimi uzatsam. Koluna dokunsam. ‘Amca, desem, ben senin bir evladınım, ne kadar para lazımsa ben sana vereyim, sen kendini denkleştirince verirsin.’ Hiçbir zaman böyle bir cesarete sahip olamamıştım ki o gün olsaydım.”

Kitapta sık sık yoklanan mekânların başında Şeker Mahallesi var. Burası gerçek bir mekân. Yazarın çocukluğunun geçtiği mahalle. Benim için de bu mahalle ismi derin anlamlar ifade ediyor. Benim de çocukluğum Şeker Mahallesi’nde geçmişti ama Sakarya’daki Şeker Mahallesi’nde. Şeker fabrikasının olduğu mahallenin adıydı Şeker. Birçok şehirde de aynı isimde mahalle olduğunu görünce şeker fabrikasının olduğu mahallelere bu ismin verildiği kanaatim pekişmişti. Harmancı da Konya’nın Şeker Mahallesi’nde yaşadığı çocukluğa gidiyor öykülerinde. Kaybolan, yıkılan, yitip giden bir çocukluk eşliğinde anlatılıyor Şeker Mahallesi.

Samimiyetinden bahsetmiştim Harmancı’nın. Kendisi ile çelişmeyen bir yaşam tarzı ve üslubu var. İki yüzü yok. Sosyal medyada da gerçek hayatın içinde de aynı yüzü kullanıyor; samimi, içten, dostane. Konuyu Güvercin Kanadı öyküsüne getirmek istiyorum. “İrfan”ın şahsında günümüz edebiyat dünyasına ağır göndermeler var öyküde. Harmancı’ya katılmamak elde değil. Selamsız, sabahsız, kibir batağında yüzen, kendinden başkasına kör bir camianın elemanı olan İrfan’ın temsil ettiği o kadar çok kişilik var ki. Bir yazarın başka bir yazara getirdiği eleştiriye ütöpik bir gönderme gibi görünse de İrfan’a getirilen eleştiriler edebiyat dünyasının kıyısında köşesinde nefeslenenlerin bile hak vereceği bir gerçeklik.

“Hep bu İrfan yüzünden! İblisti bu İrfan. Aklını tanınmış olmakla, ‘takipçi sayısı’yla, romanlarının tirajıyla, hakkında çıkan yazılarla, gazetelerde kendisiyle söyleşi yapılmasıyla, ödül jürileriyle, imza günleriyle bozmuştu. Hayatını buna göre kurgulamıştı.”

KURGUSU SAĞLAM METİNLER

“Yaldızlı Çokomel Kâğıtları” öyküsünde anlatılanları üzerine alınan olur mu bilmem ama öyküyü okurken gözümüzün önüne o kadar çok sima geliyor ki her cümle ile yüzler daha da netleşmeye başlıyor. “Bütün planlarını ülkenin çoksatan bir yazarı olmak üzere yaptın. Bütün hareketlerini ‘saygıdeğer yazarımız Kehribar’ desinler için planladın. Twitter’daki rt’lerini, fav’larını, arkadaşlarını, arkadaşlık isteklerini, cumartesi

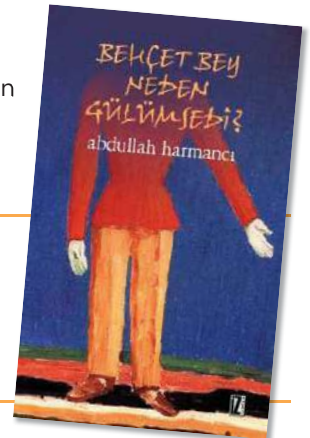
Yazdıkları ile yaşadığı hayat çelişmeyen bir yazar Abdullah Harmancı. Samimiyeti her cümlesine yansıyor. İnsanın içine dokunan öyküleri kaleme alış da bu samimiyetten kaynaklanıyor.

sohbetlerini, pazar davetlerini, randevularını hep buna göre ayarladın.”

Buna benzer göndermeler “Emekli Öğretmen Suphi Durup Dururken Elini Masaya Neden Vurdu?” öyküsünde de var. Kitabın son üç öyküsü “kısa öykü” diyebileceğimiz öykülerden. Aslında çok da fark etmiyor öykünün hacmi. Harmancı, kelimelerle olan irtibatını sıkı tutarak öyküsünü anlatıyor. Kurgusu sağlam metinler olunca elimizdeki metinler okuyucuyu metnin içine çekmeyi daha ilk cümleden başarıyor Harmancı. Kısa öykülerden olan “ve ma adrake...” öyküsü kitabın sonunda kitabı derleyip toparlayan, okuyucunun yüzüne hafif de olsa bir tebessüm konduran bir öykü. Arkadaşına “ve ma edrake”nin anlamını soran gencin aldığı “Sen onun ne olduğunu nerden bileceksin?” cevabına rağmen tekraren aynı soruyu sorup aynı cevabı alması bir muhabbet kıvamında veriliyor öyküde.

Yirmi dört öykü var kitapta. Abdullah Harmancı yirmi dört öyküyü yirmi dört saat ile bağdaştırmış mıdır bilmiyorum ama kitaptaki öyküler bize yaşadığımız yirmi dört saatlik vakitlerin geçiciliğini işaret ediyor. Fani bir dünyada; yaşadığımız, kaybettığımız, enkaz altında bıraktığımız, ertelediğimiz bir ömür var ve bize sürekli yöneltilen “Sen onun ne olduğunu nerden bileceksin?” sorusuna muhatap olarak yaşamaya devam edeceğiz. Hem de “Tepemizden güz günlerinin yorgun göçmen kuşları ‘v’ çizerek geçiyorken...” ■

BEHÇET BEY NEDEN GÜLÜMSEDİ?
Abdullah Harmancı
İZ YAYINCILIK 2019

EDEBİYATIN DÖRT BOYUTU

“*Edebiyatın Doğası*, meselesi edebiyat olan ama bunu “edebiyat ne güzeldir” hamasetiyle yapmayan bir kitap. Kitap içerdiği yazılar itibariyle tartışılmayı, itiraz edilmeyi, farklı bağlamlar ve perspektiflerden yaklaşılmayı hak ediyor.

Cemal Şakar sadece yazmakla yetinmeyen, ne yazdığını ve nasıl yazdığını da sorgulayan hem kendini hem de edebiyatı hesaba çeken bir yazar. Yeni yayınlanan *Edebiyatın Doğası* işte bu hesaplasmaların sonucu eleştirel denemelerden oluşan bir kitap. Şakar, bir metni edebi eser kabul etmemizi sağlayacak form ve içeriğini beraberce işlediği kitabında seçtiği dört ara başlıkla bir anlamda edebiyatı da dört boyutuyla incelemeyi tercih ediyor.

Edebiyatın ilk boyutu dil. Dili sadece edebiyatın hammadde olarak kabul etmek doğru olmaz. Dil edebiyat için sadece bir malzeme değil aynı zamanda bir vasat, bir ortamdır. Edebiyatın dilin dışında varolması mümkün değildir. Evet, başka dillere tercüme edilebilir ama dilsizliğe, sözün bittiği yerden ötesine geçmesi mümkün değildir. Edebiyatın dille cilveleşmesini irdelleyen Şakar, bir yandan da edebiyatın kabullerinin nasıl birer klişeye dönüştüğünü de eleştiriyor.

Edebiyatın ikinci boyutu ise mekân. Şakar, bu noktada metropolleşmenin mekânı nasıl tükettiğini de sorgulayarak eski cevaplara yeni sorularla yaklaşıyor.

Edebiyatın üçüncü boyutu ise “gerçeklik”. Şakar, terörün gerçeklik algısını yırtmasını, dijitalleşmenin ve fantastik edebiyatın gerçekliği etkilemesini de sorgulayarak bir anlamda “dün dünde kaldı, şimdi yeni şeyler söylemek lazım” sözünü hatırlatıyor.

Edebiyatın dördüncü boyutu ise “biçim”. Kendi yazdığı öyküde “biçim” meselesi üzerine en çok düşünen ve kalem oynatan Cemal Şakar’ın denemelerinde de biçim meselesine yer vermesi elbette hiç şaşırtıcı değil. Öyküde salınımların ve sıkışmaların eş zamanlı olduğu bir zamanda yaşıyoruz. Bu noktada Cemal Şakar gibi yeni kavramlar çerçevesinde kalem oynatan bir yazarın bulunması elbette bizim şansımız. Keşke bu başlık altında yer alan “Kavramsal Edebiyat”

başlığı müstakil bir kitap olabilecek kadar çalışılabilseydi.

BİR YOL HARİTASI

Cemal Şakar’ın *Edebiyatın Doğası* adlı kitabı içerdiği yazılar itibariyle tartışılmayı, itiraz edilmeyi, farklı bağlamlar ve perspektiflerden yaklaşılmayı hak ediyor. Çünkü Cemal Şakar, bu kitap ile bizde eleştiri geleneği olmadığını bir klişeye çevirenlerin en çok yapması gerekirken yapmadığı mesaiyi gerçekleştirerek ortaya bir eser koyuyor. Dolayısıyla bir dil ve iklim meselesi olan eleştiri ancak başka başka kalemlerin mevcut kitapları tartışarak birer monolog olmaktan çıkarılabilir. Hem ne demişler, tek çiçekle bahçe olmaz. Ayrıca bir şeyin yokluğundan şikayet etmek onu kendiliğinden var kılmıyor. Oturup çalışmak, var olan literatürü okuyarak tüketmek değil literatürü kritik ederek tahkim etmek, yazarak bir zemin inşa etmek gerekiyor.

Edebiyatın Doğası, meselesi edebiyat olan ama bunu “edebiyat ne güzeldir” hamasetiyle yapmayan bir kitap. Sırf bu yönüyle bile bir yol haritası hükmünde sayılabilir. Okuruna kestirme yol sunmayan bir harita *Edebiyatın Doğası*. Zaten kestirme yollara tevessül etmemek anlamlı bir şey yapmanın ilk şartı değil mi?

Sırf bunun için bile *Edebiyatın Doğası* okunmaya değer. ■

EDEBİYATIN DOĞASI
Cemal Şakar
İZ YAYINCILIK 2019

2018 NOBEL BARIŞ ÖDÜLÜ

IŞİD'İN KÖLE YAPTIĞI GENÇ BİR KIZIN İLHAM VERİCİ KURTULUŞ HİKÂYESİ

“Bu kitap mürekkeple
değil kanla yazılmıştır.
Yazarın kendi kanıyla.”

Zülfü Livaneli

Nadia'nın hikâyesi insanın
hayatta kalma dirayetinin
bir kanıtı, kayıp bir ülkeye
ve savaşa paramparça edi-
len bir halka seranad, tüm
dünya için bir harekete geç-
me çağrısı ve soykırım mağ-
durları için umut ışığı oldu.

Son Kız dünyada başka hiç-
bir kız aynı acıları yaşama-
sın diye yazıldı.

Yazarın diğerk kitabı

Postacı Kapiyi Çalmayacak'la büyük başarı kazanarak geniş bir okur kitlesine ulaşan Ava Dellaira'nın yeni romanı *Bizi Arıyorum* çarpıcı bir kuşaklararası aşk hikâyesi...

MARTI [f](https://www.facebook.com/martiyayinlari) [@/martiyayinlari](https://www.instagram.com/martiyayinlari)